

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2020:1

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023

Periaatepäätös
19.12.2019

Sisäministeriön julkaisuja 2020:1

KANSALLINEN VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN JA EKSTREMISMIN ENNALTÄ EHKÄISYN TOIMENPIDEOHJELMA 2019–2023

Periaatepäätös

19.12.2019

Sisäministeriö

ISBN: 978-952-324-311-8

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Sisäministeriö	3.2.2020	
Tekijät	Sisäministeriö		
Julkaisun nimi	KANSALLINEN VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN JA EKSTREMISMIN ENNALTAEHKÄISYN TOIMENPIDEOHJELMA 2019–2023 Periaatepäätös 19.12.2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sisäministeriön julkaisu 2020:1		
Diaari/hankenumero	SMDno-2019-227	Teema	Sisäinen turvallisuus
ISBN PDF	978-952-324-311-8	ISSN PDF	2490-077X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8		
Sivumäärä	87	Kieli	suomi
Asiasanat	väkivaltainen radikalisoituminen, ekstremismi, ennalta ehkäisy, ääriliikkeet		
Tiivistelmä	<p>Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi on rajat ylittävä uhka turvallisuudelle, turvallisuuden tunteelle, ihmisten hyvinvoinnille ja osallisuuden tunteelle, demokratialle sekä ihmis- ja perusoikeuksille.</p> <p>Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä viranomaisten (kansalliset ja paikalliset viranomaiset), järjestöjen, yhteisöjen ja tutkijoiden kanssa.</p> <p>Toimenpideohjelmassa on otettu huomioon edellisen, vuonna 2016 vahvistetun toimenpideohjelman ulkopuolisen arvioinnin tulokset ja suositukset, jotka julkaistiin huhtikuussa 2019. Ohjelmassa on määritelty tavoitteet sekä toiminnan kohdealueet ja toimenpiteet. Lisäksi ohjelmassa on määritelty toimenpiteet, joilla poliisi, vastaanottokeskukset, sosiaali- ja terveystoimi sekä opetustoimi kehittävät valmiuksiaan ennalta ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista.</p>		
Kustantaja	Sisäministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Inrikesministeriet	3.2.2020	
Författare	Inrikesministeriet		
Publikationens titel	NATIONELLT ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR FÖREBYGGANDE AV VÅLDSBEJAKANDE RADIKALISERING OCH EXTREMISM 2019–2023 Statsrådets principbeslut 19.12.2019		
Publikationsseriens namn och nummer	Inrikesministeriets publikationer 2020:1		
Diarie-/ projektnummer	SMDno-2019-227	Tema	Inre säkerhet
ISBN PDF	978-952-324-311-8	ISSN PDF	2490-077X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8		
Sidantal	87	Språk	finska
Nyckelord	våldsam radikalisering, extremism, förebyggande, extremistiska rörelser		
Referat	<p>Våldsbejakande radikalisering och extremism utgör ett gränsöverskridande hot mot säkerheten, trygghetskänslan, människors välfärd och känsla av delaktighet, demokratin samt de mänskliga och grundläggande rättigheterna.</p> <p>Det nationella åtgärdsprogrammet för förebyggande av våldsbejakande radikalisering och extremism har utarbetats i brett samarbete mellan myndigheter (nationella och lokala), organisationer, sammanslutningar och forskare.</p> <p>I åtgärdsprogrammet har vi beaktat resultaten och rekommendationerna från den externa utvärderingen av det föregående åtgärdsprogrammet, som fastställdes 2016. Resultaten och rekommendationerna publicerades i april 2019. I programmet fastställs målen samt målområdena och åtgärderna för verksamheten. Dessutom fastställs i programmet de åtgärder genom vilka polisen, förläggningarna, social- och hälsovårdsväsendet samt undervisningsväsendet utvecklar sin beredskap att förebygga våldsbejakande radikalisering.</p>		
Förläggare	Inrikesministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of the Interior	3.2.2020	
Authors	Ministry of the Interior		
Title of publication	NATIONAL ACTION PLAN FOR THE PREVENTION OF VIOLENT RADICALISATION AND EXTREMISM 2019–2023 Government resolution 19 December 2019		
Series and publication number	Publications of the Ministry of the Interior 2020:1		
Register number	SMDno-2019-227	Subject	Internal security
ISBN PDF	978-952-324-311-8	ISSN (PDF)	2490-077X
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8		
Pages	87	Language	Finnish
Keywords	violent radicalisation, extremism, prevention, extremist movements		
<p>Abstract</p> <p>Violent radicalisation and extremism are a cross-border threat to safety and security, sense of security, people's well-being and sense of participation, democracy as well as human and fundamental rights.</p> <p>The National Action Plan for the Prevention of Violent Radicalisation and Extremism was prepared in broad cooperation with the authorities (national and local authorities), organisations, communities and researchers.</p> <p>The results and recommendations of the outside assessment, published in April 2019, of the earlier Action Plan, which was confirmed in 2016, have been taken into consideration in the current Action Plan. The goals as well as the target areas and measures of the operation are defined in the Action Plan. In addition, the Action Plan defines measures through which the police, reception centres, social and health services as well as the education sector develop their capabilities to prevent violent radicalisation.</p>			
Publisher	Ministry of the Interior		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

Johdanto	9
1 Tausta ja työn perusteet	12
2 Väkivaltaisen ekstremismin tilanne Suomessa ja Euroopassa	14
3 Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi – kansalliset määritelmät	20
4 Suomen strategia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä	23
5 Toimenpideohjelman toimeenpanoon osallistuvat tahot, niiden tehtävät ennalta ehkäisyssä ja toiminnan organisointi	26
5.1 Ennalta ehkäisevän työn organisointi kansallisesti ja paikallisesti.....	26
5.2 Toimeenpanoon osallistuvien tahojen ennalta ehkäisyyn liittyvät tehtävät ja ennalta ehkäisevän toiminnan organisointi.....	27
5.3 Muiden ennalta ehkäisyyn kannalta keskeisten tahojen tehtävät	33
6 Täytäntöönpano, seuranta ja raportointi	35
7 Tavoitteet ja toimenpiteet	36
7.1 Toimenpideohjelman yleiset tavoitteet.....	37
7.2 Toimialojen rajat ylittävien asiakokonaisuuksien tavoitteet ja toimenpiteet....	38
7.2.1 Ennalta ehkäistään väkivaltaista ekstremismia ja radikalisoitumista paikallisesti.....	38
7.2.2 Vahvistetaan nuorten osallistumista väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn	43
7.2.3 Tunnistetaan ja torjutaan väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaan rekrytointia	47
7.2.4 Torjutaan terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta	50
7.2.5 Edistetään uskonnollisten yhteisöjen turvallisuutta ja osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn.....	55
7.2.6 Huomioidaan sukupuolinäkökulma väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä.....	58
7.2.7 Ehkäistään vankiloissa tapahtuvaa radikalisoitumista ja vähennetään vapautuviin vankeihin liittyviä uhkia	60
7.2.8 Kehitetään koulutusta ja osaamista	63

7.3	Toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden tavoitteet ja toimenpiteet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi.....	66
7.3.1	Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy sosiaali- ja terveystoimessa.....	66
7.3.2	Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy vastaanottojärjestelmässä	69
7.3.3	Poliisin toimet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi	71
7.3.4	Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy opetustoimessa.....	73
Liite 1	81
Liite 2	84
Liite 3	85

JOHDANTO

Väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä on esiintynyt aina, mutta siitä on eri aikoina käytetty eri käsitteitä. Suomessa väkivaltainen ekstremismi oli varsin näkyvää aina toiseen maailmansotaan asti. Tämän jälkeen ekstremististen ryhmien näkyvä toiminta oli vähäistä. Kansainvälisen kehityksen myötä tilanne Suomessa muuttui vähitellen aina 2000-luvulta lähtien, ja 2010-luvulla väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi on ollut kasvava ilmiö myös Suomessa. Väkivaltaisen ekstremismin kehitystä Suomessa on kuvattu sisäministeriön säännöllisesti julkaisemissa väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksissa, jotka ovat saatavilla sisäministeriön verkkosivulla¹.

Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi ovat uhka turvallisuudelle, turvallisuuden tunteelle, ihmisten hyvinvoinnille ja osallisuuden tunteelle, demokratialle sekä ihmis- ja perusoikeuksille. Siihen liittyvien tekojen vaikutukset ovat aina yksittäisiä tekoja laajemmalla. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy on koko yhteiskunnan yhteinen tehtävä, siitä ovat vastuussa eri viranomaiset ja kansalaisyhteiskunta yhdessä. Vain näin pystytään torjumaan siihen liittyvää monimuotoista ja muuttuvaa uhkaa ja säilyttämään Suomi avoimena yhteiskuntana, jossa erilaiset ihmiset voivat elää rauhanomaisesti rinnakkain.

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä viranomaisten (kansalliset ja paikalliset viranomaiset), järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Myös tutkijat ovat osallistuneet valmistelutyöhön. Ohjelman valmistelun ohjausryhmänä on toiminut kansallinen yhteistyöryhmä, ja ohjelman sisältöä on valmisteltu työpajoissa. Liitteessä 1 on tiedot valmisteluun osallistuneista asiantuntijoista.

Toimenpideohjelman valmistelussa on otettu huomioon edellisen, vuonna 2016 vahvistetun toimenpideohjelman ulkopuolisen arvioinnin tulokset ja suositukset, jotka

¹ Sisäministeriön verkkosivu intermin.fi/vastuualueet/poliisiasiat/vakivaltainen-radikalisoituminen.

julkaistiin huhtikuussa 2019². Valmisteluun osallistuneen laajan asiantuntijajoukon esille tuomat kokemukset ja hyvät käytännöt tehdystä työstä on otettu tavoitteissa sekä toimenpiteissä huomioon.

Suomen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisytyötä on arvioitu myös Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) toimesta. Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED) toteutti huhtikuussa 2019 maa-arvioinnin, jossa se arvioi miten Suomi on toimeenpannut YK:n turvallisuusneuvoston päätöslausemia 1373 (2001), 1624 (2005) ja 2178 (2014)³. Arvioinnissa kiitettiin laajaa yhteistyötä ja sitä, että Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyssä ovat mukana paikalliset viranomaiset, kansalaisyhteiskunta ja yhteisöt. Myös vuoden 2016 toimenpideohjelman ulkopuolisen arvioinnin toteuttamista pidettiin erittäin myönteisenä asiana. Kiitosta sai myös Suomen ennaltaehkäisevä toiminta, jossa mm. toimintaa Syyrian ja Irakin taistelualueelta palaavien kanssa on suunniteltu hyvissä ajoin, ennen kuin tilanne on aktivoitunut⁴. Ankkuritoiminta arvioitiin hyväksi käytännöksi, ja väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä opetustoimessa kiitettiin.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä on kehitetty Euroopan unionissa komission toimesta. Neuvosto hyväksyi kesällä 2018 korkean tason raportin⁵, jossa on kuvattu EU:n yhteiset ennalta ehkäisevän työn prioriteetit sekä rakenne, jonka avulla EU tukee jäsenmaissa tehtävää työtä ja koordinoi eri toimintoja. Korkean tason raportissa esitettyjen suositusten toimeenpanoa ja koordinaattorakenteen toimivuutta arvioidaan EU:ssa yhteistyössä jäsenmaiden kanssa vuoden 2019 lopussa. Arvioinnin perusteella tehdään tarvittaessa tarkistuksia toimintaan EU:n rakenteissa.

Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn tavoitteena on tutkittuun tietoon perustuva toiminta. Ilmiöön liittyvä tutkimustoiminta on lisääntynyt, ja varsin paljon tutkimusta on julkaistu viime vuosien aikana kansainvälisesti ja myös Suomessa. Tutkimusta ja sen tuloksia on hyödynnetty toimenpideohjelman valmistelussa, ja myös tutkijoiden osallistuminen työhön on tukenut tietoon perustuvaa toimintaa. Viime vuosien aikana on julkaistu raportteja ja selvityksiä, joissa esitetty tieto ja havainnot on otettu huomioon tämän toimenpideohjelman sisällössä. Raporteista ja selvityksistä voidaan esimerkkinä mainita Turussa 18.8.2018 tapahtuneista puukotuksista tehty

2 Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arviointi. Sisäministeriön julkaisu 2019:18.

3 YK päätöslausemat löytyvät osoitteesta www.un.org/resolutions-0.

4 Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueelta palaavien kanssa sekä ehdotus siitä.

5 High-Level Commission Expert Group on Radicalisation (HLCEG-R). Final Report 18 May 2018.

Onnettomuustutkintakeskuksen raportti⁶, jossa on selvitetty tapahtumien kulku, syyt ja seuraukset sekä suositukset toiminnan kehittämiseksi. Sisäministeriö käynnisti raportin johdosta hankkeen, jossa kehitettiin palveluun ohjausta poliisin ja muiden viranomaisten välillä tilanteessa, jossa henkilö on väkivaltaisesti radikalisoitunut tai häneen liittyy radikalisoitumisen riski⁷. Tähän toimenpideohjelmaan on liitetty toimenpiteitä, jotka toteuttavat raportin suosituksia. Moniammatillinen Ankkuritoiminta on tärkeä osa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyä. Ankkureiden toimintaa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyssä tukeva Ankkurikäsikirja⁸ valmisteltiin sisäisen turvallisuuden rahaston rahoittamassa hankkeessa yhteistyössä sisäministeriön, Poliisihallituksen ja Itä-Suomen yliopiston kanssa.

Tämän toimenpideohjelman tarkoituksena on kuvata väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä ohjaava yhteinen kansallinen strategia, tavoitteet ja toimenpiteet. Osa tavoitteista ja toimenpiteistä kuvaa toimintaa poikkisektoraalisissa asiakokonaisuuksissa, osa eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä. Viimeksi mainitut kokonaisuudet on valmisteltu näiden sektoreiden asiantuntijoiden toimesta. Toimenpideohjelma ei ole tyhjentävä käsikirja tai opas, mutta siihen on koottu tietoa, joka on ennalta ehkäisyn toteutumisen kannalta olennaista. Toimenpideohjelman toimeenpanoon osallistuu lukuisia toimijoita kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla, ja ohjelman tavoitteena on palvella näitä kaikkia.

6 Puukotukset Turussa 18.8.2018. Onnettomuustutkintakeskus P2017-01.

7 Havainnot palveluun ohjauksen rajapinnasta ja suosituksia toiminnan kehittämiseksi. Sisäministeriön julkaisu 2019:17.

8 Ankkuritoiminnan käsikirja. Sisäministeriön julkaisu 2019:16.

1 Tausta ja työn perusteet

Väkivaltainen ekstremismi ja ääriliikkeiden toiminta ovat uhka demokratialle, ihmis- ja perusoikeuksille, yhteiskuntarauhalle sekä ihmisten turvallisuudelle ja turvallisuuden tunteelle.

Suomen valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapaudet ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy liittyy perustuslain turvaaman yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Perustuslain mukaan ketään ei saa laittaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan esimerkiksi alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslaki turvaa henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden lisäksi uskonnonvapauden ja sananvapauden. Yleisesti voidaan sanoa, että kaikkien väkivaltaisten ääriliikkeiden aatemaailma perustuu ajatukseen, jonka mukaan ihmiset ja ihmisryhmät ovat erilaisessa asemassa siinä, millainen ihmisarvo heillä on. Väkivaltaiset ääriliikkeet jakavat ihmiset ystäviin ja vihollisiin, ja väkivallan käyttö vihollisiksi määriteltyjä yksilöitä ja ryhmiä kohtaan on sallittua, suotavaa ja joskus jopa velvollisuus. Väkivaltaiset ääriliikkeet pyrkivät rajoittamaan sananvapautta kohdistamalla painostusta ja joskus myös väkivaltaa ja väkivallan uhkaa niitä yksilöitä kohtaan, jotka esittävät näiden ryhmien ideologian näkökulmasta ”väärää” mielipiteitä ja näkemyksiä sekä kritiikkiä ryhmien toimintaa ja aatemaailmaa kohtaan.

Suomessa on ennalta ehkäisty väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä tavoitteellisesti vuodesta 2012 lähtien, jolloin ensimmäinen kansallinen toimenpideohjelma vahvistettiin. Toinen kansallinen toimenpideohjelma vahvistettiin huhtikuussa 2016. Se valmisteltiin ja toimeenpantiin laajassa yhteistyössä eri viranomaisten kesken ja järjestöjen kanssa. Myös kansalaisyhteiskunnan edustajat osallistuvat laajasti työhön. Kansallisen toimenpideohjelman 2016 toimeenpano arvioitiin ulkopuolisen arvioitsijan toimesta ja arviointiraportti julkaistiin huhtikuussa 2019⁹. Tässä kolmannessa kansallisessa toimenpideoh-

9 Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arviointi. Sisäministeriön julkaisu 2019:18.

jelmassa on otettu huomioon kokemukset aikaisemmasta työstä ja arvioinnin tuloksista mukaan lukien suositukset.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy on tärkeä osa yhdenvertaisuuden edistämistä. Suomessa laajaan yhteistyöhön perustuva ennalta ehkäisevä toiminta on keskiössä. Kansallinen toimenpideohjelma ohjaa paikallisesti ja alueellisesti tehtävää työtä, joka perustuu paikalliseen, ajantasaiseen tilannekuvaan. Alueellisia ja paikallisia toimenpideohjelmia ei tarvitse laatia, ellei siihen ole erityistä tarvetta. Tarvittaessa eri toimijat voivat laatia ennalta ehkäisyä tukevia ja edistäviä oppaita ja käsikirjoja.

Kansainvälinen toiminta on tärkeä osa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyä. Väkivaltainen radikalisoituminen tapahtuu paikallisesti, mutta siihen vaikuttavat tekijät ovat usein globaaleja ja ne leviävät yli rajojen. YK:n pääsihteerin toimintaohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi julkaistiin tammikuussa 2016. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) ja Euroopan neuvosto (EN) toimivat aktiivisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyssä. Euroopan unioni (EU) on viime vuosina lisännyt toimintaansa väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyssä. Toimintaa koordinoi ja kehittää EU komissio, joka kohdistaa toimintaan tulevan neljän vuoden aikana 60 miljoonaa euroa. Rahoituksella tuetaan jäsenmaissa tehtävää työtä monella tavoin. Pohjoismaiden yhteistyö väkivaltaisen ekstremismin ehkäisyssä ministeriöiden välillä käynnistyi tammikuussa 2015 allekirjoitetulla yhteistyösopimuksella. Parhaillaan käynnissä on prosessi, jossa ministeriöiden välinen yhteistyöverkosto ja Nordic Safe Cities -verkoston toimintaa yhdistetään ja Pohjoismaiden neuvoston koordinaatiota toiminnassa vahvistetaan. Eri toimijoilla, kuten poliisilla, sosiaali- ja terveystoimella ja opetustoimella, on omat kansainväliset verkostonsa, joissa toimintaa kehitetään.

2 Väkivaltaisen ekstremismin tilanne Suomessa ja Euroopassa

Kansallisen väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisyn kohteena ovat kaikki Suomessa esiintyvät väkivaltaisen ekstremismin muodot. Nämä ovat väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärioikeisto ja -vasemmisto, uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi, radikaalit vaihtoehtoliikkeet ja yksittäiset toimijat. Yksittäisten toimijoiden motiivissa voi olla vaikutteita erilaisista väkivaltaisista ekstremistisistä aatteista, eikä yksilö ole kiinnittynyt yhteen yksittäiseen aatemaailmaan.

Väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärioikeisto

Uusnatsistinen Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL) on näkyvin äärioikeistoryhmä Suomessa. Sillä arvioidaan olevan noin sata toimintaan jossain määrin säännöllisesti osallistuvaa jäsentä¹⁰. Poliisihallitus vaatii PVL:n lakkauttamista yhdistyslain nojalla lakien ja hyvien tapojen vastaisena. Turun hovioikeus piti päätöksessään vuonna 2018 voimassa Pirkanmaan kärjäoikeuden vuonna 2017 antaman tuomion, jossa määrättiin PVL alajärjestöineen lakkautettavaksi. PVL sai valitusluvan tuomioon, ja asia on toimenpideohjelman laatimisen aikaan korkeimmalla oikeudella harkittavana. Näyttää siltä, että PLV jatkaa toimintaansa Kohti vapautta -nimien suojissa. Se levittää kansallissosialistista propagandaa entiseen tapaan verkossa ja lentolehtisillä. Muutamat järjestön aktiivijäsenet ovat perustaneet uuden järjestön, Kansan yhtenäisyys ry:n, jonka he pyrkivät rekisteröimään puolueeksi. Ensimmäisen toimintavuoden aikana yhdistys ei saanut kerättyä vaadittua 5 000 kannattajakorttia. PLV osallistuu mielenosoituksiin, ja itsenäisyyspäivänä 2018 järjestetyssä kansallissosialistisessa mielenosoituksessa neljä PVL:n aktiivijäsentä kantoi hakaristilippuja kulkuksen kärjessä. Sen toimintaan liittyy rikosepäilyjä, kuten kiihottamista kansanryhmää vastaan. PVL:een ja sen seuraajiin liittyy korkea väkivallan uhka, sillä järjestö pitää oikeutettuna kohdistaa väkivaltaa viholliseksi katsomiaan henkilöitä kohtaan. Vihollinen saattaa

¹⁰ Iso-Britannia kielsi vuonna 2016 National Action -nimisen väkivaltaisen äärioikeistolaisen ryhmän terroristilakien perusteella. Ryhmässä oli noin 100 aktiivijäsentä. Vertailun vuoksi kannattaa huomata, että Ison-Britannian väkiluku on yli 60 milj. asukasta, Suomen 5,5 milj. asukasta.

olla kuka tahansa, joka suhtautuu kielteisesti järjestöön ja sen edustamaan kansallissosialistiseen aatteeseen. Toiminnan tavoitteena on herättää pelkoa ihmisissä esimerkiksi lipuilla ja symboleilla. Ryhmät, joita vastaan järjestö toimii, tunnistaa nämä merkit ja niihin liittyvän uhkaavan viestin.

Maahanmuuttovastaisen Soldiers Of Odinin toiminta on aktivoitunut uudestaan. Järjestöllä oli vuonna 2019 katupartiointia harjoittavia aktiivisia ryhmiä ainakin noin 30 paikkakunnalla. Osa kansalaisista kokee partioinnin uhkaavana, tästä on osoituksena muun muassa partioinnista kauppakeskuksessa tehty rikosilmoitus. Soldiers Of Odinin jäseniä on ollut epäiltyä väkivaltarikoksista.

Soldiers Of Odinin ja PVL:n on havaittu lähentyneen toisiaan parin viime vuoden aikana. Katupartiojärjestö on osallistunut useisiin PVL:n mielenosoituksiin ja ilmaissut myös julkisesti tukensa PVL:lle tämän lakkautuskanteeseen liittyen. PVL:n jäseniä on osallistunut ajoittain myös Soldiers Of Odinin katupartiointiin.

Väkivaltaiset äärioikeistolaiset ryhmät hyödyntävät tehokkaasti paikallisia, suurta huomiota saavia ja mieliä kuohuttavia tapahtumia. Esimerkkinä tästä on Soldiers Of Odinin helmikuussa 2019 julkaisema väkivallan uhkaa ilmentävä video, joka liittyi julkisuudessa laajalti esillä olleisiin alaikäisiin kohdistuneisiin seksuaalirikosepäilyihin. Videolla järjestö ilmoitti ryhtyvänsä toimiin seksuaalirikollisten paljastamiseksi. Käytetty retoriikka ja visuaalinen ilme viittasivat väkivaltaisten toimenpiteiden käynnistämiseen. Materiaali luo ja ylläpitää väkivallan oikeuttavaa ilmapiiriä ja voi toimia ylykkeenä rasistisille viharikoksille. Se myös kärjistää vastakkainasettelua paikallisesti sekä luo pelon ja epäluulon ilmapiiriä, jossa kaikkia maahanmuuttajia pidetään vastuullisina yksittäisten henkilöiden tekemiin rikoksiin. Suomessa nousee ajoittain esiin myös alueellisia äärioikeistolaisesta ideologiasta inspiroituneita ryhmiä, jotka aiheuttavat paikallista turvallisuusuhkaa erityisesti pahoinpitelyiden muodossa.

Väkivaltaiseen äärioikeistoon liittyvä terrorismin uhka on kasvanut viime vuosien aikana Euroopassa. Europolin raportin mukaan äärioikeistolaiseen terrorismiin liittyvät pidätykset ovat edelleen vähäisiä, mutta niiden määrä on kasvanut viimeisen kolmen vuoden aikana. Saksassa äärioikeistolaisesti motivoitunutta ekstremististä väkivaltaa on viime vuosina kohdistettu muun muassa vastaanottokeskuksiin, moskeijoihin sekä valtiollisiin ja poliittisiin toimijoihin. Äärioikeistolainen liikehdintä leimahti vuonna 2018 Chemnitzissä maahanmuuttajataustaisen henkilön tekemän puukotuksen jälkeen. Tapaus käynnisti laajat mielenosoitukset. Ryhmä henkilöitä valmisteli väkivaltaisia iskuja maahanmuuttajia ja virkamiehiä kohtaan. Tämä Revolution Chemnitz -nimellä tunnettu ryhmä kuitenkin paljastui ennen iskujen toteuttamista, ja sen jäseniä epäillään terrorististen iskujen valmistelusta. Kesäkuussa 2019 saksalainen CDU puolueeseen kuulunut paikallispoliitikko murhattiin

kotonaan, ja poliisi epäilee murhan tekijällä olleen äärioikeistolainen motiivi. Saksassa äärioikeistolaiset toimijat saivat vuonna 2018 pitkiä vankeustuomioita.

Isossa-Britanniassa äärioikeistolaisissa iskuissa on kuollut kaksi ihmistä vuoden 2016 jälkeen. Molemmat iskut olivat yksittäisten henkilöiden toteuttamia. Ensimmäisessä iskussa maahanmuuttoliberaali politiikko joutui puukotuksen kohteeksi, ja toisessa tekijä ajoi autolla ihmisjoukkoon moskeijan edustalla. Isossa-Britanniassa tuomittiin viime vuonna useita äärioikeistoa kannattavia henkilöitä vankeusrangaistuksiin vuonna 2016 terrorismilain nojalla lakkautettavaksi määrättyyn National Action -järjestöön kuulumisesta sekä poliittisten väkivallantekojen suunnittelusta. Yksi tuomituista on Suomen ja Ison-Britannian kaksoiskansalainen.

Ruotsissa tapahtui vakavia, omatekoisilla räjähteillä toteutettuja iskuja vuodenvaihteen 2016–2017 molemmin puolin. Kaksi iskuista tehtiin vastaanottokeskusten läheisyydessä ja yksi vasemmistoaktivistien suosiman liiketilan edustalla. Iskuissa loukkaantui vakavasti yksi henkilö. Iskut tehneet uusnatsismia kannattaneet henkilöt tuomittiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin.

Nationalistinen ja valkoisen ylivallan kannattaja iski kahteen moskeijaan Uuden-Seelannin Christchurchissa maaliskuussa 2019. Teossa kuoli 50 ihmistä. Rikosta tutkitaan terroristitekona. Tekijä oli julkaissut 8chan-nettisivulla manifestinsa, jossa hän kertoi motiiveistaan. Tekijä videoi tekonsa suoratoistona Facebookissa ja kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun terrori-isku striimattiin suoraan internettiin. Todellista tappamista kuvaavaan videoon lisättiin myös peliefektejä, ja tätä ”peliä” jaettiin edelleen. Väkivaltaiset äärioikeistolaiset ryhmät käyttävät mediaa monipuolisesti hyväkseen. Norjassa elokuussa 2019 tapahtunut ammuskelu moskeijassa tulkitaan yleisesti, myös poliisin toimesta, terroristiseksi teoksi. Tekijä tappoi ennen ammuskelua sisarpuolensa. Väkivaltaisen äärioikeiston uhka uskonnollisia yhteisöjä ja niiden tiloja kohtaan nähdään kasvavana uhkana.

Maahanmuuttovastaisten toimijoiden harjoittama vihakampanjointi

Äärioikeistolaisten ja muiden maahanmuuttovastaisten toimijoiden harjoittama niin sanottu vihakampanjointi on yleistynyt viime vuosina. Muun muassa viranomaisiin, toimittajiin ja tutkijoihin kohdistuvan kampanjoinnin taustalla ovat vuoden 2015 jälkeen aktivoitunut maahanmuuttovastainen liikehdintä ja tähän linkittyvä vastamediasivustojen yleistymisen. Vihakampanjointia harjoittavien toimijoiden joukko on melko pieni. Pääasiassa toiminta keskittyy yksittäisten maahanmuuttovastaiseen liikehdintään kytkeytyvien henkilöiden ja vastamedia MV-lehden ympärille. Ilmiön voimistumista kuitenkin edesauttavat useat anonyymit sosiaalisen median profiilit. Vihakampanjoinnin kohteiksi valikoituvat poliitikot, virkamiehet, toimittajat ja tutkijat. Kohteita yhdistävänä tekijänä on maahanmuuttovastaisen liikehdinnän toimintaan puuttuminen tai kantaa ottaminen.

Vihakampanjointi ilmenee hyvin erilaisin tavoin. Maahanmuuttovastaiset toimijat voivat esimerkiksi kuvata kohteita mustamaalaamistarkoituksessa tai tehdä heistä perättömiä ilmoituksia ja kanteluita. Häirinnän uhriksi päätyvien henkilötietoja voidaan levitellä verkossa ja heistä saatetaan julkaista panettelevia artikkeleita vastamediasivustoilla. Tyypillisesti vihakampanjointia harjoittavat toimijat myös esittävät kohteilleen solvauksia ja uhkauksia esimerkiksi sosiaalisen median tai sähköpostin välityksellä. Vihakampanjoinnin tavoitteena on vaikuttaa kohteeksi päätyvän henkilön toimintaan sekä esittää kohde ja hänen edustamansa organisaatio kielteisessä valossa – esimerkiksi epäluotettavana, puolueellisena tai epäammattimaisena. Vihakampanjan kohteeksi joutuvalle se voi olla hyvin traumaattinen kokemus, joka vähentää hänen turvallisuuttaan ja turvallisuuden tunnettaan sekä heikentää luottamusta yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin. Tämä voi luoda kasvupohjaa väkivaltaiselle radikalisoitumiselle.

Väkivaltainen ulkoparlamentaarinen ääriivasemmisto

Anarkistinen ja ns. antifasistinen radikaaliliikehdintä näyttäytyä äärioikeistoa vastustavina mielenosoituksina, joissa yksittäiset, aggressiivisesti käyttäytyneet henkilöt pyrkivät väkivaltaisiin yhteenottoihin äärioikeiston kanssa. Radikaalin ääriivasemmistolaisen toimintaympäristön arvioidaan Suomessa koostuvan muutamista kymmenistä henkilöistä. Suurimpiin mielenosoituksiinsa he saavat yleensä mobilisoitua enimmillään pari sataa henkilöä. Muissa Euroopan maissa yleisempi radikaalien antifasistien käyttämä toimintamalli, äärioikeistolaisiksi profiloituneisiin henkilöihin kohdistuvat väkivaltaiset hyökkäykset, ovat Suomessa edelleen varsin harvinaisia. Radikaalien, antifasistien toiminta kanavoituu pääosin verkko vaikuttamiseen kadulla tapahtuvan suoran toiminnan sijaan. Tyypillisin toimintamalli on tietojen julkaisu äärioikeistolaisista henkilöistä sekä äärioikeiston tapahtumista ja niiden järjestämiskoista. Tällaisen toiminnan tarkoituksena on paitsi paljastaa äärioikeistoon liittyviä asioita myös luoda painetta henkilöille liikehdinnästä irtisanoutumiseen.

Keski- ja Länsi-Euroopassa ääriivasemmistolainen väkivaltainen ekstremismi ilmenee erityisesti mielenosoituksissa tapahtuvana mellakointina sekä äärioikeistolaisiin kohdistuvana väkivaltana. Anarkistisia mellakoita nähtiin vuonna 2017 G20-protesteissa Hampurissa ja vuonna 2018 media uutisoi anarkistien osallistuneen myös niin sanottujen kelta-liivien mellakointiin Ranskassa. Militanttien antifasistien, yleensä Antifa- tai AFA-nimellä tunnetut, ryhmät kohdistavat suunnitelmallista väkivaltaa äärioikeistolaisiksi profiloituneisiin henkilöihin useissa Euroopan maissa. Esimerkiksi Ruotsissa ja Saksassa tapahtuu edelleen vuosittain hyökkäyksiä kohteeksi valikoidun henkilön kotiin, jossa uhria pahoinpidellään ja uhkaillaan. Myös yleisillä paikoilla tapahtuva ennalta suunniteltu pahoinpitely tai uhkailu on tällaisille ryhmille ominaista. Oma lukunsa on Etelä-Euroopassa, erityisesti Kreikassa ja Italiassa, ilmenevä ääriivasemmistolainen terrorismi. Näissä maissa tapahtuu ajoittain poliittisiin, talouselämää edustaviin tai valtiollisiin kohteisiin suunnattuja pommi-iskuja. Kreikassa tuli viime vuonna ilmi kaksi anarkistien tekemiksi epäiltyä pommi-iskua ja

Italiassa yksi. Uusi trendi viime vuosina on ollut anarkistien ja antifasistien osoittama tuki kurdeille. Euroopasta, myös Suomesta, on osallistunut anarkisteja ISILin vastaiseen aseelliseen taisteluun Syyriassa. Anarkistit vastustavat myös fasistisena pitämäänsä Turkia ja tämän harjoittamaa repressiota kurdeja kohtaan.

Monessa Euroopan maassa arvioidaan, että väkivaltaiseen äärivasemmistoon liittyvä uhka saattaa kasvaa.

Radikaali vaihtoehtoliikehdintä

Radikaalin vaihtoehtoliikehdintä on ollut vähäistä vuoden 2016 jälkeen, jolloin Pyhäjoelle suunniteltua ydinvoimalaa vastustanut liikehdintä hiipui. Noin kaksi vuotta jatkunut, väkivaltaisiakin piirteitä saanut, protestointi päättyi huhtikuussa 2016 poliisin häädettyä mielenosoittajat työmaan läheisyydestä. Vuoden 2019 alussa ilmeni jälleen viitteitä radikaalin ympäristöliikehdinnän aktivoitumisesta, kun Valkeakoskella sijaitsevan kaivoksen ympäristössä järjestettiin useita mielenilmauksia. Pääosin mielenilmauksissa on kuitenkin noudatettu väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden periaatteita.

Uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi

Terrorismin uhkataso on Suomessa nelioportaisen asteikon toiseksi matalimmalla tasolla 2 (kohonnut). Terroristijärjestö ISIL pitää Suomea oikeutettuna terrorismin kohdevaltiona. Suomeen kohdistuvan terrorismin uhan aiheuttavat ensisijaisesti radikaali-islamistista ideologiaa ja päämääriä aktiivisesti ajavat yksittäiset toimijat tai ryhmät. Terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden lukumäärä oli 370. Syyrian ja Irakin konfliktiin kytkeytyvien värväys- ja fasilitointiverkostojen aktivoitumisen sekä vierastaistelijailemisen seurauksena terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden lukumäärä on lähes kaksinkertaistunut muutaman vuoden aikana.

Matkustaminen Irakin ja Syyrian alueelle lähes loppui vuoden 2015 jälkeen, ja alueelta palaajien määrä on pysynyt lähes samana ollen noin 20. Viranomaiset ovat tunnistaneet yli 80 Suomesta alueelle matkustanutta aikuista. Lisäksi alueelle vietiin lapsia. Suomi on varautunut taistelualueelta palaajiin kehittämällä viranomaisten yhteistyöhön perustuvaa toimintaa¹¹. Vuoden 2019 maaliskuusta toimintaa on kehitetty edelleen varautumalla siihen, että kurdien ylläpitämältä Al-Holin leiriltä palaa Suomeen yksittäisiä henkilöitä tai ryhmiä, joko autettuna tai itsenäisesti.

11 Sisäministeriön julkaisu 11/2017 "Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueelta palaajien kanssa". Sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministeriryhmä hyväksyi ehdotuksen huhtikuussa 2017.

Uskonnolla perustellun väkivaltaisen ekstremismin tulevaisuuden kehityksen ja ennalta estämisen näkökulmasta huolta aiheuttavat terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden lapset, joita on yli 600. Lapsista noin 30 vietiin ISILin hallitsemille alueille Syyriaan ja Irakiin, jossa on myös syntynyt lisää lapsia. Lasten altistuminen vanhempien radikalisoivalle vaikutukselle voi vaihdella. Lapset edustavat terroristijärjestöille tulevaisuutta ja ideologista jatkuvuutta.

ISIL on edelleen uhka siitä huolimatta, että se menetti alueensa Syyrian ja Irakin alueella. ISIL ja sen kannattajat levittävät edelleen väkivaltaan yllyttävää materiaalia verkossa. Suomessa tämän materiaalin määrä on ollut kansainvälisesti vähäistä, mutta vuodesta 2014 eteenpäin parin vuoden ajan Suomen liittyvää verkkoviestintää oli enemmän kuin koskaan aiemmin. Suomalaisia esiintyi ISILin aineistossa, ja Suomessa asuvat ISILin kannattajat tuottivat aineistoa ja levittivät aineistoa. Vuoden 2016 jälkeen terrorismiin yllyttävä propaganda on siirtynyt suljetuille alustoille. Syynä tähän on se, että teknologiayritykset ovat ryhtyneet poistamaan materiaalia aiempaa tehokkaammin.

Uskonnolla perustellun väkivaltaisen ekstremismin uhkaa lisäävät mahdolliset Syyrian ja Irakin taistelualueelta palaajat ja Suomessa radikalisoituneiden henkilöiden muodostama kokonaisuus. Palaajat, jotka edelleen ovat sitoutuneita ISILin ideologiaan, voivat toimia esimerkkinä ja roolimallina muille ja yllyttää muita väkivaltaisiin tekoihin.

Uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi ja siihen liittyvä terrorismi on edelleen suurin terrorismin uhka Euroopassa¹². Vuonna 2018 iskuissa kuoli 13 ihmistä, lisäksi viranomaiset torjuivat 16 iskuja. Europolin mukaan henkilöt, joilla on rikollista taustaa mukaan lukien vankeusrangaistustaan kärsivät, ovat erityinen riskiryhmä, sillä terroristiset ryhmät kohdistavat näihin indoktrinaatiota.

Al-Qaida heikentyi Osama Bin Ladenin kuoleman seurauksena. Viime vuosina se on pyrkinyt lisäämään vaikutustaan solmimalla uudelleen suhteita alueellisiin toimijoihin. Sen tavoitteena on edelleen toteuttaa iskuja Euroopassa ja Yhdysvalloissa.

12 European Union Terrorism Situation and Trend Report 2019. Europol.

3 Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi – kansalliset määritelmät

Väkivaltaisella radikalisoitumisella ja ekstremismillä ei ole vakiintunutta kansainvälistä määritelmää. Suomessa työ on perustunut määritelmään, joka vahvistettiin kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa 2016. Näitä määritelmiä käytetään myös tässä toimenpideohjelmassa.

Suomessa käytettävät määritelmät ovat seuraavat:

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Väkivaltainen ekstremismi ei ole rikosoikeudellinen käsite. Ekstremistinen väkivalta ei välttämättä ole kumouksellista, ja se kohdistuu usein viholliseksi määriteltyyn ryhmään tai yksilöihin. Se aiheuttaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta paikallisesti, esimerkiksi yksittäisissä kaupunginosissa tai asuinalueilla ja voi kohdistua myös omaisuuteen. Rikokset, joiden motiivina on viha ja/tai rasismi (viharikos), voivat olla myös ekstremistisiä rikoksia silloin, kun teon motiivina on kokonainen aatemaailma.

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan se aatemaailmalla perustellen. Radikalisoitumisprosessin edetessä yksilö alkaa hyväksyä ja ihannoimaan väkivaltaa riippumatta siitä, millaisella aatemaailmalla tai eri aatteista otetuilla vaikutteilla hän väkivaltaa perustelee. Radikalisoitumisen taustalla on aina useita syitä, eikä radikalisoituneilla henkilöillä ole yhtä profiilia. Radikalisoitumisen taustalla olevia tekijöitä on tutkittu varsin paljon, ja ne liittyvät yleisiin yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin ja yksilötason tekijöihin. Tekijät voidaan jakaa myös vetäviin ja työntäviin seikkoihin. Sosiaalisella verkostolla on

merkitystä, ja yksilö voi radikalisoitua osana sosiaalista verkostoa¹³. Radikalisoitumisessa tunteilla on tärkeä merkitys, ja myös ideologisilla tekijöillä on vaikutusta. Ongelmat toimeentulossa ja syrjäytyminen voivat edistää väkivaltaista radikalisoitumista, mutta eivät yksin selitä sitä. Tilannetekijät vaikuttavat siihen, miksi jotkut yksilöt radikalisoituvat ja toiset eivät.

Aatemaailmalla tarkoitetaan tässä toimenpideohjelmassa ajatusrakennelmia, jotka ovat yhteisiä jollekin ihmisryhmälle, ja joiden lähtökohtina ovat tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta, pyhästä sekä ei-pyhästä tai vastaavista sekä yksilön toimintaa ohjaavista uskomuksista.

Terrorismi on aina väkivaltaista ekstremismiä, mutta kaikki väkivaltainen ekstremismi ei ole terrorismia. Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset on määritelty rikoslaisissa (RL 34a¹⁴). Terroristinen väkivalta on kumouksellista, ja sen kohteena ovat maat tai kansainväliset järjestöt. Terrorismin tarkoituksena on muun muassa aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa.

Ekstremistisellä rikoksella tarkoitetaan rikosta, jonka motiivi liittyy tekijän aatemaailmaan. Ero viharikoksen ja ekstremistisen rikoksen välillä on se, että viharikoksen motiivi liittyy uhrin yksittäiseen ominaisuuteen, mutta ekstremistisen rikoksen motiivi liittyy kokonaiseen aatemaailmaan. Ekstremistiseksi väkivallaksi katsotaan kaikki väkivaltarikollisuus, joka liittyy väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin ja niiden jäsenten toimintaan. Näkyvien ekstremististen ryhmien käyttämä väkivalta on välineellistä riippumatta väkivallan kohteesta tai hetkellisestä motiivista, ja yleinen väkivallan uhka lisää ryhmän pelotevaikutusta. Ekstremistisiksi rikoksiksi ei kuitenkaan katsota sellaisia väkivaltaisten ekstremististen ryhmien ja niiden jäsenten tekemiä väkivaltarikoksia, joilla on selkeästi jokin muu motiivi, kuten esimerkiksi muuhun rikollisuuteen liittyvä väkivalta, yksityiselämään liittyvä riita tai perhe- ja lähisuhdeväkivalta.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn kohdealue. Väkivaltaisen ekstremismin yleisyyteen ja sen suosioon vaikuttavat kaikki päätökset ja toimenpiteet, joita tehdään yhteiskuntapolitiikan eri alueilla. Esimerkiksi onnistunut koulutuspolitiikka, sosiaali- ja terveystieteiden politiikka, työllisyyspolitiikka ja yhteiskuntasuunnittelu ennalta ehkäisevät sinällään väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä. Vastaavasti ne voivat luoda sille kasvualustaa. Hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy ovat

13 Suomessa tapahtuvaa, uskonnolla perusteltua radikalisoitumista ja siihen liittyviä verkostoja, on kuvattu sisäministeriön julkaisussa 2019:14 Malkki & Saarinen. Jihadistinen liikehdintä Suomessa. Äärioikeistoon liittyvää toimintaa ja ryhmiä Suomessa on kuvattu julkaisussa Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliikehdintä ja maahanmuuttovastaisuus 2010-luvun Suomessa. Daniel Sallamaa 2018. Helsingin yliopisto, valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

14 Rikoslain 34a 1 pykälä: ”Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle, tekee...”

yhteiskunnan kannalta tärkeää toimintaa, mutta ne eivät yksin ennalta ehkäise väkivaltaista radikalisoitumista. Tässä ohjelmassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyllä tarkoitetaan niitä erityisiä toimia, joilla vaikutetaan kehitykseen, joka jatkuessaan voi johtaa yksilöiden ja ryhmien väkivaltaiseen radikalisoitumiseen¹⁵. Väkivaltaisen radikalisoituminen ja ekstremismi voivat äärimillään johtaa terrorismiin. Tässä ohjelmassa ei käsitellä terrorismin torjuntaan liittyviä toimenpiteitä, niistä on päätetty terrorismin torjunnan strategiassa¹⁶.

15 Toimenpideohjelman kohdealueesta ks. Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arviointi. Sisäministeriön julkaisu 2019:18.

16 Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2018–2021. Sisäministeriön julkaisu 23/2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161182/23_2018_Kansallinen%20terrorismintorjunnan%20strategia%202018-2021_nettti.pdf.

4 Suomen strategia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä

Suomen toiminta väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä perustuu seuraaviin strategisiin linjauksiin, jotka ohjaavat ennalta ehkäisevän toiminnan tavoitteita ja toimenpiteitä.

1. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn kohteena ovat kaikki Suomessa esiintyvät väkivaltaisen ekstremismin muodot, jotka käyttävät väkivaltaa sekä yllyttävät tai kannustavat väkivallan käyttöön tavoitteidensa saavuttamiseksi. Nämä ovat: väkivaltainen äärioikeisto ja -vasemmisto, uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi ja radikaalit ympäristöliikkeet. Ryhmien ja toimijoiden aktiivisuus vaihtelee ajassa. Ennalta ehkäisyn kohteena ovat lisäksi yksittäiset toimijat, joiden toiminnan motiivi voi liittyä johonkin edellä mainittuun ideologiaan tai muuhun motiiviin, joka täyttää väkivaltaisen ekstremismin määritelmän. Yksittäiset toimijat toimivat harvoin täysin yksin, heillä on lähes aina kontakteja muihin samoin ajatteleviin myös netin kautta.
2. Väkivaltaisen ekstremismin torjunta pohjautuu perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteiden kunnioittamiseen.
3. Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisy perustuu tietoon ja tiedolla johtamiseen. Tiedon lisääminen väkivaltaisesta ekstremismistä ja radikalisoitumisesta sekä ennalta ehkäisyn toimivista käytännöistä ja menettelyistä on keskeistä.
4. Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisy perustuu yhteistyöhön kansallisten ja paikallisten viranomaisten välillä sekä yhteistyöhön järjestöjen, yhteisöjen ja tutkijoiden kanssa. Yhteistyö voi olla pysyvää moniammatillista yhteistyötä, kuten Ankkuritoiminta, tai muuta yhteistyötä. Yhteistyöllä

varmistetaan yhteinen tilannekuva ja se, että asiakkaat siirtyvät tarkoituksenmukaisella tavalla ilman katkoja yhden toimijan palveluista toisen toimijan palveluihin.

5. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy on avointa toimintaa, jossa työhön osallistuvien eri toimijoiden välinen vuorovaikutus on tärkeää. Vuorovaikutuksella rakennetaan luottamusta, jota yhteistyö edellyttää. Yhteistyö varmistaa, että työhön osallistuvilla on yhteinen ymmärrys ilmiöstä sekä ennalta ehkäisevästä työstä ja sen tavoitteista. Avoimuus, tiedonvaihto ja tietoon perustuva toiminta edistävät toimenpiteiden kohdistamista oikein.
6. Väkivaltaisen radikalisoitumisen taustalla vaikuttavat monet tekijät, eikä voida määritellä yhtä profilia, joka yhdistäisi kaikkia väkivaltaisesti radikalisoituneita henkilöitä. Tästä syystä keinot ennalta ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ovat erilaisia eri tilanteissa ja eri yksilöiden kohdalla. Syrjäytymisen ehkäisy on tärkeää ennalta ehkäisevää työtä ihmisten hyvinvoinnin ja yhteiskunnan myönteisen kehityksen kannalta, mutta se ei yksin riitä väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisemiseksi. Ennalta ehkäisevässä työssä käytetään niin sanottuja ovia, turvallisuusviranomaisten käytössä olevia keinoja (näkyvä poliisitoiminta, tiedonhankinta ja mahdollinen esitutkinta) ja niin sanottuja pehmeitä keinoja, kuten integraatiota, osallisuutta ja elämäntilanteen hallintaa vahvistavia keinoja, joita toteuttavat muun muassa hyvinvointipalveluista ja kasvatuksesta vastaavat viranomaiset. Järjestöjen toiminta on viimeksi mainittujen keinojen kannalta keskeistä, sillä ne vahvistavat ihmisten osallisuutta yhteiskuntaan, tarjoavat vaikuttamiskanavia ja vahvistavat sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Keinovalikoiman tulee olla laaja, jotta ennalta ehkäisy on tehokasta. Eri toimijoilla on erilaisia keinoja käytössään, ja käyttämällä näitä yhdessä, erikseen ja yhdensuuntaisesti, pystytään katkaisemaan radikalisoitumiskehitys ja vähentämään polarisaation ja vastakkainasettelun kielteisiä vaikutuksia yhteiskuntaan.
7. Yksilöihin ja heidän lähipiiriinsä kohdistuvat väliintulot ja muut tukitoimet ovat keskeisiä. Näissä hyödynnetään olemassa olevia peruspalveluja, kuten sosiaali- ja terveyspalveluja ja moniammatillisia ryhmiä, kuten Ankkuria. Lisäksi tarvitaan täsmäpalveluja, kuten Exit-toimintaa yksilöille, joita väkivaltainen radikalisoituminen välittömästi koskettaa.

8. Nuorten, naisten ja uskonnollisten yhteisöjen osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn vahvistetaan, jotta näillä ryhmillä oleva tieto ja osaaminen tulevat laajasti mukaan työhön.

5 Toimenpideohjelman toimeenpanoon osallistuvat tahot, niiden tehtävät ennalta ehkäisyssä ja toiminnan organisointi

5.1 Ennalta ehkäisevän työn organisointi kansallisesti ja paikallisesti

Väkivaltaisen radikalisoitumisen kansallista ennalta ehkäisevää työtä ohjaa oikeusvaltion kehittäminen ja sisäinen turvallisuus -ministerityöryhmä. Valtakunnallisesti ennalta ehkäisevää työtä kehittää, koordinoi ja johtaa sisäministeriön asettama kansallinen yhteistyöryhmä. Kansallisen yhteistyöryhmän jäsenet edustavat asian kannalta keskeisiä kansallisia, alueellisia ja paikallisia viranomaisia sekä järjestöjä.

Paikallisesti väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia ennalta ehkäistään yhteistyössä, johon osallistuvat eri viranomaiset yhdessä järjestöjen kanssa. Väkivaltaisen radikalisoituminen on sekä sosiaalinen että turvallisuushaaste paikallisille ihmisille, yhteisöille ja yritystoiminnalle. Väkivaltaista radikalisoitumista edistävät tekijät ovat globaaleja, kansallisia ja paikallisia. Väkivaltaisen ekstremismin vaikutukset näkyvät paikallisesti ympäristössä, jossa ihmiset asuvat, käyvät töissä ja koulussa sekä viettävät vapaa-aikaansa. Paikallisesti ennalta ehkäisy perustuu eri viranomaisten väliseen ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön, pysyviin moniammatillisiin rakenteisiin (kuten Ankkuritoiminta) sekä käytännön interventioihin ja tukeen, jonka kohteena ovat henkilöt, jotka ovat radikalisoitumisriskissä tai väkivaltaisten ekstremististen ryhmien muodostaman uhkan kohteena. Usein näiden henkilöiden lähipiiri tarvitsee tukitoimia.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa 2019 on päätetty, että radikalisoitumista ehkäistään viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä sekä tukemalla järjestöjen toimintaa. Järjestöjen toiminta tulee ottaa huomioon, kun viranomaiset organisoivat väkivaltaisen

radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisevää työtä valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa on osoitettu rahoitusta järjestöjen toimille väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisemiseksi¹⁷. Rahoitusta hallinnoi oikeusministeriö ja se on tarkoitettu edistämään kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin toimenpideohjelman toimeenpanoa. Kansallinen yhteistyöryhmä antaa hanke-esityksistä lausunnon ennen päätöksentekoa.

5.2 Toimeenpanoon osallistuvien tahojen ennalta ehkäisyyn liittyvät tehtävät ja ennalta ehkäisevän toiminnan organisointi

Sisäministeriö koordinoi valtakunnallisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä. Sisäministeriön koordinaatio- ja johtovastuu perustuu sen lakisääteisiin tehtäviin liittyen poliisihallintoon, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä poliisin rikostorjuntaan. Sisäministeriö asettaa ja johtaa kansallista yhteistyöryhmää. Väkivaltaisen ekstremismi pyrkii horjuttamaan yhteiskuntarauhaa ja yleistä järjestystä, ja tästä syystä sisäministeriön ja poliisin vastuu ennalta ehkäisyssä korostuvat. Poliisin lakisääteinen tehtävä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluu kaikki sellainen poliisitoiminta, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää turvallista ja viihtyisää elin- ja toimintaympäristöä yhteiskunnan jäsenille, torjua ja estää ennakoita oikeudenloukkauksia ja häiriöitä sekä poistaa tapahtuneet häiriöt ja selvittää tapahtuneet oikeudenloukkaukset. Poliisi vastaa rikostorjunnasta mukaan lukien terrorismin torjunta. Äärimmillään väkivaltaisen ekstremismi voi johtaa terroristisiin tekoihin, ja tästä syystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta estäminen on tärkeä osa terrorismin ennalta ehkäisyä. Väkivaltaisen ekstremismi voi olla myös rikoksen motiivi.

Poliisi kohtaa työssään henkilöitä, jotka ovat väkivaltaisesti radikalisoitumassa, radikalisoituneet tai tekevät rikoksia, joiden motiivi liittyy väkivaltaiseen ekstremismiin. Poliisin, paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen onnistuneet kohtaamiset vahvistavat ihmisten luottamusta poliisiin ja yhteiskuntaan. Poliisi voi ratkaista paikallisesti ongelmia, jotka kärjistyessään voisivat lisätä väkivaltaisen radikalisoitumisen kasvualustaa. Kaikki poliisilaitokset

¹⁷ Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman toisessa tavoitekohdassa määritellään yhteiskunnan kokonais-turvallisuutta ja radikalisaation ehkäisyä. Radikalismia pyritään ehkäisemään viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä sekä tukemalla järjestöjen toimintaa. Järjestöjen tarpeellinen rahoitus ja ohjaus varmistetaan, jotta toiminta olisi pitkäjänteistä ja valtakunnallista. Tietoa palveluista levitetään eri viranomaisille, jotta apua tarvitsevat osataan ohjata sopivan avun piiriin.

toteuttavat organisoidusti poliisin ennalta estävää toimintaa¹⁸, jonka merkitys on keskeinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyssä ja siihen liittyvässä yhteistyössä muiden viranomaisten ja paikallisten yhteisöjen kanssa. Lähes koko maassa toimii poliisilaitosten yhteydessä moniammatillinen Ankkuritoiminta, joka tekee väliintuloja, tukee asiakkaiden irtautumista väkivaltaisesta toiminnasta ja ohjaa henkilöitä eteenpäin järjestöjen ja viranomaisten palvelujen piiriin¹⁹. Poliisihallituksen linjauksen mukaan poliisin ennalta estävä toiminta ja Ankkuri ovat yhteyspisteitä, joihin voi olla yhteydessä, kun huoli herää väkivaltaisesta radikalisoitumisesta. Mikäli alueella ei ole vielä Ankkuritoimintaa, yhteyspisteenä toimii jokin muu nimetty moniammatillinen ryhmä. Poliisihallituksen edustaja on jäsenenä kansallisessa yhteistyöryhmässä.

Suojelupoliisin lakisääteisenä tehtävänä sisäministeriön ohjauksessa on tuottaa tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Suojelupoliisi keskittyy paljastamaan ja torjumaan kaikkein vakavimpia kansallisen turvallisuuden uhkia, kuten terrorismia, tunnistamaan terrorismiin liittyviä henkilöitä, ylläpitämään terrorismin tilannekuvaa ja vastaamaan kansallisen terrorismin uhka-arvion päivittämisestä.

Suojelupoliisi seuraa terrorismin kansainvälistä kehitystä ja tuottaa tiedustelutietoa ja -analyysiä kansallista turvallisuutta uhkaavista ilmiöistä valtiojohdon ja muiden viranomaisten tarpeisiin. Terrorismin torjumiseksi Suojelupoliisi tekee päivittäistä yhteistyötä poliisilaitosten ja muiden turvallisuusviranomaisten sekä kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Paikallispoliisin ja Suojelupoliisin välinen tiedonvaihto on tärkeää valtakunnallisen ja paikallisen tilannekuvan muodostamisen kannalta. Suojelupoliisi ylläpitää ja kehittää jatkuvasti yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Suojelupoliisin yhtenä tehtävänä on lisäksi kouluttaa ja tarjota asiantuntija-apua muille viranomaisille ja tahoille väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvissä kysymyksissä yhdessä muun poliisin kanssa. Suojelupoliisi on sisäministeriön asettaman väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn kansallisen yhteistyöryhmän jäsen ja osallistuu väkivaltaisen ekstremismin tilannekuvan tuottamiseen.

18 Poliisin ennalta estävää toimintaa ohjaa ENSKA, Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023, joka vahvistettiin joulukuussa 2018.

19 Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisy liitettiin Ankkureiden tehtäviin kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmassa 2016. Ankkureiden toimintaa ennaltaehkäisyssä on ohjeistettu Ankkuritoiminnan käsikirjassa, sisäministeriön julkaisuja 2019:16.

Sosiaali- ja terveystoimi. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Suomen Kuntaliitto osallistuvat kansallisen toimenpideohjelman toteutukseen sekä kansallisen yhteistyöryhmän toimintaan. Kansallisesti on tärkeää vahvistaa eri viranomaistahojen sekä kolmannen sektorin välistä yhteistyötä, kehittää tutkimukseen perustuvia työmenetelmiä ja edistää sosiaali- ja terveydenhuollon- sekä muiden ammattihenkilöiden osaamista. THL suunnittelee ja toteuttaa alan ammattilaisten osaamista vahvistavaa koulutusta ja työkaluja sekä näitä tukevaa tutkimusta kansallisesti asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Valtakunnallisen ohjelman poikkisektoraalisuus ja moniammatillinen yhteistyö ovat myös sosiaali- ja terveysalan toiminnan perusta. Toimintaa säätelee sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva lainsäädäntö.

THL:ssä tehdyn selvitystyön mukaan sosiaalihuollon ammattilaisilla on suurin todennäköisyys kohdata huolta aiheuttava asiakas lapsi- ja perhepalveluissa, aikuisosiaalityössä sekä maahanmuuttajapalveluissa. Perusterveydenhuollon ammattilaisilla suurin todennäköisyys kohdata huolta aiheuttava potilas on terveyskeskustyössä, erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Erikoissairaanhoidossa suurin todennäköisyys kohtaamiseen on aikuispsykiatriassa ja nuorten mielenterveyspalveluissa.

Tunnistamisen ja ennalta ehkäisyn työkalujen tuntemus on ensiarvoisen tärkeää, kuten myös selkeä käsitys siitä, mihin tarvittaviin palveluihin radikalisoitunut asiakas voidaan jatko-ohjata, mikäli omat keinot ja/tai yhteistyö alueen muiden toimijoiden kanssa eivät riitä. Osa paikallisista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista työskentelee moniammatillisissa Ankkuriryhmissä.

Kunnat ja kuntayhtymät, samoin kuin muut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työnantajat, vastaavat tarvittavien voimavarojen riittävydestä sekä ammattilaisten osaamisen kehittymisestä. Yhteistyön organisoiminen verkostomaisesti mm. järjestötoimijoiden kanssa on tärkeää, koska osa radikalisoituneista ei luota eikä halua toimia viranomaisen kanssa. Luottamuksen palauttaminen voi viedä aikaa ja vaatia järjestöyhteistyötä.

Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimessa voidaan tunnistaa radikalisoitumiseen liittyviä erilaisia tunnusmerkkejä ja ohjata huolta aiheuttavia henkilöitä heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Näitä ovat ennen kaikkea perheiden tukeen, toimeentuloon, asumiseen, koulutukseen ja työhön liittyvät palvelut. Oikein suunnatut ja ajoitetut tukitoimet johtavat parempaan integroitumiseen ympäröivään yhteisöön ja voivat katkaista radikalisoitumisprosessin. Lastensuojelun keinoja voidaan tarvita, kun radikalisoitumisvaarassa oleva tai jo radikalisoitunut henkilö on alle 18-vuotias tai hänellä on alaikäisiä lapsia, eikä perheelle suunnatut avoimuuden palvelut ole riittäviä lapsen, nuoren tai hänen perheensä hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Terveydenhuolto

Radikalisoituminen ei ole terveysongelma eikä siihen ole käytettävissä terveydenhuollon menetelmiä. Kuitenkin esimerkiksi ehkäisevä terveydenhuolto voi edistää lasten ja nuorten tervettä kehitystä ja ehkäistä tai lievittää käytös- ja tunne-elämän häiriöitä. Myös mielenterveyshäiriöiden hyvä hoito voi vaikuttaa osaltaan niihin laajempiin kehityskulkuihin, jotka edeltävät radikalisoitumista. Terveydenhuollon tehtävä on edistää väestön terveyttä, hyvinvointia, toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta eli mahdollisuutta osallisuuteen ja osallistumiseen. Terveydenhuollon potilaan hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja osallisuuden edistäminen vaikuttaa myös hänen lähipiirinsä ja muiden ihmisten hyvinvointia edistävästi. Terveydenhuolto toimii tarpeen mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa ja hyödyntää myös järjestöjen toimintaa, kuten sosiaalista osallisuutta lisäävää toimintaa.

Opetustoimessa opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus osallistuvat kansallisen toimenpideohjelman toteutukseen ja kansallisen yhteistyöryhmän toimintaan. Kansallisesti on tärkeää varmistaa ja edistää eri tahojen välistä yhteistyötä, kehittää työmenetelmiä tutkimukseen perustuen sekä edistää opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista. Opetushallitus suunnittelee, kehittää ja toteuttaa osaamista vahvistavaa koulutusta ja muita toimia yhdessä aluehallintoviranomaisten kanssa. Opetustoimi on mukana Ankkuritoiminnassa.

Opetustoimi ja varhaiskasvatus tukevat lapsen ja nuoren yhteiskuntaan kiinnittymistä ja siten niillä on myös mahdollisuus vahvistaa tekijöitä, jotka suojelevat väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumiselta. Oppilaitokset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita ankkuritoiminnassa ja niiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Opettajat ja koulun henkilökunta tavoittavat valtaosan nuorista ja heillä on mahdollisuus tunnistaa tuen tarpeessa olevat nuoret sekä yhteisölliset oppilashuollon haasteet.

Opetustoimessa laaja-alaiseen ennaltaehkäisyyn liittyvät tavoitteet, sisällöt ja menetelmät perustuvat kansallisille ja kansainvälisille opetusta ja kasvatusta ohjaaville laeille, suunnitelmille ja asiakirjoille, joita ovat muun muassa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat ja tutkintojen perusteet, YK:n lasten oikeuksien julistus, YK:n ihmisoikeusjulistus, tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki. Niiden vaikuttavuutta tehostetaan opetustoimen toimijoiden perus- ja täydennyskoulutuksilla sekä oppilaitosten toiminta- ja keskustelukulttuurin kehittämisellä. Opetustoimella on keskeinen rooli myös ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden, kuten rasmin ja vihapuheen, ennalta ehkäisyssä.

Kulttuuritoimella on useita väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn kannalta keskeisiä tehtäviä. Kulttuuri tarjoaa näkökulmia ja ratkaisuja, joilla vahvistetaan eurooppalaisia arvoja, demokratiaa ja yhteisöllisyyttä. Koulutus ja kulttuuri ovat pohja aktiiviselle kansalaisuudelle. Kulttuuritoimijoista kirjastojen ohella muun muassa museot voivat edistää kulttuurien ja ryhmien välistä vuoropuhelua ja vuorovaikutusta

näyttelyillä ja erilaisilla tapahtumilla. Museoissa on lisääntynyt niin sanottu osallistava toiminta, jonka kautta voidaan tuoda yhteen erilaisia ryhmiä turvallisessa ympäristössä, ja lisätä näin ymmärrystä eri kulttuureista ja tarjota tietoa propagandan ja vihapuheen sijaan. Taide- ja kulttuuripalvelut ja niihin liittyvä vapaa-ajantoiminta edistävät maahanmuuttajien kotoutumista ja tukevat kotoutumiseen tarvittavaa ihmisten välistä kohtaamista ja yhdessä tekemistä. Taide- ja kulttuuripalvelut ovat tehokas tapa tutustuttaa maahanmuuttajat suomalaiseen kulttuuriin. Lisäksi kulttuuripoliittisin keinoin huolehditaan omakielisen kirjallisuuden saatavuudesta. Kulttuuritoiminnalla voidaan poistaa myös lasten ja nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten kaverin ja tekemisen puutetta, ja lisätä luottamusta omiin kykyihin.

Ulkoministeriö vastaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Tähän liittyen se osallistuu väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvien kysymysten käsittelyyn osana kansainväliseen yhteistyöhön liittyvää terrorismin torjuntaa. Keskeisiä kansainvälisen yhteistyön foorumeita ovat YK, Euroopan neuvosto ja ETYJ. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä keskeistä on ihmisoikeuksien ja kansainvälisten sopimusten noudattaminen. Ulkoministeriö vastaa Suomen kansainvälisestä ihmisoikeuspolitiikasta. Uskonnollisilla johtajilla ja uskontojen välisellä dialogilla on tärkeä tehtävä myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyssä, ja ulkoministeriö edesauttaa uskontojen välistä vuoropuhelua osana rauhan vahvistamiseen tähtäävää työtä. Ulkoministeriö osallistuu kansallisen yhteistyöryhmän työhön.

Nuorisotyössä kohdataan erilaisista taustoista tulevia nuoria. Väkivaltaisen radikalisoituminen ja ekstremismi on merkittävä uhka nuoren hyvinvoinnille ja tulevaisuudelle, ja väkivaltaisesti radikalisoituneet nuoret vaikuttavat kielteisesti ympärillään olevien nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Nuorisotyössä saatetaan havaita varhaisessa vaiheessa nuoret, jotka tuntevat kiinnostusta väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan ja ääriliikkeisiin. Nuorisotyössä voidaan myös havaita nuorena tapahtuvia muutoksia ja puuttua nuoren kehitykseen myönteisillä keinoilla, nuorta tukien. Etsivässä nuorisotyössä voidaan myös kohdata nuoria, jotka ovat joutumassa väkivaltaisten ekstremististen ajatusten piiriin ja mukaan liikkeiden toimintaan. Kunnallinen nuorisotoimi on joillain alueilla mukana Ankkuritoiminnassa. Nuorisotyössä voidaan toteuttaa toimia, jotka vahvistavat nuorten osallisuutta yhteiskuntaan, medialukutaitoa ja heidän omaa kykyään vastustaa väkivaltaan yllyttävää propagandaa sekä ääriliikkeisiin rekrytoitumista.

Vankeinhoidossa voidaan tunnistaa muita vankeja radikalisoivat vangit sekä tukea vankeja ja yhdyskuntaseuraamusten parissa olevia tuomittuja, jotka ovat joutuneet tai ovat joutumassa väkivaltaisen ekstremismin vaikutuspiiriin. Vankeinhoidon toiminnalla vankeusaikana voidaan vähentää vapautuvien vankien riskejä, joihin liittyy väkivaltaisen ekstremismin tai terrorismin uhka.

Puolustusvoimien kautta kulkee vuosittain kymmeniä tuhansia kutsuntaikäisiä nuoria miehiä, satoja naisia ja reserviläisiä. Tässä yhteydessä puolustusvoimilla on mahdollisuus havaita mahdollisia merkkejä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta sekä levittää tietoa väkivaltaisesta ekstremistisesta toiminnasta ja sen muodostamasta uhkasta yhteiskunnalle ja yksilöille. Puolustusvoimat on tärkeä toimija paikallisessa yhteistyössä väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisemiseksi.

Vastaanottokeskuksissa kohdataan henkilöitä, joiden tulevaisuuden näkymät ovat epävarmat. Henkilöt tulevat usein alueilta, joilla on paljon väkivaltaa ja vihanlietsontaa. Henkilöt usein edelleen seuraavat lähtöalueidensa tilanteita ja tapahtumia ja niillä voi olla vaikutusta heidän vointiinsa, käyttäytymiseensä ja reaktioihinsa. Vastaanottokeskukset tarjoavat turvapaikanhakijoiden lakisääteiset vastaanottopalvelut sekä muun vastaanottoon liittyvän toiminnan yhdenvertaisesti ja ammatillisesti pyrkien tukemaan ja ylläpitämään turvapaikanhakijoiden jaksamista haastavassa elämäntilanteessa sekä näin mahdollisesti vaikuttamaan erilaisten äärireaktioiden syntymiseen. Erilaisia palveluita ja toimintaa järjestetään ja tuotetaan hakijoille myös vastaanottokeskusten ulkopuolisten yksityisten, julkisten ja järjestöpuolen toimijoiden toimesta. Vastaanottokeskukset ohjaavat hakijoita keskusten ulkopuolisiin palveluihin ja koordinoivat palvelujen ja toiminnan kokonaisuutta. Vastaanottokeskusten asiakkaiden ohjaaminen myönteiseen osallistumiseen keskuksen ulkopuoliseen yhteiskuntaan vähentää väkivaltaisen radikalisoitumisen riskiä. Vastaanottokeskuksen asiakkaat voivat omilla havainnoillaan tukea henkilökuntaa väkivaltaisen radikalisoitumisen riskissä olevien henkilöiden tunnistamisessa. Vastaanottokeskusten käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle (Migri). Migrin edustaja on jäsenenä kansallisessa yhteistyöryhmässä.

Järjestöt tuottavat palveluja ja toimintaa, jotka ovat keskeisessä asemassa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä. Väkivaltaisesta ekstremismistä kiinnostuneet ja näihin ryhmiin liittyneet eivät monesti luota viranomaisiin, ja tästä syystä heidän on usein helpompi mennä järjestöjen tuottamiin palveluihin. Järjestöt tuottavat väkivallasta irti auttavia palveluja, mentorointia ja muita hoitopalveluja, jotka edistävät irrottautumista väkivallan käytön hyväksyvistä aatteista. Järjestöt tarjoavat kanavia väkivallattomaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja vahvistavat ihmisten yhdenvertaisuuden ja osallisuuden kokemuksia. Järjestöjen on viranomaisia helpompi saada yhteys vaikeasti tavoitettaviin ryhmiin ja tukea näiden osallistumista yhteiskuntaan.

5.3 Muiden ennalta ehkäisyn kannalta keskeisten tahojen tehtävät

Poliitikot ja päättäjät päättävät siitä, miten ja mihin suuntaan suomalainen yhteiskunta kehittyy. Heillä on tärkeä rooli määriteltäessä arvoja, jotka ohjaavat kehityksen suuntaa. Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyn kannalta keskeisiä politiikkasektoreita ovat esimerkiksi koulutus-, sosiaali- ja terveys-, työllisyys-, kotoutus- ja asuntopolitiikka. Onnistuneet politiikkatoimet näillä alueilla vähentävät väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin kasvupohjaa. Poliitikot ja päättäjät vaikuttavat omalla esimerkillään yleiseen mielipiteeseen ja siihen, miten väkivaltaiseen ekstremismiin suhtaudutaan. Poliitikot voivat omalla toiminnallaan, puheillaan ja esimerkillään vähentää tai lisätä vihapuhetta, syrjintää, yhteiskunnallista vastakkainasettelua, yhdenvertaisuutta ja muiden lainsäädännön vahvistamien oikeuksien toteutumista sekä seikkoja, jotka vuorostaan vaikuttavat väkivaltaisen radikalisoitumisen lisääntymiseen tai vähenemiseen yhteiskunnassa. Poliitikoilla ja päättäjillä on valtaa, he ovat mielipidevaikuttajia ja heillä on suuri vastuu väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä.

Uskonnolliset yhteisöt ovat asiantuntijoita ja uskottavia toimijoita uskonnon tulkintaan liittyvissä kysymyksissä. Uskonnolliset yhteisöt voivat tukea yksilöitä ja ryhmiä, jotka torjuvat värväystä väkivaltaisiin ryhmiin. Uskonnollisilla yhteisöillä on tärkeä tehtävä vahvistaa yhteisöjen vastustuskykyä väkivaltaan kehottavia viestejä vastaan. Uskonnolliset yhteisöt voivat yhdessä toimia väkivaltaa vastaan ja levittää tietoa siitä, että vihaa ja väkivaltaa ei voi oikeuttaa uskonnolla. Uskonnolliset yhteisöt ovat väkivaltaisten ekstremististen ryhmien kohteena. Niihin kohdistuu väkivaltaa ja väkivallan uhkaa, vahingontekoja, vihapuhetta ja äärimmillään terrorismin uhkaa. Yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kanssa uskonnolliset yhteisöt voivat tukea yhteisöjen jäseniä ja lisätä omia valmiuksia torjua väkivaltaisen ekstremismin niihin kohdistamia uhkia.

Elinkeinoelämä. Väkivaltainen ekstremismi vaikuttaa yrityksiin monella tavalla. Yritykset voivat tehdä asioita, jotka edistävät väkivaltaista radikalisoitumista. Esimerkkinä tästä voidaan mainita esimerkiksi väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän aineiston levittäminen tai tilojen tarjoaminen tilaisuuksille, joissa edistetään väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia. Yritykset voivat ottaa väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyn huomioon osana toimintaansa ja palvelujaan. Asiakkaat kiinnittävät yritysten vastuulliseen toimintaan aiempaa enemmän huomioita, ja vastuullisuus yhteiskuntarauhaa ja turvallisuutta edistävissä, väkivaltaista radikalisoitumista ennalta ehkäisevässä työssä, voi olla yritykselle vahvuus- ja mainetekijä. Kansainvälisten kokemusten mukaan väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toiminnan lisääntyminen vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn erityisesti pienemmillä paikkakunnilla. Tämä voi esimerkiksi vaikeuttaa ulkomailta tulevan, osaavan henkilöstön rekrytointia. Sellainen paikkakunta, jossa väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät toimivat avoimesti ja näkyvästi, harvoin näyttäytyy turvallisena ja haluttuna alueena asua ja

elää. Tämä vaikuttaa myös yritystoimintaan. Väkivaltaisten ekstremististen ryhmien tavoitteena on lisätä vastakkainasettelua erilaisten ja eri tavoin ajattelevien ihmisten ja ihmisryhmien välillä, ja tämä vastakkainasettelu voi näkyä myös yritysten sisällä.

Perheellä ja lähipiirillä voi olla mahdollisuuksia ennalta ehkäistä radikalisoitumista. Väkivaltaisessa radikalisoitumisessa sosiaalisilla verkostoilla on suuri merkitys. Väkivaltainen radikalisoituminen voi myös tapahtua ilman, että perhe sitä havaitsee. Väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät vaativat usein, että niiden toimintaan osallistuva katkaisee siteet ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin, mukaan lukien perhe ja ystävät. Tavoitteena on, että yksilö on sekä fyysisesti että henkisesti täysin riippuvainen väkivaltaisesta ryhmästä eikä hänellä ole sosiaalisia kontakteja ryhmän ulkopuolella. Perhe voi menettää perheenjäsenen väkivaltaiselle ekstremistiselle ryhmälle. Yhden perheenjäsenen radikalisoituminen vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin ja lisää riskiä myös muiden perheenjäsenten radikalisoitumiselle. Tunnesiteet ovat kuitenkin usein vahvoja, ja niillä on merkittävä voima ehkäistäessä henkilön liittymistä väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan. Perheen ja lähipiirin tulisi saada laaja-alaisesti apua, neuvoja ja tukea varhaisessa vaiheessa, jotta se voi estää perheenjäsenen liittymisen väkivaltaiseen ekstremistiseen ryhmään ja huolehtia perheenjäsenestä, joka palaa perheeseen oltuaan mukana väkivaltaisen ekstremismin vaikutuspiirissä ja toiminnassa. Tuen avulla pystytään vaikuttamaan siihen, että perhe ei ajaudu irti yhteiskunnasta ja sen palveluista.

6 Täytäntöönpano, seuranta ja raportointi

Sisäministeriö koordinoi ohjelman toimeenpanoa. Ministeriöt ja niiden hallinnonalat ovat velvoitettuja toimeenpanemaan ohjelmaa, joka perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen. Kuntien, järjestöjen ja muiden osallistuminen toimenpideohjelmissa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanoon perustuu yhteistyön periaatteisiin ja yhteisiin tavoitteisiin sekä tarvittaessa erillisiin sopimuksiin.

Toimenpideohjelmissa päätettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toimeenpanemiseksi valmistellaan täytäntöönpanosuunnitelma, jossa on kuvattu, miten luvussa 7 päätettyjä kokonaisuuksia ja niihin liittyviä toimenpiteitä toimeenpannaan, sekä toimeenpanon aikataulu ja vastuutahot. Kukin täytäntöönpanoon osallistuva taho laatii alustavan suunnitelman niiden toimenpiteiden osalta, joiden täytäntöönpanoon se osallistuu tai joiden täytäntöönpanosta se vastaa. Suunnitelmat kootaan yhteen, toiminta sovitetaan yhteen ja priorisoidaan kansallisen yhteistyöryhmän toimesta.

Täytäntöönpanosuunnitelma vahvistetaan oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmässä.

Toimeenpanon etenemisestä raportoidaan vuosittain ministerityöryhmälle ja sitä tarkistetaan ja täydennetään tarvittaessa raportoinnin yhteydessä. Toimeenpanoon osallistuvat organisaatiot vastaavat täytäntöönpanosuunnitelman laatimisesta omien toimien osalta ja tuottavat tarvittavan tiedon raportointia varten. Raportti valmistellaan kansallisen yhteistyöryhmän toimesta.

Toimeenpanoon osallistuvat organisaatiot huolehtivat siitä, että tieto toimenpideohjelmasta, sen toimeenpanosta ja kyseisen organisaation vastuista toimeenpanoon liittyen leviää organisaation ja hallinnonalan sisällä kaikille toimeenpanon kannalta keskeisille asiantuntijoille, esimiehille ja johdolle.

7 Tavoitteet ja toimenpiteet

Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin toimenpideohjelmassa on päätetty ennalta ehkäisyn yleisistä tavoitteista vuoteen 2023 asti. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää toimia kaikilta toimenpideohjelman täytäntöönpanoon osallistuvilta tahoilta.

Yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi on asetettu tavoitteet ja määritelty toimenpiteet eri toimijoiden rajat ylittävälle asiakokonaisuuksille. Nämä on valittu niiden ajankohtaisuuden vuoksi. Toimenpideohjelman kohdassa 7.2 päätettyjen asiakokonaisuuksien tavoitteiden saavuttaminen ja toimenpiteiden toimeenpano edellyttävät eri toimijoiden yhteistä tekemistä. **Vastuutahoksi merkitty toimija (toiminnan käynnistävä vastuutaho on liivoitu) vastaa siitä, että asian kannalta keskeiset toimijat ovat mukana toteuttamassa toimenpiteitä.**

Luvun 7.2 tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisen taustalla ovat vuonna 2016 päätetyn kansallisen toimenpideohjelman arvioinnissa esille tulleet kehittämistarpeet. Arvioinnissa tunnistettiin haasteeksi tilanteet, joissa vastuu henkilöstä tai asiasta siirtyy toimijalta toiselle. Vaikka nämä siirtymävaiheet ja niihin liittyvä kehittämistarve on tunnistettu, on ennalta ehkäisyn kehittämisessä keskitytty ensisijaisesti kunkin toimijan oman toiminnan kehittämiseen, ei yhteisen prosessin kehittämiseen. Tästä syystä on tärkeää kehittää toimintaa näissä asiakokonaisuuksissa, joissa tuloksellinen toiminta edellyttää eri toimijoiden yhteistä tekemistä ja toiminnan varmistamista siirtymävaiheissa.

Toimenpideohjelman luvussa 7.3 on kuvattu toimeenpanon kannalta keskeisten organisaatioiden tavoitteita ja toimenpiteitä. Nämä on valmisteltu kyseisten toimijoiden itsensä toimesta. Nämä ovat toimia, joita tarvitaan, jotta kyseiset organisaatiot vahvistavat toimintaansa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn kokonaisuudessa. Organisaatioiden oman toiminnan kehittäminen on tärkeää myös siksi, että ne pystyvät paremmin toteuttamaan toimenpideohjelman luvussa 7.2 päätettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että toimenpideohjelman tavoitteet ja toimenpiteet muodostavat kokonaisuuden, joka koostuu kolmesta osasta. Yleiset tavoitteet kohdassa 7.1 kuvaavat väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn tavoitteita kokonaisuudessaan, ja näiden toteutumista arvioidaan vuonna 2023. Luvun 7.2 asiakokonaisuuksien tavoitteet ja toimenpiteet kuvaavat keskeisiä toiminnan alueita, joissa tulee saavuttaa asetetut tavoitteet ja **joiden toimeenpano vaatii yhteistä tekemistä eri toimijoiden välillä**. Luvussa 7.3 on esitetty tavoitteet ja toimenpiteet, jotka toimeenpanoon osallistuvat keskeiset toimijat ovat asettaneet oman ja hallinnonalansa toiminnan kehittämiseksi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä. Näiden toimenpiteiden **toimeenpano vaatii joiltain osin myös yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja myös lainsäädännön arviointia**. Luvuissa 7.2 ja 7.3 päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanosta raportoidaan ja niitä tarkastellaan vuosittain.

7.1 Toimenpideohjelman yleiset tavoitteet

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman tavoitteena on

1. Vähentää ekstremististä väkivaltaa ja sen uhkaa.
2. Edistää yhdenvertaisuuden, sananvapauden ja muiden perustuslaillisten oikeuksien toteutumista.
3. Varmistaa, että valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti on toiminnassa moniammatilliseen yhteistyöhön perustuvat rakenteet ja menettelyt sille, että viranomaiset, järjestöt ja yhteisöt ennaltaehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia.
4. Viharikoksia, mukaan lukien rikoksen tunnusmerkistön täyttävä rangaistava vihapuhe, paljastetaan ja tutkitaan tehokkaasti. Yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä ihmisarvoa loukkaavaa puhetta ja tasa-arvo-lain perusteella kiellettyä häirintää torjutaan. Uhreja tuetaan, viharikoksen sekä lainvastaisen puheen ja häirinnän vaikutukset uhrin viiteryhmään tunnistetaan.
5. Väkivaltaisten ääri liikkeiden vaikutukset paikallisiin yhteisöihin ja ympäristöihin vähenevät.
6. Suomessa elävät ihmiset, erityisesti nuoret, kokevat yhteiskuntaan ja päätöksentekoon laillisin keinoin vaikuttamisen tehokkaaksi ja mielekkääksi. Väkivaltaisten ääri liikkeiden maailmankuva ja toiminta ei ole houkutteleva vaihtoehto.
7. Viranomaisten ja järjestöjen tieto ja osaaminen väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisystä lisääntyy.

7.2 Toimialojen rajat ylittävien asiakokonaisuuksien tavoitteet ja toimenpiteet

Seuraavassa on esitetty tavoitteet ja toimenpiteet eri toimijoiden rajat ylittävien asiakokonaisuuksien osalta. Vastuu toimenpiteiden ja yhteisen työn käynnistämisestä sekä tulosten raportoinnista on vastuutahoksi merkityllä organisaatiolla, jonka tulee huolehtia siitä, että toiminnassa ovat mukana asian kannalta keskeiset toimijat.

7.2.1 Ennalta ehkäistään väkivaltaista ekstremismia ja radikalisoitumista paikallisesti

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy paikallisesti on erittäin tärkeää. Yksilöt ja ryhmät radikalisoituvat ja toimivat paikallisesti, ja he ovat osa paikallisia sosiaalisia verkostoja ja yhteisöjä. Väkivaltaiset ääriryhmät vaikuttavat paikallisesti ihmisten ja yhteisöjen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Väkivaltaiset ääriryhmät käyttävät tehokkaasti hyödykseen paikallisia tapahtumia, ja kehittävät näistä omia, omaa ideologiaansa ja tavoitteitaan tukevia tulkintoja, joita levitetään erityisesti sosiaalisessa mediassa. Tämä moninkertaistaa yksittäisten tapahtumien seuraukset ja vaikutukset paikallisesti erityisesti silloin, jos asiaan ei reagoida nopeasti ja tehokkaasti. Tehokas, paikallisesti tehtävä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy, edellyttää yhteistyötä eri viranomaisten välillä ja järjestöjen kanssa sekä nuorten, naisten ja uskonnollisten yhteisöjen mukaan ottamista, tietoon perustuvan tilannekuvan ylläpitämistä, eri toimijoiden kouluttamista, laaja-alaisia ennalta ehkäiseviä toimia sekä tehokkaita ja oikea-aikaisia interventioita ja radikalisoituneiden tai radikalisoitumisvaarassa olevien yksilöiden ohjaamista palvelujen piiriin.

Paikallisen toiminnan nykytilaa ja kehittämistarpeita on kuvattu sisäministeriön raportissa 17/19 Havaintoja palveluun ohjauksen rajapinnasta ja suosituksia toiminnan kehittämiseksi. Raportti sisältää myös kuvauksen siitä, miten paikallinen toiminta on järjestetty eräissä maissa. Paikallista toimintaa on arvioitu myös kansallisen toimenpideohjelman 2016 arviointiraportissa²⁰.

Tavoitteet

Tavoitteena on ennalta ehkäistä paikallisesti, yhteistyössä viranomaisten kesken ja järjestöjen kanssa, yksilöiden ja ryhmien radikalisoitumista ja osallistumista väkivaltaisen ääri liikkeen toimintaan. Lisäksi torjutaan ja ehkäistään väkivaltaisen ääri liikkeen toiminnan

²⁰ Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arviointi. SM julkaisu 18/2019.

vaikutuksia ihmisten asuin- ja elinympäristöihin sekä turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Työssä otetaan huomioon ääriliikkeiden sosiaalisessa mediassa tapahtuva toiminta²¹, jonka vuoksi viranomaiset ja järjestöt lisäävät toimintaansa sosiaalisessa mediassa. Huolehditaan siitä, että väkivaltaisesti radikalisoituneet tai radikalisoitumisvaarassa olevat ohjataan väkivallasta irtautumista tukevien viranomais- ja muiden palvelujen piiriin²². Puututaan tekijöihin, jotka edistävät väkivaltaista radikalisoitumista, kuten vastakkainasetteluun, rangaistavaan vihapuheeseen, rasismiin ja syrjintään. Lisätään tietoa siitä, miten kunnat voivat osana eri hallintokuntien perustyötä vähentää väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä lisäävien tekijöiden vaikutusta. Hyödynnetään paikallisesti tehtävässä työssä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten tuottamaa tietoa ja yhteistyömahdollisuuksia.

Toimenpiteet

1. *Edistetään Ankkuritoimintaa ja levitetään tietoa siitä.* Moniammatillisessa Ankkuritoiminnassa poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatri- nen sairaanhoitaja, opetustoimen henkilö ja usein myös nuorisotyöntekijä tekevät työtä rikoksilla oireilevien nuorten kanssa tavoitteena katkaista rikoskierte ja muu, lapsen ja nuoren tulevaisuuden kannalta haitallinen toiminta mahdollisimman varhain. Ankkureiden asiakkaina ovat myös henkilöt, joiden haasteena on väkivaltaisen radikalisoituminen²³. Ankkureiden toiminnan kohteena on alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvissä tapauksissa asiakkailta ei ole yläikärajaa, ja 18-vuotiaiden ja tätä vanhempien asiakkaiden ollessa kyseessä toimintaan osallistuu myös aikuisosiaalityö. Ankkuritoiminta on yhteyspiste, johon muut viranomaiset ja toimijat sekä kansalaiset ovat yhteydessä silloin, kun huoli herää väkivaltaisesti radikalisoituneista yksilöistä tai perheistä. Tuetaan paikallisin keinoin Ankkuritoimintaa ja sen kehittämistä siten kuin Ankkuritoiminnan käsikirjassa²⁴ on kuvattu. Levitetään tietoa Ankkuritoiminnasta eri viranomaisille, järjestöille ja uskonnollisille yhteisöille. Vastuutahot: **SM**, **STM**, **OKM**, Poliisihallitus, **OPH**, **THL**.
2. *Varmistetaan palveluun ohjaus vinkistä tuen piiriin.* Levitetään toiminnan ohjauksella, johtamisella, koulutuksella ja tiedon

21 Osa ääriliikkeistä toimii edelleen perinteisten nettisivujen ja blogien sekä ylilauta.org yms. kanavien kautta tai P2P -palveluissa sosiaalisen median alustojen, kuten Facebook ja Twitter, lisäksi.

22 Palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi Ankkuritoimintaa sekä viranomaispalveluja, jotka vaikuttavat radikalisoitumisen taustalla oleviin tekijöihin.

23 Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisy liitettiin osaksi Ankkurien työtä Kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmissa 2016.

24 Ankkuritoiminnan käsikirja. SM julkaisu 16/2019, Hanbok för ankarverksamheten, Inrikesministeriets publikationer 2019:21

levittämällä raportissa Havaintoja palveluun ohjauksen rajapinnasta ja suosituksia toiminnan kehittämiseksi²⁵ esitetty toimintamalli koko maahan. Toimintamalli on kuvattu toimenpideohjelman liitteessä 2. Mallin tavoitteena on varmistaa, että huolen herätessä henkilö ohjataan viranomaisten yhteistyöllä sellaisten palvelujen piiriin, jotka auttavat henkilöä irtautumaan väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä. Onnistuneen palveluun ohjauksen kannalta keskeistä on toimivan ja pysyvän yhteistyön lisäksi se, että vastaanottavalla taholla on riittävästi resursseja palvelun tuottamiseen. Jo olemassa olevien palvelujen lisäksi tulee kehittää tälle kohderyhmälle räätälöityjä Exit-palveluja. Vastuutahot: **STM, SM, OKM, Poliisi**-hallitus, poliisilaitokset, OPH, THL.

3. *Järjestetään yhteistyötä edistävää koulutusta Ankkureille ja yhteistyöhön osallistuville muille toimijoille.* Järjestetään koulutusta, joka edistää osaamista, yhteistyötä ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden välillä. Vastuutahot: **SM** yhdessä Ankkuritoiminnan valtakunnallisen ohjausryhmän kanssa, paikallisten Ankkureiden toiminnasta vastaavat viranomaiset.
4. *Menettelyt palautteen saamiseksi.* Luodaan menettelyt, joilla vinkkien antajat lainsäädännön sallimissa rajoissa saavat vahvistuksen siitä, että vinkki on tavoittanut vastaanottajan ja se on otettu huomioon. On tärkeää antaa vinkin antajille tietoa siitä, että vinkkiin reagoidaan, vaikka se ei tapahtuisi näkyvästi. Kootaan toiminnasta yhteenvetotietoa ja käsitellään sitä asianomaisten tahojen kanssa toiminnan kehittämiseksi. Vastuutahot: **SM, OM, Poliisihallitus, poliisilaitokset.**
5. *Jatketaan olemassa olevien paikallisten yhteistyöverkoston työtä ja perustetaan paikallisia yhteistyöverkostoja paikkakunnille, joissa niitä ei vielä ole ja joissa toiminnalle on tarvetta paikallisen tilannekuvan ja uhka-arvion perusteella.* Selkeytetään verkoston tavoitteita, tehtäviä ja tarkistetaan tarvittaessa niiden kokoonpanoa ottaen huomioon hyvät kokemukset tähän asti tehdystä työstä sekä kansainväliset hyvät käytännöt. Toimintaa kehitetään niin, että jatkossa yhteistyöverkoston toiminnassa kaupunkien ja kuntien rooli vahvistuu kansainvälisten hyvien käytäntöjen mukaisesti ja mukana ovat väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyn kannalta keskeiset viranomaiset, järjestöt sekä muiden toimijoiden edustajat. Vahvistetaan alueellista yhteistyötä silloin, kun väkivaltaiseen

25 Sisäministeriön julkaisu 2019:17.

radikalisoitumiseen liittyvät uhkat ja ilmiöt ylittävät kuntien rajat. Huolehditaan siitä, että tieto yhteistyöverkoston toiminnasta ja sen tuottamista palveluista, kuten yhteisestä tilannekuvasta, koulutuksesta ja muusta väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyä edistävästä työstä leviää laajasti paikallisille toimijoille ja yhteisöille. Varmistetaan yhteistyö Ankkuritoiminnan kanssa esimerkiksi ottamalla Ankkuritoiminnassa mukana oleva asiantuntija verkoston jäseneksi. Vastuutahot: **Paikallisten yhteistyöverkoston toiminnasta vastaavat.**

Esimerkki paikallisen yhteistyöverkoston tehtävistä:

- Luodaan kaikkien osallistuvien tahojen tietoon perustuva alueellinen tilannekuva, jota päivitetään ja ylläpidetään säännöllisesti yhteistyöverkoston osallistuvien tahojen toimesta.
 - Varmistetaan koordinoitua yhteistyöllä, että toiminta on tilannekuvan edellyttämällä tasolla, asian kannalta keskeiset toimijat ovat työssä mukana ja osaaminen ja asiantuntemus kehittyvät ja leviävät alueella. Tärkeää on, että jokainen toimija tunnistaa oman vastuunsa, tehtävänsä ja roolinsa työssä sekä sen, miten työ liittyy heidän perustehtäväänsä.
 - Määritellään vuosittain konkreettiset tilannekuvaan pohjautuvat tavoitteet ja toimenpiteet, joilla toimintaa suunnataan alueen haasteiden ja erityispiirteiden mukaan.
 - Parannetaan väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvää tiedonkulkua ja yhdenmukaista viestintää.
 - Luodaan malli/prosessi, jonka pohjalta alueen toimijat saavat yhteyden toiminnan kannalta keskeisiin tahoihin (palvelujen piiriin ohjaaminen), kun huoli jonkun henkilön tai ryhmän radikalisoitumisesta herää.
 - Lisätään työllä kuntalaisten hyvinvointia, turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.
6. *Lisätään vuoropuhelua ja vuorovaikutusta. Järjestetään paikallisesti tilaisuuksia, joissa eri ryhmät voivat käydä vuoropuhelua toistensa kanssa. Vuorovaikutuksen lisääminen lisää tietoa ja ymmärrystä eri ryhmien välillä, ja tämä on keskeistä, jotta vastakkainasettelu, polarisaatio ja väkivaltaisen ekstremismin kasvualusta eivät lisäänty. Tilaisuudet voivat olla myös näkyviä tapahtumia, kuten rauhankävelyitä eri uskontokuntien kanssa. Vastuutahot: **Paikalliset viranomaiset ja järjestöt yhteistyössä** paikallisten yhteistyöverkoston kanssa.*

7. *Tuetaan Punainen kortti rasismille -hankkeen laajentamista jalkapallossa ja muissa joukkuelajeissa sekä hankkeen näkyvyyttä urheilu- ja liikuntatapahtumissa. Jatketaan yhdenvertaisuutta edistävien hankkeiden tukemista liikunnan alalla. Vastuutahot: **OKM**, järjestöt.*
8. *Järjestetään urheilu- ja liikuntatapahtumia tavoitteena rakentaa luottamusta ja edistää eri yhteisöjen välistä dialogia ristiriitatilanteissa. Vahvistetaan paikallisesti yhteisöjen välistä dialogia ja ennalta ehkäistään ristiriitatilanteita Peace United -jalkapallo- ja rauhanrakennuskonseptin avulla. Peace United toimii paikallisen konfliktinratkaisun tukena ja luottamuksen rakentamisen välineenä Suomessa ja maailmalla. Vastuutahot: **Kirkon Ulkomaanapu ja Uskonollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanvälitysverkosto yhteistyössä** kansallisen yhteistyöryhmän ja paikallisten yhteistyöryhmien kanssa.*
9. *Lisätään toiminnan kannalta keskeisten henkilöiden osaamista polarisaation tunnistamisessa ja polarisaatiokehityksen purkamisessa. Tavoitteena on, että polarisaatioon ja sen dynamiikkaan liittyvä osaaminen lisääntyy ja on polarisaatioon perehtyneitä erityisosajia, jotka pystyvät toimimaan ja tukemaan muita toimijoita tilanteessa, jossa vastakkainasettelu kärjistyy ja väkivaltaisten ääriyhmien toiminta ja niiden levittämä vihapuhe lisääntyy. Vastuutahot: **Paikalliset yhteistyöverkostot** ja niissä mukana olevat organisaatiot.*
10. *Lisätään viranomaisten kykyä tunnistaa väkivaltainen radikalisoituminen ja arvioida siihen liittyvä uhka. Kehitetään kuntien ja muiden viranomaisten käyttöön ja yhteistyötä tukemaan riskinarviointimalli, jossa hyödynnetään Tanskan kansallisen ekstremismin ehkäisykeskuksen kehittämää riskinarviointimenetelmää²⁶. Se on tarkoitettu arvioimaan väkivaltaisen radikalisoitumisen riskiä varhaisessa vaiheessa, ja siinä otetaan huomioon yksilön vahvuudet ja riskitekijät. Siten se soveltuu hyvin esimerkiksi kunnan työntekijöiden käyttöön. Vastuutahot: **STM**, THL.*
11. *Vahvistetaan lasten ja nuorten resilienssiä. Tuetaan resilienssin rakentamiseen ja vahvistamiseen tähtäävien Euroopan neuvoston "Kiistanalaisia aiheita opettamassa" ja Dembra-aineistojen käyttöönottoa (Opetushallitus tukee edellä mainittujen kahden ohjelman käyttöönottoa) ja niiden linkittämistä EN:n Free to*

26 Tanskan kansalliselta ekstremismin ehkäisykeskukselta on pyydetty ja saatu lupa käyttää arviointimenetelmää.

speak – Safe to Learn -kampanjaan sekä Minun Silmin, Sinun Silmin (MiSi) -ohjelman levittämistä. Vastuutahot: **OPH**, paikalliset yhteistyöverkostot- ja ryhmät.

12. *Vahvistetaan elinkeinoelämän ja yritysten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn paikallisesti.* Yritykset voivat olla mukana esimerkiksi toteuttamassa kampanjoita, joilla ehkäistään väkivaltaista radikalisoitumista varhaisessa vaiheessa torjumalla vihapuhetta ja väkivaltaan yllyttämistä, sekä edistetään eri väestöryhmien välistä myönteistä vuorovaikutusta, vuoropuhelua ja yhteisymmärrystä. Vastuutahot: **paikalliset yhteistyöverkostot ja -ryhmät** yhdessä paikallisten yritysten kanssa.

7.2.2 Vahvistetaan nuorten osallistumista väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn

Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi sekä ääriliikkeiden toiminta näkyvät monella tavalla nuorten arjessa ja elämässä. Ne voivat näkyä myös rasismina ja syrjintänä, vihapuheena erityisesti sosiaalisessa mediassa, uhkauksina, solvauksina ja ulossulkemisena. Yhteiskunnallinen ilmapiiri ja polarisaatio heijastuvat nuoriin esimerkiksi vastakkainasetteluna ja kärjistyneenä, mustavalkoisten mielipiteiden leimaamana keskusteluna luokissa ja muissa tilanteissa, joissa nuoret ovat koolla. Terrorismiin ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvät väkivaltaiset teot herättävät pelkoa lapsissa ja nuorissa sekä heikentävät heidän hyvinvointiaan ja turvallisuuden tunnettaan. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin vaikutukset lasten ja nuorten elämään ovat erityisen ongelmallisia silloin, jos heillä ei ole mahdollisuutta käsitellä näitä asioita turvallisessa ympäristössä ennen tilanteiden kärjistymistä. Samalla on huomattava, että kaikki lapset ja nuoret eivät joudu samalla tavalla ilmiön kanssa tekemisiin. Sen vaikutukset vaihtelevat paikallisesti, kaupunginosittain ja kouluittain, ja voivat olla eri taustoista tulevilla lapsilla ja nuorilla erilaisia.

Nuorten on vaikeaa jäsentää väkivaltaisesta radikalisoitumisesta, ekstremismistä ja ääri-liikkeistä käytävää keskustelua sekä sitä, miten siihen vaikuttavat muut ilmiöt, kuten vastakkainasettelu, polarisaatio, vihapuhe ja rasismi. Myös syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen voi olla haasteellista erityisesti silloin, jos asiaa ei käsitellä turvallisten aikuisten johdolla.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ja niihin liittyvien muiden ilmiöiden vaikutusten kannalta on keskeistä, millaiset valmiudet, halu ja taidot lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä on käsitellä vaikeita ja ristiriitaisia asioita²⁷.

Myös Suomessa on perheitä, joissa lapset kasvatetaan väkivaltaisten ääriliikkeiden aatemaailman mukaisesti hyväksymään väkivalta ja ihmisoikeuksien loukkaukset. On myös perheitä, joissa vanhempien rassistiset ja syrjivät mielipiteet siirtyvät seuraavalle sukupolvelle. Nuoret ovat väkivaltaisten ääriryhmien propagandan ja rekrytoinnin kohteena. Nuoruus on elämänvaihe, jolloin ihminen on avoin uusille vaikutteille ja hän etsii elämälleen suuntaa ja tarkoitusta. Tällöin hän voi olla otollinen kohde myös sellaiselle vaikuttamiselle, joka voi osoittautua nuoren tulevan elämän kannalta erittäin huonoksi ja jopa vaaralliseksi.

Nuoret ovat suuri voimavara väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä sekä rauhan rakentamisessa ja vastakkainasettelun vähentämisessä. He voivat tukea toisia nuoria ja tuoda omia kokemuksiaan ja osaamistaan ennalta ehkäisevään työhön.

Nuorten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn on linjattu YK:n pääsihteerin väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa (2016) ja YK:n päätöslauselman 2250 tavoitteissa.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että nuoret ovat mukana väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisytyössä suunnittelemassa ja toteuttamassa toimintaa. Nuorten mahdollisuuksia ja kykyä osallistua toimintaan lisätään vahvistamalla heidän osaamistaan ja vaikuttamismahdollisuuksiaan rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä arjessa. Nuorten osallistuminen perustuu nuorten omaan toimintaan, viranomaiset ja muut aikuiset tukevat sitä tarvittaessa.

²⁷ Esimerkiksi opetustoimeen liittyviä kysymyksiä on käsitelty sisäministeriön julkaisussa 17.5.2019 Sanat ovat tekoja. Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen.

Toimenpiteet

1. *Luodaan turvallisia tiloja keskustelulle.* Nuoret haluavat, ja heillä pitää olla mahdollisuuksia, puhua väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä sekä siihen liittyvistä ilmiöistä aikuisten kanssa. Aikuiset huolehtivat siitä, että nuorille on tarjolla tiloja ja mahdollisuuksia näille keskusteluille. Kaikesta voi keskustella, aikuisten tehtävänä on pitää keskustelu turvallisena ja ohjata sitä oikeaan suuntaan, joka perustuu demokratiaan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Vastuutahot: **Nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset** (esim. opetustoimi ja nuorisotyö).
2. *Edistetään selkokielisyyttä ilmiöistä puhuttaessa.* Aikuisten osamista käyttää väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyviä käsitteitä tarkoituksenmukaisesti ja kykyä jäsentää ilmiötä lisätään koulutuksella ja tukimateriaalilla. Vastuutahot: Nuorten kanssa työskentelevät ja nuoria kohtaavat ammattilaiset, **Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima Ääriajatteluun ja resilienssiin keskittyvä asiantuntijaverkosto**.
3. *Otetaan nuoret mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimia.* Huolehditaan siitä, että nuoret ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin vastaisia toimia kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Viranomaisten tehtävänä on kutsua nuoret mukaan. Vastuutahot: **SM, OKM, OPH**, paikalliset yhteistyöryhmät.
4. *Vahvistetaan nuorten osaamista ja vaikuttamismahdollisuuksia rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä arjessa toteuttamalla Reach Out -rauhanakatemia, joka tuo yhteen eri taustaisia rauhantyöstä ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostuneita nuoria. Reach Out -rauhanakatemia tarjoaa nuorille työväliteitä toimia paikallistasolla sekä nuorten arjessa että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin, ja konfliktien ennalta ehkäisyssä.* Vastuutahot: **Kirkon Ulkomaanapu ja Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanvälitysverkosto yhteistyössä** kansallisen yhteistyöryhmän kanssa. Akatemian toteuttamisessa hyödynnetään Changemaker-verkoston asiantuntijuutta ja paikallisverkostoja.
5. *Selkeytetään demokratiakasvatuksen sisältöä ja tavoitteita.* Demokratiakasvatus sisältyy opetussuunnitelman perusteisiin, mutta sen sisältöä tulisi kehittää niin, että demokratia ja sen periaatteet tulisivat nuorille helpommiksi ymmärtää. Toimenpide voidaan toteuttaa

osana hallitusohjelmassa 2019 päätetyn hallinnonalat ylittävän demokratiaohjelman valmistelua. Vastuutahot: **OKM**, OPH.

6. *Huolehditaan, että nuoret saavat apua mielenterveysongelmiin.*
Joissakin tilanteissa väkivaltainen radikalisoituminen on yhteydessä mielenterveyden häiriöihin. Kyse ei kuitenkaan ole mistään tietystä sairaudesta, eikä mikään sairaus aiheuta radikalisoitumista. On tärkeää parantaa nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuutta, jotta nuoret saavat oikea-aikaisesti ja nopeasti apua mielenterveysongelmiin ennen kuin sairaus osaltaan voi liittyä radikalisoitumisen kehityskulkuun. Ajautuminen väkivaltaisten ekstremististen ajatusten ja toiminnan piiriin voi pahentaa nuoren mielenterveyteen liittyviä ongelmia. Vastuutahot: **Sosiaali- ja terveystoimi**, Ankkurit.
7. *Järjestetään pyöreän pöydän keskustelua nuorten ja viranomaisten välillä.* Nuoret voivat kokea viranomaiset usein kaukaisiksi ja heidän käsityksensä esimerkiksi poliisista voi perustua kavereiden mielipiteisiin tai sosiaalisessa mediassa liikkuviin juttuihin. Järjestetään säännöllisiä keskustelutilaisuuksia nuorten kanssa ja lisätään nuorten tietoa viranomaisten toiminnasta ja siitä, miksi viranomaiset toimivat niin kuin toimivat. Vastuutahot: Eri viranomaiset, **paikalliset yhteistyöryhmät**.
8. *Edistetään kaikille avointa, matalan kynnyksen liikuntatoimintaa.* Urheilu ja liikunta ovat tehokkaita keinoja saada sellaiset nuoret yhteen, jotka eivät yleensä toimi yhdessä ja vähentää näin eri ryhmien välisiä jännitteitä, vihamielisyyttä ja ennakkoluuloja. Luodaan mahdollisuuksia osallistua kaikille avoimeen, matalan kynnyksen liikuntatoimintaan, jossa erilaiset nuorien kohtaavat toisiaan tavoitteena toiminta, joka vähentää ennakkoluuloja eri ryhmistä tulevia nuoria kohtaan ja antaa mahdollisuuksia keskustella myös vaikeista aiheista. Lisäksi kehitetään edelleen liikunnan ja urheilun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä sekä tuetaan rasismiin vastaista toimintaa (Punainen kortti rasismille). Vastuutahot: **OKM**, paikalliset yhteistyöryhmät, nuorisotyö, urheiluseurat, nuorten kanssa työskentelevät järjestöt ja vapaaehtoiset.
9. *Lisätään internetissä nuorten kanssa toimivien ja nuoria kohtaavien viranomaisten sekä vapaaehtoisten kykyä ennalta ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista.* Internetissä tehtävässä nuorisot- ja poliisityössä kohdataan nuoria, jotka ovat kiinnostuneita väkivaltaisista ääriilikeistä ja näiden toiminnasta. Lisätään näiden toimijoiden tietoisuutta ja kykyä tunnistaa väkivaltaisia ääriilikeitä ja niiden toimintaan. Lisätään nuoria kohtaavien viranomaisten ja vapaaehtoisten osaamista käydä nuorten kanssa keskustelua, jossa

väkivaltaisten ääriliikkeiden aatemaailma kyseenalaistetaan asiaperustein. Vastuutahot: **SM**, OKM, Poliisihallitus, Pelastakaa Lapset ry.

7.2.3 Tunnistetaan ja torjutaan väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaan rekrytointia

Väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät rekrytoivat ja värväävät toimintaansa mukaan tukijoita sekä uusia jäseniä ja toimijoita internetissä, netin ulkopuolella esimerkiksi erilaisissa tilaisuuksissa sekä sosiaalisten verkostojen kautta. Rekrytointia tapahtuu sosiaalisessa mediassa tai esimerkiksi nettipelien yhteydessä käytävissä keskusteluissa. Tutkimusten mukaan vain harva radikalisoituu yksin internetissä leviävän propagandan vaikutuksesta; tosin näitäkin tapauksia tiedetään. Terroristisen propagandan suurkuluttaminen voi kuitenkin madaltaa kynnystä toteuttaa väkivaltainen isku²⁸. Sosiaalisten verkostojen merkitys väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaan liittymisessä on suuri. Suomesta Syyrian ja Irakin taistelualueelle vuodesta 2012 eteenpäin matkustaneista monella on ollut ystäviä tai sukulaisia, jotka ovat myös matkustaneet alueelle. Suomessa sosiaalisten verkostojen merkitys matkustus päätöksen tekemisessä arvioidaan erityisen suureksi²⁹.

Värväämistä väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toimintaa voi tapahtua tiloissa ja niiden ympäristössä, joissa on paikalla ja koolla kohderyhmään kuuvia henkilöitä. Liikuntaan ja nuorisotoimintaan liittyvät tilat sekä koulujen ympäristöt ovat esimerkkejä tiloista, joissa värväämiseen liittyviä havaintoja on tehty. Olemassa olevien tietojen perusteella voidaan sanoa, että rekrytointia tapahtuu harvoin uskonnollisten ryhmien tiloissa. Näiden tilojen ympäristöstä tällaisesta toiminnasta on havaintoja kuten myös yksityisasunnoista.

Tunteilla on suuri merkitys väkivaltaisessa radikalisoitumisessa. Eri väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät käyttävät samanlaisia menetelmiä uusien tukijoiden ja jäsenten värväämiseksi. Manipulointi on keskeinen osa toimintaan värväämistä, samoin salaliittoteoriat ja narratiivit (tarinat), joilla toimintaa ja väkivallan käyttöä perustellaan. Tavoitteena on vaikuttaa ihmisen tunteisiin, haluan tulla hyväksytyksi ja olla osa jotain suurempaa asiaa ja ryhmää. Myös epäoikeudenmukaisuuksiin liittyvien kokemusten vahvistaminen on tärkeä keino hankkia tukijoita väkivaltaisille aatteille ja toiminnalle.

Äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikehdintään osallistuu taustaltaan varsin kirjava joukko ihmisiä. Keski-ikäiset ja tätä vanhemmat henkilöt ovat vahvasti edustettuina etenkin syksyn 2015 myötä syntyneissä katuprotestiryhmissä. Pohjoismaisen

28 Ks. esim. Puukotukset Turussa 18.8.2018. Onnettomuustutkintakeskuksen raportti P2017-01. Luku 2.2.1.

29 Jihadistinen liikehdintä Suomessa. Malkki & Saarinen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:14.

Vastarintaliikkeen³⁰ ja Soldiers of Odin -ryhmän toimintaan tuntevat vetoa myös nuoremmat henkilöt. Sosiaalinen media on ollut liikehdinnän leviämisen kannalta keskeinen kanava. Ryhmät tiedottavat itsestään ja tapahtumista netissä, ja yhteisöpalvelun avulla pyritään saamaan uusia jäseniä. Toimintaa koordinoidaan netissä. Journalistisesti toimitettu media voi edistää rekrytoitumista äärioikeistolaiseen toimintaan levittämällä tietoa näiden toiminnasta uutisten yhteydessä ja valtavirtaistamalla väkivaltaisten ääriyhmien propagandaa ottamalla käyttöön näiden käyttämiä käsitteitä. Erityisesti vuoden 2015 jälkeen ryhmien toiminta on ollut näkyvästi esillä journalistisesti toimitetussa mediassa. Ryhmät, erityisesti Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toiminnan jatkajat, levittävät aineistoa julkisissa tiloissa. Sen edustajat ovat myös verkostoituneet kansainvälisesti eri tavoin esimerkiksi musiikki-alakulttuurin muodostamiin toimintaympäristöihin. Suomalaiset White Power -yhtyeet käyvät esiintymässä eri puolilla maailmaa, muun muassa Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Samanlaisia vierailuja on myös toisinpäin ainakin Euroopan sisällä. Sosiaalisilla verkostoilla ja henkilösuhteilla on merkitystä myös väkivaltaiseen äärioikeistolaiseen toimintaan liittymisessä.

Väkivaltainen ulkoparlamentaarinen ääriivasemmistolainen ja anarkistinen toiminta on ollut Suomessa viime vuosina varsin vähäistä, eikä käytössä ole tutkittua tietoa siitä, miten liittyminen näiden ryhmien toimintaan tapahtuu. Olemassa olevan tutkimuksen mukaan näyttää kuitenkin siltä, että globaalit tapahtumat sekä poliittinen ja yhteiskunnallinen kehitys vaikuttavat siihen, miten houkuttelevaksi suora toiminta koetaan. Vuoden 2008 talouskriisi ja sen seuraukset sekä Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toiminnan näkyvyyden lisääntyminen ovat tutkimuksen mukaan vaikuttaneet toiminnan aktiivisuuteen Suomessa³¹.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että ammattilaisilla on riittävästi ajantasaista tietoa, jotta he tunnistavat väkivaltaisten ääriliikkeiden tunnuksia, symboleita ja propagandaa ja rekrytoinnissa käytettäviä menetelmiä. Vihapuheen yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin tunnistetaan. Tilanteet ja kanavat, joissa rekrytointia tapahtuu, tunnistetaan ja toimintaan puututaan. Rekrytoinnin kohteena olevaa tuetaan tavoitteena, että hän ei joudu väkivaltaisen ekstremistisen toiminnan vaikutuspiiriin. Aikuisten kanssa työskentelevien valmiuksia tunnistaa väkivaltaista ekstremismia piirissä olevia yksilöitä ja perheitä vahvistetaan ja lisätään heidän valmiuksiaan tarjota palveluja, jotka edistävät irtautumista väkivaltaisesta aatemaailmasta.

30 Oikeuskäsittely Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toiminnan kieltämiseksi on kesken Korkeimmassa oikeudessa.

31 Suoraa toimintaa! Monti & Purokuru 2018.

Toimenpiteet

1. *Lisätään ammattilaisten tietoa väkivaltaisten ekstremististen ryhmien tunnuksista ja symboleista.* Tietoa lisätään esimerkiksi tietoisuuksilla, koulutuksen yhteydessä, videoita ja muuta tukimateriaalia valmistamalla. Tavoitteena on, että ammattilaisilla on riittävästi tietoa, jotta he voivat tunnistaa tunnuksia ja symboleita ja keskustella erityisesti nuorten kanssa siitä, millaiseen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja yhteiskuntarauhan kannalta vaaralliseen toimintaan symbolit ja tunnukset liittyvät. Vastuutahot: OKM, **OPH**, SM, STM, THL, poliisi.
2. *Tunnistetaan ja poistetaan rekrytointiin liittyvää aineistoa, kuten tarroja ja muuta materiaalia.* Lisätään kaupunkien ja kuntien, asukasyhdistysten, urheiluseurojen, opettajien ja muiden nuorten kanssa työskentelevien tietoa väkivaltaisten ääriliikkeiden levittämisestä aineistosta ja poistetaan sitä esimerkiksi koulujen ympäristöstä. Vastuutahot: **Paikalliset yhteistyöryhmät** yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa, henkilöt jotka vastaavat tiloista, joissa rekrytointia tapahtuu.
3. *Varmistetaan, että julkisella rahoituksella ylläpidettyjä tiloja ei käytetä toimintaan, jonka tavoitteena on edistää vastakkainasettelua eri väestöryhmien kesken sekä yllyttää vihaan ja väkivaltaan.* Sovitaan menettelyistä, joilla kunnan tiloja vuokraavilla on riittävästi ajantasaista tietoa väkivaltaisista tätä toimintaa harjoittavista ryhmistä, jotta julkisin varoin ylläpidettyjä tiloja ei käytetä toimintaan, joka on perustuslaissa vahvistettujen oikeuksien vastaista. Viranomaisilla on lakisääteinen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta, ja väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toiminta on yhdenvertaisuuden vastaista. Vastuutahot: **Paikalliset yhteistyöryhmät**, tilojen vuokraamisesta vastaavat viranomaiset.
4. *Lisätään tietoa rekrytointinissa käytetyistä menetelmistä ja käytännöistä.* Lisätään nuorten kanssa työskentelevien ja muiden ammattilaisten, jotka kohtaavat radikalisoitumisriskissä olevia henkilöitä, tietoa väkivaltaiseen ekstremismiin houkuttelussa käytetyistä menetelmistä (esimerkiksi houkuttelu (grooming) ekstremismiin ja terrorismiin). Lisätään heidän valmiuksiaan puuttua tilanteeseen ja tukea houkuttelun kohteena olevaa. Vastuutahot: **Ammattilaiset, jotka kohtaavat nuoria ja aikuisia.**
5. Kehitetään rekrytointitapojen seuranta- ja analyysimenetelmä yhteistyössä viranomaisten ja tutkijoiden kanssa. Vastuutahot: **SM**, Supo, tutkijat.

7.2.4 Torjutaan terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta

Terroristisen propagandan levittämiskanavat ovat aiempaa tehokkaampia, sen määrä on lisääntynyt ja laatu on parantunut. Erityisesti terroristijärjestö ISIL on tullut tunnetuksi monipuolisesta ja uudenlaisia digitaalisen median keinoja hyödyntävästä mediastrategiasta, jonka kautta ryhmä on kohdistanut sanomaansa eri yleisöjen tarpeisiin ja maksimoinut ”brändinsä” tunnettuutta. Varsinkin shokeeraavien väkivaltaisten videoiden tuotanto ja käyttö on ollut pitkään osa ISILin viestintää³². Tämä on johtanut vastatoimiin. Sosiaalisen median alustat ovat ryhtyneet poistamaan terroristista propagandaa ja vihapuhetta aiempaa tehokkaammin, viranomaiset ovat tehostaneet toimintaansa ja myös EU on tehnyt aloitteen tavoitteena tehostaa terroristisen propagandan poistamista, joka on tällä hetkellä³³ Euroopan parlamentin käsittelyssä.

Sosiaalinen media nousee aina esille terroristisen propagandan ja vihapuheen levittämiskanavana. Kuitenkin myös journalistisesti toimitettu media ja perinteiset internet-sivustot voivat levittää näitä viestejä. Se antaa terrori-iskun tekijöille ja ekstremistisille ryhmille niiden tavoittelemaa huomiota, joka on aina myös mahdollisuus levittää propagandaa. Journalistisesti toimitetun median kohderyhmä on paljon laajempi kuin vain ne, jotka ovat kiinnostuneet väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toiminnasta. Näin se muodostaa kanavan välittää viestejä laajalle yleisölle. Journalistisesti toimitetun median sanavalinnoilla on suuri merkitys. Esimerkiksi ISILin propagandatoimisto Amaq esitettiin olevan samalla tavalla tietotoimisto kuin esimerkiksi Reuters, ja tämä antoi sen viesteille uskottavuutta ja hämärsi sen levittämän tiedon propagandistista luonnetta. Erityisesti muslimiväestön piirissä koetaan suurta tyytymättömyyttä journalistisesti toimitettua mediaa kohtaan, ja sen nähdään usein sekä jutuilla että kuvavalinnoilla vahvistavan negatiivisia stereotyyppioita muslimeista.

Vihapuheella on yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremististen ryhmien toiminnan leviämiseen. Vihapuhe lisää turvattomuutta ja vähentää turvallisuuden tunnetta, lisää ulkopuolisuuden kokemuksia ja jakaa ihmisiä meihin ja heihin - ystäviin ja vihollisiin, ja vahvistaa näin vastakkainasettelua. Vihapuhe luo kasvualustaa ja edistää tekijöitä, jotka vaikuttavat väkivaltaisen radikalisoitumisen taustalla. Vihapuheen torjunta on haasteellista. Sitä levitetään internetissä ja sosiaalisen median palveluissa, joita palveluja tuottavat yritykset eri maissa. Eri maiden lainsäädäntö suhtautumisessa vihapuheeseen vaihtelee, eikä kansainvälisesti ole olemassa yhteistä määritelmää vihapuheelle. Yleisessä keskustelussa rajan vetäminen sananvapauden piirissä olevan puheen ja rikoksen tunnusmerkistön täyttävän puheen välillä koetaan usein vaikeaksi. Yksi syy tähän on, että ekstremistiset toimijat ja ryhmät toimivat aktiivisesti vihapuheen torjuntaa vastaan, sillä näille ryhmille

32 Jihadistinen verkkoviestintä ja Suomi. Malkki & Pohjonen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:15.

33 Heinäkuu 2019.

vihapuhe on tärkeä keino lisätä vastakkainasettelua eri ryhmien välillä sekä lisätä epäluottamusta viranomaisia ja instituutiota kohtaan. Vihapuheen torjuntaan vaikuttaa paljon se, miten tärkeäksi vihapuheen torjunnan poliitikot ja päättäjät asettavat ja miten paljon resursseja viranomaisilla on käytettävissä sen torjumiseen.

Terroristisessa propagandassa ja vihapuheessa toistetaan paljon narratiiveja³⁴, joilla perustellaan uhkaa, omaa toimintaa ja siihen liittyvää väkivaltaa. Nämä narratiivit leviävät globaalisti. Väkivaltaisen ulkoparlamentaarisena äärioikeiston ja uskonnolla perustellun ekstremismin narratiiveilla on paljon yhteistä, ja ne hyödyntävät samalla tavalla ihmisten tunteita, pelkoja ja epävarmuuksia. Näiden narratiivien uskottavuuden kannalta on tärkeää, että ne kylvävät epäilyksen vastaanottajan mieleen. Niitä ei voi täysin kumota, sillä voi löytyä yksittäinen tapaus, joka vahvistaa tarinan todeksi ainakin osittain. Vihapuhe etenee asteittain. Ensin herätetään epäily, jota ylläpidetään ja levitetään ja jota seuraa täysimittainen vihapuhe, jossa keskeistä on sen kohteen tai kohderyhmän halventaminen, halveksunnan osoittaminen ja kohteen mitätöinti³⁵.

Väkivaltaisen ulkoparlamentaarisena äärioikeiston narratiiveista esimerkkejä³⁶ ovat muun muassa ”Kansallinen identiteetti on uhattuna”-narratiivi, johon liittyy myös väestönvaihto-salaliittoteoria. Tämän mukaan kansallinen identiteetti ja valkoinen rotu ovat uhattuna maahanmuuton vuoksi. Tämän narratiivin mukaan asuinalueilla ja esimerkiksi kouluissa on aiempaa enemmän muita etnisiä taustoja edustavia ihmisiä, ja tästä syystä valkoinen rotu jää ennen pitkään vähemmistöön. Maahanmuuttajien todellisella määrällä ei ole tämän narratiivin kannalta merkitystä, sillä esimerkiksi Uuden Seelannin terrori-iskun³⁷ tekijä käytti tätä yhtenä perusteluna toiminnalleen huolimatta siitä, että muslimiväestön määrä on hyvin pieni Uudessa Seelannissa. Narratiivissa ”Emme elä siten, kuin meidän pitäisi elää” ajatuksena on vahvistaa miesten ja naisten ”luonnollisia” rooleja ja tehtäviä. Miesten tulee olla vahvoja perheenpäitä, ja naisten tulee toteuttaa naisen luonnollista roolia lasten synnyttäjänä ja äitinä. Narratiivin mukaan syyllisiä tilanteeseen, josta myös alhainen syntyvyys valkoisen rodun piirissä johtuu, ovat monikulttuurisuus, feminismi ja seksuaalivähemmistöjen edustajat. Kolmas keskeinen äärioikeiston narratiivi perustuu ajatukseen, että maahanmuuttajia suositaan valtaväestön kustannuksella. Tämän mukaan maahanmuuttajat saavat yhteiskunnalta parempia etuja ja heidät asetetaan etusijalle suhteessa ”omaan väestöön”. Syyllisenä tähän nähdään valtion ja kunnan hallinto.

34 Narratiivilla tarkoitetaan kerrontaa, tarinaa tai kertomusta, ja se voi olla kirjallinen tai suullinen. Tässä toimenpideohjelmissa käytetään käsitettä narratiivi siitä huolimatta, että se ei ole hyvää suomea. Käsitteen suomenkieliset vastikkeet saattavat olla harhaanjohtavia. Narratiivi-termi on laajasti käytössä tässä yhteydessä.

35 Professori Jaana Hallamaa 12.2.2019.

36 Sekä äärioikeiston että uskonnolla perustellun ekstremismin tarinat perustuvat RAN-verkostossa käytyihin keskusteluihin ja aineistoon.

37 Christchurchissa 15.3.2019 tapahtunut terrori-isku kahteen moskeijaan.

Uskonnolla perustellussa väkivaltaisessa ekstemismissä "Islam on hyökkäyksen kohteena" -narratiivi on keskeinen, kun rekrytointi kohdistuu länsimaissa elävään muslimiväestöön. Toiminnassa länsimaiden ulkopuolella vedotaan paikallisiin katkeruutta ja epäoikeudenmukaisuutta aiheuttaviin vääryyksiin. Sodat Irakissa ja Afganistanissa nähdään esimerkkeinä siitä, miten länsi yrittää valloittaa ja alistaa muslimien maita (kristityt länsimaat Yhdysvaltojen johdolla eli niin sanottu "ristiretkinarratiivi"). Narratiiviin liittyy myös kaksoisstandardit-teema, jonka mukaan länsi puhuu esimerkiksi ihmisoikeuksista mutta samanaikaisesti rikkoo itse ihmisoikeuksia muun muassa sallimalla kidutuksen ja antaa tuhansien viattomien muslimisiviilien kuolla eri puolilla maailmaa. Toinen tärkeä narratiivi on "Muslimit eivät koskaan voi onnistua ja elää hyväksytyinä kansalaisina länsimaissa". Tätä käytetään perustelemaan yksilön vastoinkäymisiä, esimerkiksi työpaikan saamiseen liittyviä vaikeuksia. Tähän tarinaan liittyy läheisesti myös musliminaisten pukeutumisen ympärillä käytävä, usein kiivas keskustelu ja huivikiellot. Narratiivin haastaminen on vaikeaa, sillä useiden tutkimusten mukaan islamofobia ja muslimiväestön kokemana syrjintä ja suoranainen väkivallan uhka on lisääntynyt Euroopassa. ISIL käytti tätä tarinaa tehokkaasti hyväkseen omassa propagandassaan ja äärioikeiston levittämä propaganda ja vihapuhe tukevat narratiivin keskeistä sisältöä. Kolmas narratiivi liittyy ISILin kalfiaattiin ja sen sortumiseen. Narratiivin viesti on "Sota ei ole ohi". Tällä kannustetaan seuraajia osallistumaan taisteluun esimerkiksi Afganistanissa, Pakistanissa ja Filippiineillä tai hyökkäämään vääruskoisia vastaan lännessä. Narratiivin keskeinen sisältö on, että jumala koettelee tosiuskovaisia, ja kalifaatin sortuminen oli vain tilapäinen takaisku.

Väkivaltaisessa ulkoparlamentaarisessa ääri-vasemmistolaisessa aatemaailmassa ja narratiiveissa korostuvat hierarkia- ja johtajavastaisuus. Ns. antifasistit pyrkivät narratiiveilla rajoittamaan fasistisen ja äärioikeistolaisen aatemaailman leviämistä ja ne vastustavat kaikkia äärioikeistoa sympatisoivia tahoja. Väkivaltainen ääri-vasemmisto pitää globaalia kapitalistista talousjärjestelmää syynä yhteiskunnan polarisoitumiseen, eriarvoistumiseen sekä ympäristöongelmiin. Kapitalismin vastustaminen linkittyy siten osaksi myös radikaalia ympäristöliikehdintää.

Yksittäisten toimijoiden toiminnan motiivit voivat liittyä erilaisiin narratiiveihin ja salaliittoteorioihin. He perustelevat toimintaansa usein esimerkiksi manifestilla tai muulla koosteella heidän ajatuksistaan ja perusteluistaan teolle. Näitä jaetaan eri foorumeilla. Esimerkiksi Uuden-Seelannin moskeijaiskun tekijä julkaisi 74-sivuisen manifestin, jota jaettiin muun muassa Twitterin ja 8chanin kautta. Manifestin otsikko viittasi salaliittoteoriaan väestönvaihdosta, ja se sisälsi vihapuhetta ja uusnatsismiin liittyviä symboleja.

Tavoitteet

Suuren yleisön ja ammattilaisten tieto ja ymmärrys väkivaltaiseen ekstemismiin liittyvästä viestinnästä ja vihapuheesta lisääntyy. Lisätään tietoa näissä käytettävistä keskeisistä

käsitteistä ja narratiiveista laajasti. Nuorten kanssa työskentelevien osaaminen käydä keskustelua propagandasta ja vihapuheesta vahvistuu.

Vihapuhe tunnistetaan, siihen puututaan ja vihapuheen uhria tuetaan. Vahvistetaan yhdenvertaisuutta puuttamalla kaikkeen terroristiseen propagandaan ja vihapuheeseen samalla tavalla riippumatta siitä, kuka tai mikä ryhmä sitä tuottaa. Aiheeseen liittyvä tutkimus lisääntyy ja tuottaa lisää tietoa siitä, millaista materiaalia verkossa on, miten siihen reagoidaan, miten sitä kulutetaan ja miten se ymmärretään sekä miten sitä käsitellään journalistisesti tuotetussa mediassa.

Toimenpiteet

1. *Vahvistetaan aikuisten medialukutaitoa.* Lasten ja nuorten medialukutaitoa on vahvistettu viime vuosien aikana, mutta aikuisten medialukutaidon parantamiseksi on tehty varsin vähän toimia. Kuitenkin esimerkiksi poliisin tietojen mukaan yleisin vihapuheen levittäjä on 30-vuotias tai vanhempi mies, joukossa on myös naisia. Lisätään aikuisten tietoa sananvapaudesta ja sen rajoista. Aikuiset ovat keskiössä myös lasten medianlukutaidon kannalta, sillä vanhempien tapa suhtautua esimerkiksi vihapuheeseen ja rasismiin siirtyy usein seuraavalle sukupolvelle. Vastuutahot: OKM, OPH, **Kavi**.
2. *Lisätään tietoa ja kykyä tunnistaa* ekstremististen ryhmien käytämiä käsitteitä ja narratiiveja. Valmistellaan koulutusaineistoa ja tähän liittyvää tukimateriaalia eri ammattiryhmille ja suurelle yleisölle. Vastuutahot: **SM**, STM, OKM, OM, THL.
3. *Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa* narratiiveista sekä siitä, millaista materiaalia verkossa on, miten siihen reagoidaan, miten sitä kulutetaan ja miten se ymmärretään sekä miten sitä käsitellään journalistisesti tuotetussa mediassa. Vastuutahot: SM, **tutkijat**.
4. *Lisätään tietoa siitä, millaista materiaalia nuoret kohtaavat netissä.* Keskeiset kysymykset ovat, millaista tämä aineisto on ja miten nuoret ovat siihen reagoineet. Tiedon kerääminen kattaa sekä äärioikeiston ja -vasemmiston että uskonnolla perustellun ekstremistisen aineiston. Selvitetään, voidaanko tämä tiedonkeruu liittää pysyvästi johonkin olemassa olevaan haastattelututkimukseen tai vastaavaan. Vastuutahot: **OKM**, OM, OPH, THL.
5. *Lisätään viranomaisten ja yritysten yhteistyötä* tavoitteena lisätä viranomaisten, vanhempien ja yritysten tietoa siitä, miten terroristijärjestöt ja ekstremistiset toimijat hyödyntävät tietokonepelejä ja mobiiliapplikaatiota viestintään ja verkostoitumiseen. Sotapelit mahdollistavat myös aseellisen toiminnan virtuaalisen harjoittelun.

Pelialustoja voidaan käyttää toimintaan värväämisessä ja operatiivisessa viestinnässä. Myös erilaisia deittiapplikaatoita käytetään tähän tarkoitukseen. Kehitetään yhteistyössä vastatoimia edellä kuvattua toimintaa vastaan. Vastuutahot: **SM**, Poliisihallitus, Suojelupoliisi, yritykset.

6. *Vahvistetaan viranomaisten kykyä ja mahdollisuutta torjua ja poistaa terroristista propagandaa ja rangaistavaa vihapuhetta tehokkaasti netistä* käyttämällä olemassa olevan lainsäädännön mahdollisuuksia tehokkaasti hyväksi, vahvistamalla Helsingin poliisilaitoksen yhteydessä toimivan valtakunnallisen VIPU-ryhmän ja Keskusrikospoliisin toimintaa sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa poliisitoimintaa. Hyödynnetään netissä leviävän väkivaltaisen aineiston poistamisessa RL 17:17 §:n (väkivaltakuvauksen levittäminen³⁸) antamia mahdollisuuksia. Vastuutahot: **SM**, Poliisihallitus, KRP, poliisilaitokset.
7. *Otetaan kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen ja vihapuheen ehkäisy* huomioon Taiteen edistämiskeskuksen myöntämässä avustuksissa, jotka osoitetaan kulttuurin moninaisuuden ja rasismiin vastaiseen toimintaan. Asetetaan avustuksissa painopiste sellaisille toimijoille, jotka toiminnassaan erityisesti edistävät eri kulttuurien vuoropuhelua ja vuorovaikutusta sekä vihapuheen ehkäisyä. Vastuutahot: **OKM**, Taiteen edistämiskeskus.
8. *Osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön* liittyen terroristisen propagandan ja rangaistavan vihapuheen poistamiseen netistä. Toteutetaan vaadittavat toimenpiteet liittyen komission aloitteeseen terroristisen propagandan poistamiseksi netistä edellyttäen, että aloite hyväksytään. Turvataan tarvittavat resurssit. Vastuutaho: **SM**, OM, Poliisihallitus, KRP.
9. *Toimeenpannaan pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjaukset*, joiden mukaan toteutetaan poikkihallinnollisia toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Hallituksen rasismiin- ja syrjinnänvastaisen toimintaohjelman valmistelussa otetaan huomioon vihapuheen vastaiset toimenpiteet. Vastuutahot: **OM, SM, OKM** yhteistyössä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

38 RL 17§: Joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää tai muulla tavoin tarjoaa tai pitää saatavilla taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan elokuvia tai muita kuvaohjelmia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita tai tiedostoja, joissa esitetään raakaa väkivaltaa, on tuomittava väkivaltakuvauksen levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

10. *Toteutetaan vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaiset tehostetut toimet.* Sisäministeriön julkaisussa 2019:23 on esitetty useita vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisia tehostettuja toimia, jotka on laatinut laaja asiantuntijatyöryhmän keväällä 2019. Vastuuministeriöt päättävät yhteistyössä, mitä toimenpiteitä ryhdytään toimeenpanemaan. Vastuutahot: **SM**, OM, OKM.

7.2.5 Edistetään uskonnollisten yhteisöjen turvallisuutta ja osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn

Väkivaltainen ekstremismi vaikuttaa monella tavalla uskonnollisiin yhteisöihin. Ne ovat väkivaltainen ekstremististen ryhmien muodostaman uhkan kohteena. Uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden jäseniin kohdistetaan väkivaltaa, väkivallalla uhkailua sekä vihapuhetta. Tutkimusten mukaan esimerkiksi pukeutumisen perusteella tunnistettavat musliminaiset ovat miehiä useammin väkivallan ja sillä uhkailun kohteena julkisilla paikoilla ja heihin kohdistuva väkivalta on lisääntynyt.

Uskonnollisten yhteisöjen tiloihin ja niihin kokoontuneisiin ihmisiin kohdistuu turvallisuusuhkia, joihin varautuminen edellyttää aiempaa enemmän resursseja ja osaamista. Tämä uhka on lisääntynyt ja tullut entistä vakavammaksi viime aikoina, esimerkkinä muun muassa moskeijoihin ja muslimien rukoushuoneisiin kohdistuneet iskut. Juutalaisyhteisöihin kohdistuvat uhkat ovat kasvaneet edelleen antisemitismin nousun myötä. Myös Suomessa uskonnollisiin yhteisöihin kohdistuva uhka on lisääntynyt, ja niiden tiloihin on kohdistunut viime aikoina aiempaa enemmän ilkivaltaa.

Uskonnolliset yhteisöt kärsivät monella tavalla väkivaltainen ekstremististen ryhmien toiminnasta, ja on tärkeää, että niillä on mahdollisuus toimia aktiivisesti oman yhteisönsä ja laajemmin yhteiskunnan turvallisuuden parantamiseksi. Väkivaltainen radikalisoituminen tapahtuu paikallisesti ja uskonnolliset yhteisöt ovat osa paikallisia yhteisöjä, ja ne tavoittavat laajasti ihmisiä. Uskonnolliset yhteisöt voivat osallistua väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn monella tavalla. Niillä on ennalta ehkäisyyn kannalta tärkeää osaamista ja toimintoja, kuten kielten- ja kulttuurien tuntemusta, perhepalveluja, mahdollisuuksia psykososiaalisen tuen antamiseen ja uskontolukutaitoa. Uskonnolliset yhteisöt pystyvät edistämään ratkaisujen löytämistä paikallisiin konflikteihin, jotka voivat kärjistyessään lisätä väestöryhmien välistä vastakkainasettelua ja väkivaltaista radikalisoitumista.

Euroopassa ja myös Suomessa antisemitismin ohella myös islamofobia on lisääntynyt. Islamofobialla tarkoitetaan islaminuskoihin kohdistuvaa vihamielisyyttä, ennakkoluuloisuutta tai syrjintää. Islamofobiaa käytetään usein välittäjänä antisemitismin levittämiseen.

Uskonnolliset yhteisöt kohtaavat ihmisiä erilaisissa elämänvaiheissa ja tilanteissa, ja pystyvät antamaan opillista ohjausta, henkistä tukea ja näin ne vahvistavat ihmisten resilienssiä väkivaltaista ekstremismia ja vihaan yllyttämistä vastaan. Uskonnolliset yhteisöt voivat yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kanssa ohjata radikalisoitumisvaarassa olevia ihmisiä sellaisten palvelujen piiriin, jotka tukevat irtautumista ekstremistisesta aatemaailmasta ja väkivallasta.

Tavoitteet

Lisätään uskonnollisten yhteisöjen tilojen turvallisuutta ja kriisivalmiutta sekä uskonnollisten yhteisöjen jäsenten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta tehostamalla viharikosten mukaan lukien rikoksen tunnusmerkistön täyttävän vihapuheen tutkintaa.

Vahvistetaan uskonnollisten yhteisöjen kykyä ja mahdollisuuksia osallistua väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn lisäämällä yhteistyötä ja osaamista väkivaltaiseen ekstremismin ennalta ehkäisyssä sekä polarisaation ja vihapuheen vaikutusten torjumisessa. Lisätään luottamusta ja yhteistyötä viranomaisten, uskonnollisten yhteisöjen, erityisesti yhteisöjen naisten, ja järjestöjen välillä. Tavoitteena on varmistaa, että tieto väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisystä, olemassa olevista palveluista ja mahdollisuuksista saada tukea tavoittaa haavoittuvassa asemassa tai tuen tarpeessa olevat yksilöt ja perheet.

Lisätään uskonnollisten yhteisöjen kanssa toimivien viranomaisten uskontolukutaitoa ja tuntemusta yhteisöjen roolista paikallisena yhteistyökumppanina ja sillanrakentajana.

Toimenpiteet

1. *Selvitetään uskonnollisten yhteisöjen tiloihin kohdistuvat uhkat ja toteutetaan koulutusta, joka parantaa niiden varautumista turvallisuushkiin ja kriiseihin. Laaditaan uskonnollisten yhteisöjen käyttöön tilaturvallisuuteen liittyvä käsikirja. Hyödynnetään koulutuksessa kansainvälisiä esimerkkejä. Vastuutahot: **SM**, Poliisihallitus, poliisilaitokset.*
2. *Selvitetään, miten uskonnollisten yhteisöjen (pl. Suomen evankelis-luterilainen kirkko³⁹) turvallisuustoimen rahoitukseen liittyviä menettelyjä tulisi uudistaa ottaen huomioon kohonnut uhkataso. Vastuutahot: **SM, OKM***

³⁹ Kirkolla on verotusoikeus, jonka avulla se kerää rahoituksen toimintaansa ml. turvallisuustoimet.

3. *Lisätään uskonnollisten yhteisöjen tietoa siitä, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun on tehty rikosilmoitus viharikokseen liittyen ja miten asian käsittely etenee poliisilta syyttäjän kautta tuomioistuimeen*⁴⁰. Vastuutahot: **Poliisihallitus**, poliisilaitokset.
4. *Toteutetaan täydennyskoulutusta imaameille ja uskonnollisten yhdyskuntien vastuuhenkilöille.* Tavoitteena on vahvistaa imaamien ja yhdyskuntien johtajien tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja muista yhteiskunnallisista asioista, jotta he voivat tukea yhteisönsä jäseniä oikealla ja ajantasaisella tiedolla. Koulutus sisältää muun muassa tietoa perusoikeuksista, kuten yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta sekä kansalaisten vastuusta. Vastuutahot: **OPH**, islamilaiset yhdyskunnat.
5. *Lisätään vuorovaikutusta ja keskustelua uskonnollisten yhteisöjen välillä.* Luodaan kansalliset ja paikalliset menettelyt, joiden mukaisesti uskonnolliset yhteisöt kokoontuvat säännöllisesti käsittelemään ajankohtaisia aiheita mukaan lukien turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Kokoonkutsujana toimivat eri yhteisöt vuorotellen ja tilaisuuksiin voidaan tarvittaessa pyytää asiantuntijoita, kuten viranomaisten edustajia. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään toiminnassa jo olemassa olevia yhteistyörakenteita. Vastuutahot: **uskonnolliset yhteisöt** paikallisesti ja valtakunnallisesti.
6. *Lisätään viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja -puhelua järjestämällä säännöllisesti pyöreän pöydän keskusteluja ajankohtaisista ja tärkeistä aiheista.* Vastuutahot: **kansalliset ja paikalliset viranomaiset** ja uskonnolliset yhteisöt.
7. *Lisätään uskonnollisten yhteisöjen osallistumista paikalliseen yhteistyöhön toteuttamalla sisäministeriön raportissa ”Havaintoja palveluun ohjauksen rajapinnasta ja suosituksia toiminnan kehittämiseksi” 2019:17 esitetyt suositukset.* Vastuutahot: **SM, paikalliseen yhteistyöhön osallistuvat viranomaiset** ja järjestöt.
8. *Vahvistetaan uskonnollisten yhteisöjen osaamista järjestämällä koulutusta väkivaltaiseen ekstremismiin ennalta ehkäisyssä, polarisaation ja vihapuheen vaikutusten torjumisessa.* Toteutetaan rauhantyon periaatteita ja välineitä hyödyntävä koulutuspaketti uskonnollisille yhteisöille sisältäen koulutusta myös siitä, kuinka toimitaan rauhanvälittäjänä paikallisissa konflikteissa. Koulutuspaketti suunnitellaan läheisessä yhteistyössä uskonnollisten yhteisöjen kanssa tarjoamalla

40 Esimerkki siitä, miten tietoa voidaan levittää: Poliisitube, Rikosprosessi ja rikostutkinnan eri vaiheet -video: https://www.youtube.com/watch?v=_yt_44PdxXY.

matalan kynnyksen ja turvallisen tilan keskustelulle, vertaisoppimiselle ja yhteistyölle. Vastuutahot: **Kirkon Ulkomaanapu ja Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanvälitysverkosto.**

9. *Lisätään luottamusta ja vahvistetaan yhteistyötä jatkamalla Reach Out -toiminnassa*⁴¹ kehitettyjen toimintamallien jalkauttamista valtakunnallisesti. Vastuutahot: **Kirkon Ulkomaanapu ja Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanvälitysverkosto** yhteistyössä kansallisten ja paikallisten yhteistyöverkostojen kanssa.
10. *Järjestetään koulutusta uskontolukutaidosta uskonnollisten yhteisöjen kanssa toimiville viranomaisille* sekä vahvistetaan heidän tietojaan ja tuntemustaan yhteisöjen roolista paikallisena yhteistyökumppanina ja sillanrakentajana. Vastuutahot: **Kirkon Ulkomaanavun ja Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanvälitysverkosto.**
11. *Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa siitä, mitä huolenaiheita ja tarpeita muslimiyhteisöillä on väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja turvallisuuteen liittyen.* Vastuutahot: **SM**, tutkijat.

7.2.6 Huomioidaan sukupuolinäkökulma väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä

Väkivaltaisissa ekstremistisissä ryhmissä on aina ollut mukana sekä naisia että miehiä. Viime aikoina on ryhdytty tutkimaan enemmän sitä, millaisia rooleja naisilla näiden ryhmien toiminnassa on ja miten väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi vaikuttaa naisiin ja tyttöihin.

Naiset ja tytöt ovat väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toiminnan uhreja ja aktiivisia toimijoita. Heihin kohdistuu alueilla, joissa väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät toimivat, väkivaltaa mukaan lukien seksuaalinen väkivalta. Naisten kasvatustavoitteena on globaalisti katsottuna edelleen suurempi kuin miesten, ja naisten vaikea tehtävä on kasvatata ja suojella lapsia alueilla, joissa väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät toimivat ja rekrytoivat aktiivisesti nuoria mukaan väkivaltaiseen toimintaan. Kasvatustehtävän kautta naiset voivat vaikuttaa tulevaan sukupolveen ja siihen, miten väkivaltainen ekstremistinen ajattelu siirtyy sukupolvelta toiselle. Perheellisyys voi toimia värväytymiseltä suojaavana tekijänä, sillä perheelliset naiset eivät yhtä helposti pysty omistautumaan täysipäiväisesti väkivaltaisten järjestöjen toimintaan ja päämäärien edistämiseen kuin miehet.

⁴¹ Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016, toimenpide 3.

Naiset ovat kautta historian olleet aktiivisia toimijoita väkivaltaisissa ääriryhmissä. Naisten roolit terroristijärjestöissä ja muissa väkivaltaisissa ryhmissä riippuvat järjestön ideologiasta, kulttuurista ja ympäristöstä, jossa ne toimivat. Naisten osallistuminen aseelliseen taistelutoimintaan on ollut tyypillisempää ääri-vasemmistolaisissa järjestöissä kuin naisten perinteistä roolia korostavissa sunnalaisissa radikaali-islamistisissa tai äärioikeistolaisissa järjestöissä. Naisten motiivit ja syyt liittyä väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin ovat erilaisia kuin miehillä. Naisten radikalisoituminen tapahtuu usein lähipiirin vaikutuksesta ja kollektiivisesti esimerkiksi ystäväpiirin kautta.

Ulkoministeriö vastaa kansallisesti YK:n Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman (päättöslauselma 1325) laatimisesta ja toimeenpanosta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Toimintaohjelma sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka vahvistavat naisten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyyn.

Tavoitteet

Lisätä tietoa ja tietoisuutta siitä, miten väkivaltainen radikalisoituminen ja extremismi vaikuttavat tyttöihin ja naisiin Suomessa ja mitä voidaan tehdä naisten ja tyttöjen tukemiseksi tilanteissa, jossa he joutuvat väkivaltaisten ekstremististen ryhmien toiminnan kohteeksi tai niiden vaikutuspiiriin. Lisätään tietoa ennalta ehkäisyyn tueksi tekijöistä ja motiiveista, jotka johtavat siihen, että tytöt ja naiset radikalisoituvat ja liittyvät väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin. Vahvistetaan naisten ja tyttöjen osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyyn.

Toimenpiteet

1. *Toteutetaan tutkimus tytöistä ja naisista väkivaltaisissa ääriliikkeissä Suomessa.* Tutkimuksella saadaan tietoa siitä, millaisia rooleja ja tehtäviä tytöillä ja naisilla näissä liikkeissä on, miksi he liittyvät tähän toimintaan ja tukevat näitä liikkeitä, miten rekrytoituminen tapahtuu sekä millaisia eroja tyttöihin ja naisiin liittyen eri ekstremististen ryhmien välillä on. Vastuutahot: **SM**, tutkijat.
2. *Vahvistetaan nuorten naisten osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisevien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen.* Huolehditaan siitä, että osallistujat edustavat laajasti erilaisia taustoja. Vastuutahot: **Kansallinen yhteistyöryhmä**, paikalliset yhteistyö- ja moniammatilliset ryhmät.

7.2.7 Ehkäistään vankiloissa tapahtuvaa radikalisoitumista ja vähennetään vapautuviin vankeihin liittyviä uhkia

Väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunta vankiloissa on keskeinen tavoite kaikissa Euroopan unionin maissa. Moni Euroopassa terroristisen iskun tehneistä on radikalisoitunut vankilassa ollessaan. Euroopan unionin komission jäsenmaista keräämien tietojen perusteella lähes 500 vankia, jotka ovat joko tuomittu terroristisista rikoksista tai radikalisoituneet vankilassa, ovat vapautuneet vuoden 2018 aikana tai vapautuvat vuonna 2019. Jatkossa näiden henkilöiden määrä tulee edelleen nousemaan, sillä vankiloissa olevien radikalisoituneiden vankien määrän arvioidaan nousevan. Syitä kehityksen taustalla ovat muun muassa Syyrian ja Irakin taistelualueelta palaavat sekä kotoperäisen terrorismin ja radikalisoitumisen määrän lisääntyminen.

Rikosseuraamuslaitos toteutti vuosina 2016–2018 väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseen liittyvän projektin. Sen aikana ilmiöön liittyviä havaintoja tehtiin yhteensä yli sadasta henkilöstä, joista noin 50 suoritti tuomiotaan vankilassa. Toiminta vakiinnutettiin osaksi Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ja toiminnan resursseja lisättiin vuosina 2018–2019. Maaliskuussa 2019 väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyvän työn parissa työskentelee kokopäiväisesti yhteensä seitsemän Rikosseuraamuslaitoksen virkamiestä.

Vankiterveydenhuollon (VTH) pääasiallinen tehtävä on tuottaa laadukkaita ja oikea-aikaisia terveyspalveluita kaikille vangeille, kaikissa vankiloissa. VTH tapaa jokaisen vangin tämän saapuessa vankilaan ja suorittaa perusteellisen terveystarkastuksen. VTH:n rooli on tunnistaa normaalin perustehtävänsä toteuttamisen yhteydessä kohtaamansa huolta aiheuttavat henkilöt ja ohjata heidät asianmukaisesti palveluihin vankeusaikana. Laissa vankiterveydenhuollosta on kirjattu mahdollisuus ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle salassapitosäännösten estämättä sellaisista tilanteista, jotka saattavat vaarantaa vangin, muiden vankien tai henkilökunnan terveyttä tai turvallisuutta.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että tunnistetaan radikalisoituneet vangit, muita vankeja radikalisoivat henkilöt, radikalisoitumisvaarassa olevat vangit sekä yhdyskuntaseuraamusten piirissä olevat asiakkaat. Radikalisoijien toiminta ehkäistään. Radikalisoitumisvaarassa oleviin kohdistetaan toimia, joilla ehkäistään radikalisoituminen. Kaikkiin, joiden kohdalla havaitaan merkkejä radikalisoitumisesta, pyritään kohdentamaan kuntouttavia toimia. Niihin vankilasta vapautuviin, jotka on määrätty ehdonalaisten vapauden valvontaan, voidaan kohdistaa toimia jotka vähentävät heihin liittyvää mahdollista terrorismin uhkaa. Vankiterveydenhuollon näkökulmasta varhainen tunnistaminen ja asianmukainen eteenpäin ohjaus ovat keskeisiä tavoitteita.

Toimenpiteet

1. *Yhteisen tilannekuvan, tiedonkulun ja yhteistyön varmistaminen.* Rikosseuraamuslaitoksen, Keskusrikospoliisin, Poliisihallituksen, Suojelupoliisin ja Vankiterveydenhuollon yksikön johto tapaavat kerran vuodessa säännöllisesti Rikosseuraamuslaitoksen kutsusta. Kokouksen aiheena on vankiloiden tilanne väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja terrorismin uhkaan liittyen, yhteistyö toiminnassa vapautuvien vankien kanssa ja tarvittavat kehittämistoimiin liittyvien päätösten tekeminen. Alueellisesti Rikosseuraamuslaitoksen, Keskusrikospoliisin, paikallispoliisin, Suojelupoliisin ja vankiterveydenhuollon edustajat tapaavat säännöllisesti käsittelemään toimintaan liittyviä kehittämistarpeita ja ajankohtaisia asioita. Vastuutahot: **Rikosseuraamuslaitos**, Poliisihallitus, KRP, SUPO, VTH.
2. *Koulutus ja osaaminen.* Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisy vankiloissa ja toiminta vapautuvien vankien kanssa edellyttää, että henkilökunnalle tarjotaan riittävästi ja säännöllisesti koulutusta aiheesta. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
3. *Radikalisoitumisen tunnistaminen.* Radikalisoitumisen tunnistamiseksi kohdehenkilöihin ja -ryhmiin kohdistetaan seurantaa. Kohdehenkilöt voivat olla vankeus-, elinkautis-, tutkinta- ja sakkovankeja sekä yhdyskuntaseuraamusasiakkaita. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
4. *Havainnoista ilmoittaminen.* Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet ilmoittavat havaitsemistaan huolenaiheista eteenpäin virkamiehille, jotka vastaavat kyseisen tiedon käsittelystä radikalisoitumisen tunnistamiseen liittyen. Havainnot voivat liittyä esimerkiksi yksittäisten henkilöiden käyttäytymiseen, asuinostan ilmapiiriin tai hallussa olevaan omaisuuteen. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
5. *Varhainen ennalta ehkäisy.* Radikalisoitumisen ehkäisemiseksi asiakkaiden kanssa tehdään lähityötä, jossa erilaisista kulttuurisista ja uskonnollisista taustoista tuleviin ihmisiin suhtaudutaan kunnioittavasti ja kulttuurisensitiivisesti. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
6. *Dynaaminen turvallisuus ja jatkuva vuorovaikutus asiakkaiden kanssa.* Nämä ovat merkittävässä roolissa radikalisoitumisen tunnistamisessa ja ehkäisyssä. Asiakkaiden ja tuomittujen kanssa tehdään aktiivista lähityötä tavoitteena auttaa viranomaisia tunnistamaan mahdollisia muutoksia henkilön käyttäytymisessä ja tukemaan tätä ääriajattelusta irtautumisessa. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
7. *Toiminta radikalisoituneiden ja radikalisoijien kanssa.* Jos henkilön arvioidaan radikalisoituneen tai olevan vaarassa radikalisoitua,

hänen tilanteensa arvioidaan ja häneen kohdistetaan yksilöllisiä toimenpiteitä radikalisoitumiskehityksen katkaisemiseksi. Arviointi päivitetään tarvittaessa. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.

8. *Perjantairukoukset*. Vankeuslain (767/2005) 11 luku 3 §:n mukaan vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa. Vankiloissa on oltava uskonnonharjoitukseen soveltuvat tilat. Kristinuskon harjoittaminen vankiloissa on pääosin turvattu ja osassa vankiloita toimii Rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaan kuuluvia vankilapastoreita. Muslimivankien mahdollisuudet harjoittaa uskontoaan eivät ole aina riittävät. Haasteena on myös sen varmistaminen, että vankiloissa vierailevat imaamit edustavat muslimien valtavirtaa eivätkä levitä väkivaltaan yllyttävää tulkintaa. Kehitetään menettelyjä, joilla lisätään muslimivankien oikeutta harjoittaa omaa uskontoa ja varmistetaan, että vankiloissa vierailevat imaamit edustavat islamin valtavirtaa. Vastuutahot: **OM**, Rikosseuraamuslaitos, muslimiyhteisöjen edustajat.
9. *Laaditaan opas tai käsikirja yhdenvertaisuuden edistämiseen vankeuden täytäntöönpanossa erityisesti silmällä pitäen muslimivankkeja*. Vastuutahot: **muslimiyhteisöjen edustajat ja viranomaiset yhteistyössä**.
10. *Vaihtoehtojen tarjoaminen*. Radikalisoitumisvaarassa oleville yksilöille tarjotaan keinoja itsensä kehittämiseen, joiden tavoitteena on irtaannuttaa heidät radikalisoitumista ylläpitävistä tekijöistä. Vastuutaho: **Rikosseuraamuslaitos**.
11. *Vankiterveydenhuollon toimenpiteet*. Tunnistetaan normaalin toiminnan yhteydessä havaitut radikalisoitumisen merkit ja osataan ohjata asianmukaisesti eteenpäin. Vastuutahot: **VTH**, Rikosseuraamuslaitos.
12. *Toiminta ennen vangin vapautumista*. Vangin vapautuminen suunnitellaan lakisääteisen vapauttamissuunnitelman mukaisesti. Suunnitelma sisältää muun muassa asumiseen, koulutukseen, työpaikkaan ja perhetilanteeseen liittyviä asioita. Kunnan kannalta on tärkeää saada tieto radikalisoituneista, vapautuvista vangeista tukitoimien suunnittelua varten. Jossain tapauksissa vankeja vapautuu myös vastaanottokeskuksiin ja säilöönottoyksiköihin. Radikalisoituneiden vankien kohdalla tukitoimet ovat keskeisessä asemassa, sillä ilman näitä hän saattaa hakeutua samoihin piireihin, joissa hän oli ennen vankila-aikaa. Hän on saattanut radikalisoitua näiden

henkilöiden toimesta tai vaihtoehtoisesti hän saattaa itse toimia radikalisoijana. Vastuutahot: **Rikosseuraamuslaitos**, kunnat, joihin vapautuvat vangit asettuvat, vastaanottokeskukset.

13. *Toiminta vapautuvien vankien kanssa.* Rikosseuraamuslaitos toimittaa tiedot vapautuvista kohdehenkilöistä Keskusrikospoliisiin, Suojelupoliisiin ja vapautuvan vangin kotikunnan poliisilaitokselle. Jokaisella poliisilaitoksella järjestetään tarvittava viranomaisyhteistyö (paikallispoliisi, Suojelupoliisi, kunnan sosiaalitoimi ja niin edelleen) jotta vapautuvan kohdehenkilön tilannetta voidaan arvioida ja seurata monipuolisesta. Vastuutahot: **Rikosseuraamuslaitos**, KRP, SUPO, poliisilaitokset, kunnat.
14. *Kehitetään lainsäädäntöä.* Maahanmuuttovirasto tekee päätökset oleskeluluvista ja kansalaisuuden myöntämisestä. On tärkeää, että päätöksiä tehtäessä Maahanmuuttovirastolla olisi käytössään ja se voisi käyttää kaikkea päätöksen kannalta keskeinen tieto. Tällä hetkellä turvallisuustietorekisterissä olevien tietojen luovutus on mahdollista ainoastaan poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja rajavartiolaitokselle. Näin ollen turvallisuustietorekisterin tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle rikosseuraamusviranomaisten toimesta ei ole mahdollista. Lainsäädäntöä tulisi tarkistaa tämän osalta ja mahdollistaa näiden tietojen luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle. Tämä edellyttää myös Maahanmuuttoviraston henkilöstön kouluttamista salassa pidettävän tiedon käsittelyssä. Vastuutahot: **SM**, Migri, OM.
15. *Varmistetaan, että kunnalla on riittävät tiedot palvelujen järjestämiseksi vankilasta vapautuville henkilöille, joihin liittyy väkivaltaisen radikalisoitumisen riski.* Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mukaan sosiaalihuoltolain 35§ voidaan soveltaa tilanteissa, joissa kunnan alueelle palaa täysi-ikäinen henkilö Syyrian ja Irakin taistelualueelta. Selvitetään, voidaanko sosiaalihuoltolain 35§ perusteella ilmoittaa kunnan viranomaisille vankilasta vapautuvista henkilöistä, joihin liittyy väkivaltaisen radikalisoitumisen riski tavoitteena, että tämä voidaan ottaa palvelutarpeissa huomioon. Vastuutahot: **STM**, Rikosseuraamuslaitos, Suomen Kuntaliitto.

7.2.8 Kehitetään koulutusta ja osaamista

Tavoitteeksi on asetettu, että väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisy perustuu tutkittuun tietoon ja osaamiseen. Ajantasaisen tiedon saaminen ja osaamisen ylläpitäminen on haasteellista, sillä toiminta liittyy monen eri viranomaisen ja myös järjestöjen työhön. Eri ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutukset sisältävät varsin vähän teemoja,

jotka antavat suoraan valmiuksia väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn. Toisaalta on tärkeää huomata, että hyvä koulutus ja ammattitaito sinällään antavat hyvän pohjan myös tälle työlle. Asia kuitenkin koetaan usein vaikeaksi ja asiaksi, johon on vaikea tarttua, ellei ole sellaista varmuutta, että tietää ja osaa riittävästi aiheesta.

Eri viranomaiset ovat järjestäneet koulutusta väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisystä. Esimerkkinä voidaan mainita poliisin antama koulutus, joka perustuu EU:ssa kehitettyihin hyviin käytäntöihin. Opetustoimessa on toteutettu laaja koulutusohjelma⁴², ja sosiaali- ja terveystoimessa suunnitellaan verkkokoulutusta aiheeseen liittyen. Lisäksi kansallisesti ja paikallisten yhteistyöverkostojen toimesta on järjestetty erilaisia seminaareja ja koulutustilaisuuksia. Suomalaiset asiantuntijat ovat osallistuneet kansainväliseen koulutukseen, josta merkittävämpänä voidaan mainita EU Radicalisation Awareness Networkin vuodesta 2011 lähtien järjestämät seminaarit ja koulutustilaisuudet. Toimintaa toteutetaan eri alaryhmien⁴³ kautta, joita on tällä hetkellä 10. Työryhmät järjestävät myös yhteistilaisuuksia.

Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin toimenpideohjelman 2016 arvioinnissa⁴⁴ tuotiin esille koulutuksen kehittäminen tärkeänä kehittämiskohteena. Arvioinnissa todettiin, että toimijoiden koulutukselle ei ole asetettu selkeitä tavoitteita eikä prioriteetteja. Toimijoiden koulutukseen käytettävissä olevat resurssit eivät vastaa koulutuksen tarvetta sen enempää koulutuksen järjestäjän kuin koulutukseen osallistujankaan kannalta. Lisäksi koulutusmateriaalia on huonosti saatavilla erityisesti itseopiskelutarkoitukseseen. Suosituksena esitetään, että käytännön toimijoiden koulutuksella tulisi olla tarkemmat tavoitteet ja prioriteetit, jotta vajavaiset resurssit ohjautuvat oikein. Lisäksi todetaan, että suunnitellut web-pohjaiset koulutukset ja itseopiskelupaketit voivat osaltaan auttaa tilanteessa.

Tavoitteet

Toteutetaan säännöllisesti koulutusta väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn viranomaisille ja muille työhön osallistuville. Koulutukselle asetetaan tavoitteet ja prioriteetit, ja toteutetaan koulutusta sekä kansallisesti että eri toimialoille. Lisäksi tavoitteena on, että muun koulutuksen yhteydessä pystytään tarkoituksenmukaisella tavalla ottamaan esille myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn liittyviä asioita.

42 Lisätietoa koulutusohjelmasta saa Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoimalla ääriajatteluun ja resilienssiin keskittyvältä asiantuntijaverkostolta.

43 Ryhmät ovat seuraavat: RAN Communication and Narratives, RAN Education, RAN Exit, RAN Health and Social Care, RAN local (paikallinen toiminta), RAN Prisons and Probation, RAN Police, RAN Remembrance of Victims of Terrorism, RAN Youth, Families and Communities, RAN Young.

44 Sisäministeriön kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman arvointi. Sisäministeriön julkaisu 2019:18.

Toimenpiteet

1. *Vahvistetaan koulutuksen tavoitteet ja prioriteetit* vuosittain laadittavan kansallisen toimenpideohjelman täytäntöönpanosuunnitelman yhteydessä. Tavoitteet ja prioriteetit kattavat sekä valtakunnallisen että eri toimialojen koulutuksen mukaan lukien paikallisesti järjestettävä koulutus. Vastuutahot: **Kansallinen yhteistyöryhmä** ja sen jäsenet oman toimialansa osalta.
2. *Laaditaan valtakunnallista koulutusta koskeva vuosisuunnitelma* ja pyritään saamaan tämän toteuttamiseksi keskitetty rahoitus. Vastuutaho: **SM**.
3. *Huolehditaan siitä, että eri toimialat järjestävät vuosittain tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn liittyvää koulutusta* ja rahoittavat koulutuksen. Koulutuksessa otetaan huomioon asetetut koulutustavoitteet. Vastuutahot: Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn toimenpideohjelman **toimeenpanoon osallistuvat viranomaiset**.
4. *Osallistutaan RAN koulutukseen*. Eri toimialat yhteistyössä RAN yhteyspisteen (SM) kautta varmistavat, että niiden edustajat osallistuvat RAN:n järjestämään koulutukseen. Koulutuksessa esille tulevat seikat ja muut aineisto levitetään tehokkaasti ja suunnitelmallisesti oman organisaation muiden toimijoiden käyttöön. Vastuutahot: **SM**, eri toimijat ja järjestöt.

7.3 Toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden tavoitteet ja toimenpiteet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi

Tässä luvussa on kuvattu toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden tavoitteita ja toimenpiteitä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi ja työn kehittämiseksi. Toimenpiteet ja tavoitteet on valmisteltu kyseisten toimijoiden itsensä toimesta.

7.3.1 Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy sosiaali- ja terveystoimessa

Tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuolto ennalta ehkäisee väkivaltaista radikalisoitumista edistämällä asiakkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Psykologista kestokykyä, resilienssiä, vahvistamalla torjutaan väkivaltaisten ideologioiden vaikutuspiiriin joutumista. Sosiaalihuollossa sekä terveydenhuollon eri osa-alueilla väkivaltaisesti radikalisoituneiden henkilöiden kohtaaminen tapahtuu osana asiakastyötä. Sektorin tärkein kehittämistavoite on tunnistaa väkivaltaisesti radikalisoitunut tai sen vaarassa oleva, huolta aiheuttava henkilö. Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi ovat alueita, joissa tarvitaan erityisosaamista ja moniammatillisuutta sekä hoidon ja palveluiden toteuttamisessa, että niiden kehittämisessä.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset auttavat huolta aiheuttavia henkilöitä yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti oman työyhteisönsä ja alalla kehitettyjen menetelmin keinoin yhdessä muiden ammattilaisten kanssa tai muihin palveluihin ohjaten. Osana alan ammattilaisten työtä on vahvistaa huolta aiheuttavan henkilön osallisuuden tunnetta, jotta syrjäytymisen tunteen sijasta vahvistuisi yksilön toimintakyky. Samalla lisätään sekä henkilön itsensä, hänen lähipiirinsä ja laajemmin yhteiskunnan turvallisuutta. Sosiaalihuollossa ennalta ehkäisevän työn keskiössä ovat aikuissosiaalityö, maahanmuuttajapalvelut ja erityisesti lapsiperheiden perus- ja erityispalvelut (mukaan lukien lastensuojelu, ja nuoret). Terveystoimissa korostuvat nuorten kohdalla oppilas- ja opiskelijaterveydenhuolto, akuuteissa tapauksissa ensihoito, psykososiaalinen tuki ja mielenterveystyön palvelut. Minkään tietyn mielenterveyshäiriön tai psykologisen profiilin ei tiedetä olevan yhteydessä väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Joutuminen väkivaltaisten aatteiden tai toiminnan piiriin voi pahentaa mielenterveysongelmia. Yksittäisillä toimijoilla on jonkin verran muuta väestöä useammin mielenterveyshäiriöitä. On mahdollista, että hoidossa voidaan vähentää radikalisoitumisen riskiä, kun hoito lisää potilaiden sosiaalisia taitoja ja verkostoja ja arjen mielekkyyttä sekä vähentää turhautuneisuutta.

Toimenpiteet

1. *Toimitaan radikalisoituneen tai radikalisoitumisvaarassa olevan henkilön kanssa.* Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset kohdattaessaan radikalisoituneen tai sen uhan alla olevan henkilön selvittävät ensin, onko kyseisessä tapauksessa viitteitä väkivaltaisiin tekoihin tai niihin yllyttämiseen. Mikäli uhka väkivaltaisuudesta tai siihen yllyttämisestä on havaittu, selvittää sote-ammattilainen ensin, onko kyseistä henkilöä tai hänen lähipiiriään mahdollista auttaa oman työnsä tai työyhteisönsä käytössä olevin keinoin vai pitääkö henkilö ohjata edelleen muiden viranomaisten palveluiden piiriin. Lisäksi tulee selvittää, mille taholle ja kuinka mahdollisesta tunnistamisesta on syytä ilmoittaa. Sote-alan ammattilaisilla on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot. Poliisilaitosten yhteydessä toimivilla moniammatillisilla Ankkuriryhmillä on oma ohjeistuksensa. Vastuutahot: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**
2. *Vahvistetaan osallisuutta.* Ennalta ehkäisevässä työssä moniammatillinen ja monialainen työ on keskeistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat osallistuvat Ankkuritoimintaan. Ohjaamot ja työvoimapalvelut tukevat integraatiota muuhun yhteiskuntaan. Mielen-terveyshäiriöiden hoito tukee osaltaan väkivaltaisen ääriajattelun ehkäisyä. On kuitenkin huomattava, että ekstremismi ei ole mielen-terveyden häiriö, eikä mielenterveyden häiriöön kuulu ekstremistiset väkivaltaiset ajatukset. Vastuutahot: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**
3. *Ennalta ehkäistään lasten ja nuorten väkivaltaista radikalisoitumista.* Ennalta ehkäisyssä lapsen omat toimintaympäristöt, kuten varhaiskasvatus ja koulu ovat tärkeitä toimijoita. Varhaiskasvatuksen tukena terveydenhuollossa toimivat neuvolat ja perhekeskukset. Kouluissa toimivat oppilashuolto ja kouluterveydenhuolto, kolmannella asteella opiskeluterveydenhuolto ja opiskeluhuolto. Jos lapsella tai nuorella epäillään mielenterveyden häiriötä, hänet voidaan ohjata tarkempiin selvityksiin erikoissairaanhoidon. Noin 20-25 prosentilla nuorista on mielenterveyshäiriötä. Mielenterveyshäiriön hoito on hyödyksi, kun halutaan parantaa henkilön kykyä toimia osana yhteisönsä ja yhteiskuntaa. Vastuutahot: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**
4. *Suomessa lasten ja nuorten radikalisoituminen on uusi ilmiö, ja erilaisten menetelmien käytöstä heidän hoidossaan ei ole olemassa tutkimusnäyttöä kansainvälisestäikään.* Periaate hoidossa on sama

kuin aikuisilla. Lapsen, nuoren ja perheen sosiaalinen tuki vaikuttaa kasvuympäristöön. Tarvittaessa kohdistetaan perheelle sosiaalihuollon tai lastensuojelun avohuollon toimenpiteitä. Lapsi tai nuori voidaan myös tilanteen niin vaatiessa sijoittaa hänelle sopivaan kasvuympäristöön, jotta hän voisi tässä ympäristössä ja tarvittaessa myös muulla hänelle osoitetulla tuella irtautua väkivaltaisesta ajattelusta ja toiminnasta. Vastuutahot: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**

5. *Hyödynnetään alueellisten osaamis- ja tukikeskusten palveluja.* Hyvin vaativaa erityisosaamista edellyttäviä palveluita on keskitetty alueellisesti viiteen osaamis- ja tukikeskukseen (OT-keskukset), joista tarvittavat palvelut voidaan järjestää yhdenvertaisesti koko alueelle. Lasten ja nuorten väkivaltaisesta radikalisoitumisprosessista irrottautumisen tuki ja hoito on hyvin haastavaa ja vaatii erityisosaamista. Suurin osa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä ei työssään kohtaa näitä lapsia ja nuoria, mutta on tärkeää tietää, miten toimia, jos kohtaa tällaisen henkilön. Vastuutahot: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**
6. *Lisätään tutkimukseen perustuvaa tietoa.* Tieteellinen tutkimus on merkittävässä roolissa kehitettäessä toimintaa, alan lainsäädäntöä ja tiedonvaihtoa. THL tukee tutkimuksen ja koulutuksen keinoin väkivaltaisesta radikalisoituneen tunnistamista ja soveltuvien hoito- ja tukikeinojen kehittämistä. Lisäksi kehitetään moniammattillista yhteistyötä muun muassa poliisin, opetustoimen ja maahanmuuttoviranomaisten kanssa. Tehtävä tutkimus- ja selvitystyö palvelee lähtökohtaisesti käytännön työtä, tarkastelee ilmiötä ja sen vaikutuksia sekä mittaa valitun strategian toteutusta ja toteutumista. Vastuutaho: **THL.**
7. *Verkkokoulutusta ja muuta täydentävää koulutusta valmistellaan ja toteutetaan.* THL suunnittelee ja valmistelee käytännön sote-työtä tekevien ammattilaisten ja heidän yhteistyökumppaneidensa tueksi verkkopohjaisen koulutuspaketin, joka koostuu videoista, tietoisuista, taustamateriaalista, ryhmätyöaihioista ja oppimista testaa- vista kysymyksistä. Koulutuspakettiin liittyy myös ohjeistus ja tukimateriaali työpajojen ja lähiopetuspäivien pitämiseksi. Suunniteltu koulutus on ilmainen ja sitä voi hyödyntää vapaasti, sen käyttöä arvioidaan ja se päivitetään säännöllisesti. Vastuutaho: **THL.**
8. *Osallistutaan kansainväliseen yhteistyöhön.* Sote-sektorilla Euroopan laajuinen yhteistyö tapahtuu paitsi kahdenvälisen yhteydenpi-tojen kautta niin sote-sektorin oman RAN-verkoston (Radical Awareness Network) kautta. Sote-sektorilla toimii myös pohjoismainen

RAN-verkosto. Osa teemaan liittyvästä tutkimus- ja kehitystyöstä tehdään kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Vastuutaho: **sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset.**

7.3.2 Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisy vastaanottojärjestelmässä

Vastaanottokeskusten asiakkaisiin voi kohdistua väkivaltaisen radikalisoitumisen riski. He tulevat usein alueilta, jossa on väkivaltaa, eri väestöryhmien välistä väkivaltaa ja vihaa sekä vastakkainasettelua. Mahdollisten sotien ja pitkään jatkuneiden levottomuuksien vuoksi osalla asiakkaista ei ehkä ole kokemuksia rauhanomaisesta rinnakkainelosta. Muutto uuteen maahan ei aina poista näitä kokemuksia. Entiseen kotimaahan jääneiden sukulaisten ja ystävien viestit ja sieltä tulevat uutiset voivat ylläpitää näitä kokemuksia. Edellä mainitut tekijät, Suomessa mahdollisesti koetut pettymykset sekä epävarmuus tulevaisuudesta voivat johtaa siihen, että yksittäiset vastaanottokeskusten asiakkaat ovat alttiita väkivaltaisten ääriyhmien propagandalle ja rekrytoinnille.

Tavoitteet

Vastanottojärjestelmässä tehtävä perustyö on laadukasta, se perustuu Maahanmuuttoviraston ja kaikkien vastaanottokeskusten jakamiin yhteisiin toimintamalleihin sekä keskus-ten henkilökunnan säännölliseen ohjaukseen ja koulutukseen.

Keskukset toimivat tasalaatuisesti ja tavoitteena on asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Erityisiä tarpeita omaavia asiakkaita autetaan ja tuetaan olemassa olevien mahdollisuuksien mukaan.

Keskusten henkilökunnan tekemällä ilmiöön liittyvällä havainnoinnilla, sosiaalipalveluilla ja terveydenhuoltopalveluilla, ohjaavalla työllä sekä turvallisuusseikat huomioivalla lähestymisellä ennalta ehkäistään väkivaltaista radikalisoitumista varhaisessa vaiheessa. Tiivis paikallinen yhteistyö eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa edistää väkivaltaisen radikalisoitumiseen puuttumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, tukee keskuksissa tehtävää työtä sekä mahdollistaa henkilöiden ohjaamisen myös keskus-ten toimijoiden palvelujen piiriin.

Toimenpiteet

1. *Koulutetaan vastaanottokeskuksen henkilökuntaa tunnistamaan väkivaltaista radikalisoitumista. Koulutetaan vastaanottokeskuksien henkilökuntaa säännöllisesti ilmiöön liittyen ja toimimaan huolen*

herätessä. Koulutuksessa hyödynnetään eri asiantuntijoiden osaamista ja tietoa. Vastuutahot: **Migri**, vastaanottokeskukset.

2. *Koulutetaan maahan saapuneita turvapaikanhakijoita.* Jokainen yli 16-vuotias vastaanottokeskuksen asiakas suorittaa suomalaisen yhteiskunnan peruskurssin. Kurssi antaa tarvittavat perustiedot vastaanottokeskuksessa asumiseen sekä oikeuksiin ja velvollisuuksiin siellä. Kurssi antaa asiakkaalle alkutietoja ja perehdyttää häntä myös laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan, sen toimintakulttuuriin ja vastaanottokeskuksen ulkopuolella toimimiseen. Kurssi edistää osaltaan hakijoiden tietoisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisesta ja osallistumisesta yhteiskuntaan. Vastuutahot: **Migri**, vastaanottokeskukset.
3. *Vahvistetaan työtä vastaanottokeskuksissa.* Vastaanottokeskuksissa painotetaan henkilökunnan tukityöskentelyn merkittävyyttä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Asiakkaiden tarpeet eivät välttämättä rajoitu vain tiettyihin asioihin ja jollekin ammattiryhmälle kuuluviksi. Työntekijöiden moniammatillinen yhteistyö, aktiivinen havainnointi ja ennakoiva työskentelyote ovat toiminnan keskiössä. Erityisiä tukitoimia kohdennetaan huolta herättäviin henkilöihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Henkilöitä ohjataan keskusten ulkopuolisiin järjestöjen sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden olemassa oleviin palveluihin. Vastuutaho: **Migri**, vastaanottokeskukset.
4. *Lisätään yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.* Vastaanottokeskuksia kannustetaan ja autetaan tekemään yhteistyötä paikallisesti ja luomaan yhdessä paikallisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa vastaanottokeskuksen asiakas- ja tukevia ja auttavia yhteistyömalleja. Vastuutaho: **Migri**, vastaanottokeskukset.
5. *Ilmoitetaan havainnoista.* Vastaanottokeskuksen henkilökunta ilmoittaa havainnon huolta aiheuttavasta toiminnasta paikallisesti viranomaisille sovittujen menettelyjen mukaan noudattaen voimassa olevia salassapitosäännöksiä. Tämän mukaisesti kiireellisissä tapauksissa ilmoitus tehdään suoraan 112 ja muissa tapauksissa paikallispoliisille. Paikallispoliisi jakaa tiedot eteenpäin asianomaisille viranomaisille. Havainnot voivat koskea esimerkiksi väkivaltaa, rekrytointia, ääriajatteluun perustuvaa väkivaltaa, terrorismin ihannoitintia tai muita turvallisuusuhkia. Vastuutahot: **Migri, vastaanottokeskukset**, paikallispoliisi.

7.3.3 Poliisin toimet väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi

Poliisi on keskeinen toimija väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyssä ja sen torjumisessa. Poliisin lakisääteinen tehtävä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja rikostorjunta. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluu turvallisen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristön ylläpitäminen, oikeudenloukkausten ja häiriöiden torjunta ja ennalta estäminen. Nämä tehtävät liittyvät kiinteästi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyyn. Poliisin kyky ja osaminen väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta estämisessä on lisääntynyt viime vuosien aikana. Keskusrikospoliisin ennalta estävän toiminnan yksikkö (Uhkat-, TUPA- ja Internet-tiedustelu -toiminnot) yhdessä poliisilaitosten ennalta estävän toiminnan kanssa muodostavat selkeän kokonaisuuden kaikkien huolta aiheuttavien henkilöiden käsittelyyn.

Kansallinen poliisin ennalta estävän työn strategia vahvistettiin joulukuussa 2018. Siinä on vahvistettu strateginen linjaus, jonka mukaisesti poliisi ennalta estää väkivaltaista radikalisoitumista, ekstremismiä, ääriliikkeiden toimintaa ja viharikoksia. Strategian tavoitteet ja strategiset linjaukset myös laajemmin edistävät toimia, jotka vähentävät väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin taustalla olevia juurisyytä ja tekijöitä, joista voidaan mainita eri väestöryhmien vastakkainasettelun lisääntyminen, polarisaatio ja yhteiskunnan ulkopuolella olevien ryhmien syntyminen.

Tavoitteet

Poliisi tunnistaa osana työtään henkilöitä, joihin liittyy väkivaltaisen radikalisoitumisen riski tai jotka ovat jo radikalisoituneet ja toimii näiden kanssa uhka-arvion edellyttämällä tavalla. Poliisi käsittelee vihjeet, ja antaa lainsäädännön mahdollistaessa palautetta vihjeen antajalle tavoitteena, että luottamus siihen, että vihjeet käsitellään ja ne johtavat tarvittavaan toimintaa, vahvistuu. Poliisin rikostiedustelulla on suuri merkitys väkivaltaisen radikalisoitumisen paljastamisessa. Poliisin tietojärjestelmiä käytetään tehokkaasti ja kattavasti, lainsäädäntö huomioon ottaen, tiedon tallentamiseen, analysointiin ja valtakunnallisen tilannekuvan muodostamiseen. Poliisin näkyvä toiminta Internetissä ja muu siellä tapahtuva tiedustelutoiminta lisää mahdollisuuksia paljastaa väkivaltaista radikalisoitumista ja puuttua siihen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Poliisi ohjaa tehokkaasti radikalisoitumisriskissä olevat henkilöt palvelujen piiriin toteuttamalla SM julkaisussa 2019:17 (liite 1) mukaista toimintatapaa. Poliisi tukee muita viranomaisia ja järjestöjen edustajia väkivaltaiseen radikalisoitumisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn liittyvässä toiminnassa antaen asiantuntija-apua ja neuvoja.

Poliisi osallistuu paikallisten väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyn yhteistyöryhmien työhön ja tuottaa yhdessä muiden viranomaisten kanssa tietoa paikallisen

uhka-arvion laatimista varten. Poliisi kohdistaa kansallisessa ennalta estävän toiminnan strategiassa päätettyjä toimia erityisesti alueille, joissa väkivaltaiset ekstremistiset ryhmät ja niihin liittyvät yksilöt vaikuttavat kielteisesti ihmisten ja yhteisöjen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Poliisilaitosten yhteydessä toimivat moniammatilliset Ankkuriryhmät ennalta ehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista ja toteuttavat toimia, joilla väkivaltaisen radikalisoitumisen riskissä olevaa tai jo radikalisoitunutta henkilöä tuetaan irti väkivaltaisesta toiminnasta ja ohjataan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin.

Toimenpiteet

1. *Varmistetaan, että Poliisihallituksen antama ohjeistus poliisiyksiköille väkivaltaa koskevien vihjeiden käsittelyssä on kaikkien niiden tiedossa, jotka sitä työssään tarvitsevat. Ohjeistuksella luodaan valtakunnalliset ja yhdenmukaiset menettelytavat tiedon käsittelyssä, välittämisessä ja toimijoiden välisen vastuunjaon määrittelyssä. Ohjeistuksen tehokas käyttö selkeyttää väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyn kannalta keskeisiä toimintaprosesseja. Vastuutahot: **Poliisihallitus**, poliisilaitokset, KRP.*
2. *Kehitetään poliisin sisäistä ja ulkoista väkivaltaista radikalisoitumista koskevan tiedon välittämistä tavoitteena ajantasaisuus sekä se, että tiedon saavat kaikki, jotka tarvitsevat sitä työtehtävissään. Varmistetaan, että poliisiyksiköiden henkilöstö tuntee menettelytavat ja osaa toimia niiden mukaisesti. Vastuutahot: **Poliisilaitokset**, Poliisihallitus, KRP.*
3. *Yhtenäistetään ja selkeytetään poliisilaitosten käytäntöjä ekstremististen rikosten tilastoinnissa. Tavoitteena on, että käytännöt ovat yhtenäisiä mukaan lukien sen osalta, tilastoidaanko esimerkiksi mielenosoituksen aikana tapahtuneet teot yhdeksi rikokseksi vai jokainen erikseen. Poliisihallituksen ohje syyttäjille ilmoitettavista rikosasioista, ilmoitusmenettelystä ja syyttäjän toimenpiteistä (POL-2018-50728) soveltuu ekstremistisiin rikoksiin, joilla on poliittinen tai rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan mukainen motiivi. Ilmoitus varmistaa syyttäjän mahdollisuuden huomioida rikosprosessin tarpeet rikosvastuun toteuttamiseksi. Vastuutahot: **Poliisihallitus**, poliisilaitokset.*
4. *Otetaan ekstremistinen motiivi huomioon esitutkinnassa tavoitteena hoitaa näiden rikosten tutkinta nopeasti. Vastuutahot: **Poliisilaitokset**.*
5. *Kehitetään ja yhtenäistetään prosesseja, joilla arvioidaan henkilöihin ja ilmiöihin liittyviä uhkia. Vastuutahot: **Poliisihallitus**, poliisilaitokset, KRP.*

6. *Poliisi osallistuu alueellisten ja paikallisten, väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä edistävien yhteistyöverkostojen työhön ja tarvittaessa ottaa niistä koordinointi- ja johtovastuun. Yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa pystytään muodostamaan tilannekuva ja puuttumaan varhain ilmiöihin, jotka ennakoivat väkivaltaista radikalisoitumista. Yhteistyö on konkreettista, ja tarvittaessa käynnistetään tapauskohtaisia projekteja avaintoimijoiden kanssa tehokkaan ennalta ehkäisyn varmistamiseksi. Vastuutahot: **Poliisilaitokset**.*
7. *Koulutetaan poliisia polarisaation ehkäisyssä ja toiminnassa polarisoituneissa tilanteissa. Vastuutaho: **Poliisihallitus**.*
8. *Viharikosten mukaan lukien rangaistavan vihapuheen tutkintaa tehostetaan ja jatketaan poliisien kouluttamista viharikosten tunnistamiseksi ja tutkimiseksi. Viharikosten uhreja ohjautuu vain vähän tukipalvelujen piiriin. Poliisi edistää palveluihin ohjautumista esitutkintalain 18 § mukaisesti. Vastuutahot: **Poliisihallitus**, poliisilaitokset.*
9. *Poliisi toteuttaa koko maan alueella Exit-toimintaa pyrkimyksenä auttaa henkilöitä irtautumaan väkivaltaisten ääriilikkeiden sekä järjestäytyneen rikollisuuden vaikutuspiiristä. Vastuutahot: **KRP**, poliisilaitokset.*

7.3.4 Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy opetustoimessa

Opetustoimi on keskeinen lasten ja nuorten hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tukeva toimija. Opetuksen ja kasvatuksen kautta tavoitetaan kattavasti oppivelvollisuusikäiset, sekä tämän lisäksi laajasti varhaiskasvatukseen, lukio- ja ammatilliseen koulutukseen sekä aikuisten perusopetukseen osallistuvia. Koska yhteiskunnassa näkyvät ilmiöt peilautuvat myös oppilaitoksiin ja varhaiskasvatukseen, opetustoimella ja varhaiskasvatuksella on keskeinen rooli yhteiskunnallisen polarisaation, rasismien ja vihapuheen torjunnassa. Monet tässä luvussa esitetyt näkökulmat ovat sovellettavissa myös korkeakouluopetukseen.

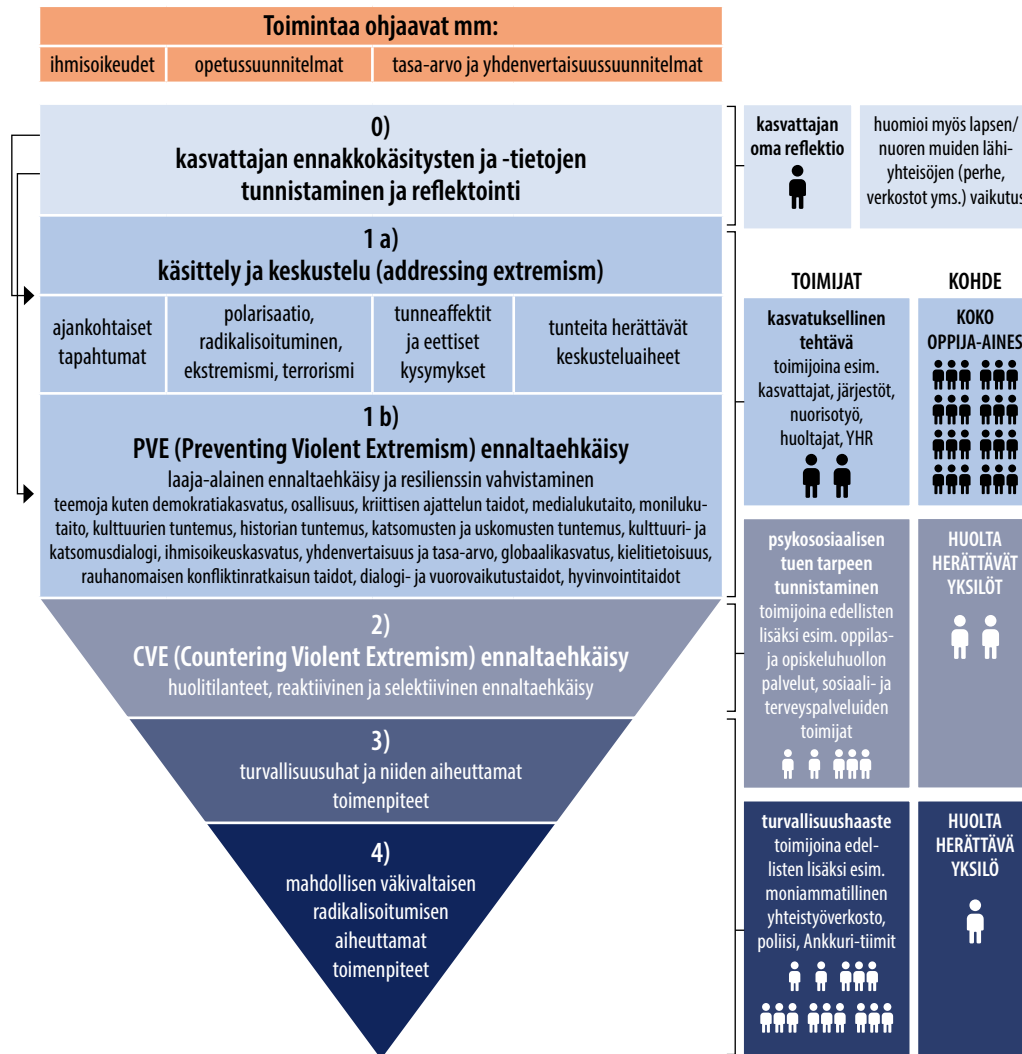
Tavoitteet

Laaja-alaiseen ennaltaehkäisyyn liittyvät sisällöt, menetelmät ja tavoitteet pohjautuvat opetussuunnitelmiin ja kuuluvat jo nyt olennaisesti opetustoimen ja varhaiskasvatuksen toimintaan. Väkivaltaiseen ääriajatteluun ja ekstremismiin liittyvän tiedon lisäämiselle ja ennalta ehkäisevien sekä rakentavien toimintatapojen kehittämiseksi on tutkimuksen mukaan kuitenkin suuri tarve.

Väkivaltaiseen ääriajatteluun ja ekstremismiin liittyvät ilmiöt tulevat osaksi varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten arkea monin eri tavoin, muun muassa median, uutisoinnin ja oppijoiden tai heidän perheidensä kokemusten ja/tai kommenttien kautta. Oppijat tarvitsevat ajankohtaisten ilmiöiden käsittelyä varten tiedollisia ja taidollisia valmiuksia, jotta he voivat pohtia ja ymmärtää yhteiskunnan ilmiöitä. Mediassa esillä olevien ajankohtaisten tapahtumien käsittely lasten ja nuorten kanssa on tärkeää, jotta heidän ymmärryksensä tilanteesta perustuu tosiasioihin eikä niihin liitetä kuvitteellisia tapahtumia tai selityksiä.

Opetustoimen roolit väkivaltaiseen ääriajatteluun liittyen ovat moniulotteisia, sillä oppilaitoksilla on tärkeä rooli väkivaltaisen ääriajattelun kehittymisen ennaltaehkäisyssä yleisellä, laaja-alaisella tasolla, mutta kasvattajien on myös osattava käsitellä väkivaltaiseen ääriajatteluun liittyviä teemoja ja tapahtumia oppijoiden kanssa suoraan sitä mukaan, kun ne arjessa nousevat esiin. Toisaalta oppilaitos voi toimia myös tuen tarpeen tunnistajana, huolta aiheuttavan henkilön oikealle taholle ohjaajana sekä yhteistyökumppanina monialaisessa asiantuntijatiimissä. Näitä keskeisiä ulottuvuuksia on havainnollistettu alla olevassa REDI-mallissa, johon väkivaltaisen ääriajattelun ja ekstremismin käsittely, ennaltaehkäisy ja kohtaaminen opetustoimessa perustuvat.

Ulottuvuudet 0 ja 1 a–b kuvaavat opetussuunnitelmapohjaista ja tavoitteellista, jokaiselle kasvattajalle kuuluvaa päivittäistä kasvatus- ja opetustoimintaa sekä valmiuksia, joiden tietoinen vahvistaminen tukee niin väkivaltaiseen ääriajatteluun liitettyjen ilmiöiden, kuin muidenkin ei-toivottujen kehityskulkujen ennaltaehkäisyä. Ulottuvuudet 2, 3, ja 4 liittyvät väkivaltaiseen ääriajatteluun liittyviin erityisiin huolutilanteisiin, joissa kasvattaja toimii osana monialaista yhteistyöverkostoa.

Kuvio 1. REDI-malli. Väkivaltaisen ääriajattelun ennaltaehkäisyn ja kohtaamisen ulottuvuudet opetustoimessa (Vallinkoski, Koirikivi & Benjamin 2019)

Ennalta ehkäisyn kokonaiskehikko: toimintaa opetustoimessa ohjaavat ulottuvuudet

Ulottuvuus 0: kasvattajan oma reflektio

Tavoite: Kasvattaja tiedostaa omat arvonsa, maailmankatsomuksensa, vaistonvaraiset toiminta- ja ajattelutapansa sekä näiden merkityksen tiedon tulkitsemisessa ja oppijoiden kohtaamisessa.

Omien ennakkokäsitysten ja -tietojen tunnistaminen on tärkeää jokaiselle kasvattajalle, sillä se antaa edellytykset oppijoiden avoimelle ja positiiviselle kohtaamiselle sekä väkivaltaiseen ääriajatteluun liittyvien teemojen käsittelylle oppijoiden kanssa. Tähän

ulottuvuuteen kuuluvat keskeisesti kasvattajan tietopohja, elämäkokemus ja arvo-maailma sekä niiden perusteella muotoutunut maailmankatsomus. Maailmankatsomus muokkaa niitä ennakkokäsityksiä, joiden pohjalta kasvattaja hahmottaa erilaisia arvo-maailmoja ja ideologioita, asennoituu niihin ja tulkitsee yhteiskunnallisia ilmiöitä. Tästä johtuen kaikkien alojen ja oppiasteiden kasvattajien koulutuksessa ja täydennyskou-lutuksessa on tärkeää vahvistaa kasvattajien tiedollista ymmärrystä väkivaltaiseen ääriajat-teluun liittyvistä ilmiöistä sekä niistä tavoitteista ja pyrkimyksistä, joita ennaltaehkäisevällä kasvatuksella tavoitellaan.

Kasvattajien ammattitaidossa keskeistä on omien arvojen tiedostaminen ja kriittinen tar-kastelu sekä väkivaltaiseen ääriajatteluun ja -toimintaan omassa ajattelussa liitettyjen automaattisten reaktioiden tunnistaminen ja pohtiminen. Ymmärrys omasta maailman-katsomuksesta on keskeistä, koska jokainen tulkitsee maailman tapahtumia tietynlais-ten linssien läpi. Tämä puolestaan vaikuttaa siihen, millaista ajattelua ja toimintaa henkilö pitää hyväksyttävänä, normaalina ja toivottavana. Kasvattajan on tärkeää pohtia erityisesti sitä, minkälaisin ajatuksin ja käytännöin hän kohtaa oppijansa, erityisesti ne, joiden taustat ovat erilaiset kuin hänen omansa. Kasvattajan on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten hän käsittelee oppijoiden kanssa teemoja, jotka ovat hänelle vieraita tai etäisiä, ja millaista maailman- ja ihmiskuvaa hän oppijoilleen välittää sana-, materiaali- ja sisältövalinnoillaan. Ulottuvuuden 1 tavoitteissa, eli ääriajatteluun liittyvien teemojen käsittelyssä onnistumi-nen edellyttää sitä, että kasvattaja joutuu kriittisesti ja omaa ajatusmaailmaansa arvioiden tarkastelemaan näitä asioita sekä subjektiivisesti että laajemmin siinä yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa hän kasvattajana toimii.

Ulottuvuus 1a: ilmiöiden käsittely

Tavoite: Käsitellä järkyttäviä tapahtumia tai kiistanalaisia puheenaiheita oppijoiden kanssa pedagogisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla.

Väkivaltaisen ääriajattelun käsittelyyn ja laaja-alaiseen ennaltaehkäisyyn (ulottuvuudet 1a ja 1b) liittyvien sisältö- ja taitotavoitteiden kohderyhmänä on koko kouluyhteisö. Toi-menpiteitä voidaan toteuttaa sekä yksin kasvattajan toimesta että yhteistyössä erilaisten oppilaitosten kanssa toimivien tahojen, kuten huoltajien, järjestöjen ja yhteisöllisen oppi-lashuoltoryhmän kanssa.

Kasvattajien on tärkeää tietää, että väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin yhdistyy hyvin monia erilaisia taustatekijöitä ja mekanismeja, jotka voivat liittyä esimer-kiksi yksilön psyykkiseen hyvinvointiin, kokemuksiin epäkohdista, sosiaalisiin suhteisiin tai laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Kyse ei siis ole selvärajaisesta ilmiöstä tai proses-sista, eikä mikään yksittäinen tekijä (esim. uskonto, syrjäytyminen, mielenterveysongel-mat, köyhyys tai kiusaaminen) pelkäästään altista nuorta väkivaltaiselle radikalisoitumiselle.

Tämän näkökulman esillä pitäminen on tärkeää myös käsiteltäessä ilmiöön liittyviä asioita oppijoiden kanssa.

Kun järkyttäviä, ihmisen aiheuttamia tapahtumia (kuten terrori-iskuja) tai kiistanalaisia (eli mielipiteitä jakavia ja voimakkaita tunteita herättäviä) teemoja käsitellään oppijoiden kanssa, kasvattajan on tärkeää toimia niin, ettei omalla toiminnallaan tue vääristyneitä mielikuvia tai vahvasta stereotyyppiä ja uhkakuvia. Neutraaliuteen pyrkivässä lähestymistavassa korostuu edellä kuvatun kasvattajan itsetuntemuksen merkitys. Oppijoiden huolipuheelle täytyy antaa aikaa ja tilaa, mutta keskustelussa on päästävä tämän vaiheen jälkeen eteenpäin. On keskeistä käsitellä aihetta ikätasoisesti, pysytellä faktoissa (mitä tapahtumasta tiedetään) ja tuoda esiin erilaisia näkökulmia käsiteltävään ilmiöön, sekä esimerkiksi kiinnittää huomiota turvallisuuden ja hallinnan tunnetta vahvistaviin toimiviin rakenteisiin (kuten pelastustyöntekijöiden toimintaan). Kasvattaja voi tukea oppijoiden kriittisen ajattelun kehittymistä tuomalla esiin tapahtuman taustalla vaikuttavia erilaisia näkökulmia ja historiaa, sekä poliittisiin, maantieteellisiin, uskonnollisiin tai etnisiin kysymyksiin liittyviä taustatekijöitä. Tärkeää on myös kääntää oppijoiden ajatukset selviämiseen, yhteisöllisyyteen, ratkaisuihin ja vaihtoehtoihin tapoihin toimia. Kasvattajan on hyvä tiedostaa, että tavat, joilla ilmiöitä on käsitelty oppijan kotona saattavat vaihdella merkittävästi, ja että erityisen herkkiä ovat tilanteet, joissa oppija joutuu tekemään moraalisen valinnan kodin ja koulun arvojen tai tulkintojen välillä. Näitä tilanteita kannattaa pyrkiä lieventämään esimerkiksi luomalla ymmärrystä erilaisille näkökulmille, vaikka väkivallan käyttö itsessään tuleekin selvästi tuomita.

Kasvattaja voi myös laajentaa omia resurssejaan käsitellä aiheita esimerkiksi tutustumalla erilaisiin katsomuksiin sekä erilaisten ääriyhmien taustalla vaikuttaviin ideologioihin. Lisäymmärrystä ääriajattelusta ilmiönä voi saada tutustumalla niihin prosesseihin, mekanismeihin ja tekijöihin, jotka saattavat vaikuttaa ääriajattelun taustalla. Näiden hahmottaminen voi auttaa kasvattajaa paitsi väkivaltaisen ääriajattelun, ekstremismin ja terrorismin käsittelemisessä oppijoiden kanssa (ulottuvuus 1a), myös erityisesti silloin, jos ääriajatteluun liittyvät teemat nousevat esiin oppilaitoksen arjessa tavalla tai toisella (ulottuvuus 2).

Ulottuvuus 1b: laaja-alainen ennaltaehkäisy (PVE)

Tavoite: Kehittää oppilaitoksen toimintakulttuuria sekä oppituntikokonaisuuksia oppijoiden ja oppilaitosyhteisön resilienssiä vahvistavasti

Ulottuvuudella 1b, eli oppilaitosten ennaltaehkäisevässä roolissa keskeistä on sellaisten toimintamallien ja toimintakulttuurin luominen, joissa tietoisesti tuetaan jokaisen lapsen ja nuoren osallisuutta, hyvinvointia ja positiivista kiinnittymistä yhteiskuntaan. Tutkimusten mukaan positiiviset ihmissuhteet, kuulumisen tunne ja itsesäätelyyn liittyvät taidot vahvistavat yksilön resilienssiä eli psykologista kestävyyttä ja toimintakyvyn säilyttämistä

vaikeissa tai stressaavissa tilanteissa. Resilienssin on havaittu tasapainottavan ja lieventävän haasteellisten tekijöiden negatiivista vaikutusta nuoren elämässä, ja siten ennaltaehkäisevän paitsi väkivaltaista ääriajattelua, myös monia muita haitallisia kehityskulkuja. Opetuksessa ja kasvatuksessa resilienssiä voi vahvistaa erityisesti käytännöillä, jotka tukevat oppijoiden aitoa osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia kouluyhteisöissään sekä tukemalla erilaisten kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehitystä ulottuvuuden 1b tavoitteiden mukaisesti. Keskeistä on myös tuoda esiin ja harjoitella väkivaltaisille ääriilikeille vaihtoehtoisia demokraattisia, ihmisoikeuksia kunnioittavia ja väkivallattomia vaikutusmahdollisuuksia. Ulottuvuudella 1b esitellyt tiedot ja taidot vahvistavat oppijoiden ja oppilaitosyhteisöjen resilienssiä, ja ne vastaavat myös opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmien asettamiin laaja-alaisiin tavoitteisiin sekä käsityksiin siitä, millaisia tietoja ja taitoja 21-luvun yhteiskunnassa toimimiseen sekä yleiseen hyvinvointiin tarvitaan.

Ulottuvuus 2: Huoltilanteet, reaktiivinen ja selektiivinen ennaltaehkäisy (CVE)

Tavoite: Tunnistaa tuen tarpeessa olevat oppijat, ohjata heidät tuen piiriin, tuntee keskeiset yhteistyötahot sekä toimia aktiivisesti osana moniammatillista asiantuntijatiimiä.

Ulottuvuudella 2 toiminnan kohteena ovat ne oppijat, joiden ajattelusta tai toiminnasta kasvattaja on huolestunut tai jonka olemuksessa tai käytöksessä havaitaan huolestuttavia muutoksia aiempaan verrattuna. Näissä tilanteissa reaktiivisen ja selektiivisen ennaltaehkäisyn toimenpiteitä kohdennetaan vain huolta herättäviin henkilöihin. Huoli saattaa liittyä esimerkiksi tilanteisiin, jossa oppija osoittaa puheellaan tai käytöksellään selkeää kiinnostusta väkivaltaista ideologiaa tai väkivaltaisia toimintamalleja kohtaan. Muuttunut käytös, olemus tai ääriajatteluun viittaavat puheet eivät automaattisesti tarkoita, että lapsi tai nuori on omaksumassa väkivaltaisen ääri-ideologian, mutta huolestuttavat muutokset on aina otettava vakavasti, sillä ne ovat oireilua, jotka kertovat lapsen tai nuoren pahasta olosta ja tuen tarpeesta. Väkivaltaa kannattavan ääriajattelun taustalla saattaa olla monenlaisia syitä, joten oppijan ohjaaminen psykososiaalisen tuen piiriin on ensisijaisen tärkeää. Huolta aiheuttavaa henkilöä tuetaan henkilökohtaisella ohjauksella ja seurannalla, jota kasvattajan lisäksi tarjoavat esimerkiksi oppilaitoksen oppilas- ja opiskeluhuollon toimijat ja/tai nuorisotyön, sosiaali- ja terveystalveluiden sekä erilaisten järjestöjen toimijat. Myös lapsen tai nuoren vanhemmat on pidettävä aktiivisesti mukana ohjaus- ja tukitoiminnassa. Vanhempia tulee konsultoida jo varhaisessa vaiheessa ja heitä on tiedotettava tukitoiminnasta ja tilanteen kehittymisestä rakentavasti, yhteistyöhön pyrkivässä hengessä.

Reaktiivinen ja selektiivinen ennaltaehkäisy liittyvät tilanteisiin, joissa oppija osoittaa esimerkiksi puheellaan tai käytöksellään kiinnostusta/kannatusta väkivaltaista ideologiaa kohtaan tai uhkailee väkivallan käytöllä yksittäisiä ihmisiä tai tietyn ihmisryhmän jäseniä. Kasvattajan on tärkeää erottaa vitsailu ja tahallinen provosointi tosiasiallisesta uhasta. Tämä saattaa kuitenkin olla haasteellista erityisesti silloin, kun oppijaryhmät vaihtuvat

usein, eikä kasvattaja näe yksittäistä oppijaa päivittäin. Kasvattajan ammattitaito oppilaan-tuntemuksessa, oppijan kohtaaminen, yhteisöllinen toimintakulttuuri ja varhainen puuttu-minen ovatkin tässä vaiheessa olennaisia tekijöitä. Keskiöön nousevat myös väkivaltaisille ääriilikkeille vaihtoehtoisten demokraattisten, ihmisoikeuksia kunnioittavien ja väkivallat-tomien vaikutusmahdollisuuksien esiin tuominen ja niistä keskustelu.

Ulottuvuus 3: Turvallisuusuhat ja niiden aiheuttamat toimenpiteet

Tavoite: Tuntee keskeiset yhteistyötahot ja turvallisuusohjeistukset sekä toimia osana moniammatillista asiantuntijatiimiä.

Ulottuvuuksille 3 ja 4 siirryttäessä oppijan käytöksessä tai toiminnassa havaittavat muu-tokset ovat niin huomattavia, että ne aiheuttavat suoraa uhkaa oppijalle itselleen, koulu-yhteisön ja/tai yhteiskunnan turvallisuudentunteelle tai turvallisuudelle. Ulottuvuuksilla 3 ja 4 toimittaessa yksilöön kohdistetut toimenpiteet ovat tapauskohtaisesti määriteltyjä ja moniammatilliseen yhteistyöverkoston on kuuluttava edellä mainittujen tahojen lisäksi myös esimerkiksi poliisi ja paikallinen Ankkuri-tiimi. On huomioitavaa, että ulottuvuuk-sien 2–4 toimintamalleja ohjaavat ja määrittävät ensisijaisesti oman kunnan mahdollinen ohjeistus ja keskeiset toimijat. Tilanteessa, jossa kasvattaja epäilee oppijan olevan uhka itselleen tai muille, on aina oltava yhteydessä oppilaitoksen muuhun henkilökuntaan sekä opiskelijahuollon palveluista vastaaviin tahoihin, kuten koulupsykologisiin ja/tai kuraatto-riin. Jos uhkatilanne on akuutti, on oltava suoraan yhteydessä poliisiin. Perusopetuksen salassapitovelvollisuus ei estä tietojen antamista poliisille silloin, kun on syytä epäillä jon-kun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Ulottuvuus 4: Väkivaltaisen radikalisoitumisen aiheuttamat toimenpiteet

Tavoite: Tuntee keskeiset yhteistyötahot ja toimia osana moniammatillista asiantuntijatiimiä

Opetushallituksen ohje kriisitilanteisiin:

Äkillisissä kriiseissä, onnettomuuksissa sekä uhka- ja vaaratilanteissa oppilaitoksen toimin-taa ohjaavat oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelman yhteisölliseen opiskelu-huoltoon kuuluvat toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa eli kriisi-suunnitelma, pelastuslain edellyttämä pelastussuunnitelma, sekä oppilaitoksen henkilö-kunnan osalta työturvallisuuslain edellyttämä työsuojelun toimintaohjelma.

Tilanteissa, joissa joku kouluyhteisössä tai oppilaitoksessa uhkaa väkivallalla tai käyttäy-tyy väkivaltaisesti, joudutaan asiaan puuttumaan nopeasti. Väkivaltatilanteet ja uhkaukset kuuluvat lähtökohtaisesti poliisiin hoidettaviksi ja on tärkeää, että koulun toimintaohjeet

näistä tilanteista ovat kaikkien tiedossa. Yhteydenoton kiireellisyysaste joudutaan puutumistilanteessa arvioimaan samalla kun pyritään turvaamaan tilanteessa mukana olevien turvallisuus. Uhkailevan henkilön ympärille on myös välittömästi rakennettava suoja-verkko, joka suojaa sekä häntä itseään että ympäristöä. Poliisin tehtävä on arvioida tilanteen vakavuus oman ohjeistuksensa mukaan ja päättää tarvittavista toimenpiteistä.

Toimenpiteet:

1. *Lisätään opetustoimen henkilöstön perustietoa.* Tuotetaan noin 60 minuutin verkkoluento kasvattajille sisältäen mm. seuraavia teemoja: keskeiset käsitteet, ideologiat, väkivaltainen radikalisoituminen ilmiönä, taustatekijät, REDI-malli, ennaltaehkäisevän toiminnan laajempi merkitys, kasvattajan toiminta. Vastuutahot: **OPH**, Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima Ääriajatteluun ja resilienssiin keskittyvä asiantuntijaverkosto.
2. *Koulutetaan avainkouluttajat.* Järjestetään alueellisesti kattavaa täydennyskoulutusta siten, että muodostuu alueellisten avainkouluttajien verkosto, jotka toimivat varhaiskasvatuksen, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opettajien tukena. Vastuutahot: **OPH**, Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima Ääriajatteluun ja resilienssiin keskittyvä asiantuntijaverkosto
3. *Lisätään yhteistyötä.* Lisätään yhteistyötä ja tiedonvaihtoa eri toimijoiden, kuten yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkijoiden ja oppilaitosten välillä. Huolehditaan ajantasaisen oppilaitosten työtä tukevan tiedon jakamisesta Opetushallituksen nettisivuilla. Vastuutahot: **OPH**.
4. *Jatketaan kehittämistyötä osallistumalla Pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.* Jatketaan kansainväliseen ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumista mm tukemalla yhteispohjoismaisia opettajankoulutusprojekteja. Vastuutahot: **OPH**.

Opetustoimen tekstiosuus: Katja Vallinkoski, Helsingin yliopisto; Saija Benjamin, Helsingin yliopisto; Pia-Maria Koirikivi, Helsingin yliopisto, yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Liite 1

Kansallisen toimenpideohjelman valmisteluun osallistuneet asiantuntijat

Kansallinen yhteistyöryhmä

Kansallinen yhteistyöryhmä toimi valmistelun asettamispäätöksen mukaisesti valmistelun ohjausryhmänä. Yhteistyöryhmän kokoonpano on seuraava:

Kehittämispäällikkö Tarja Mankkinen, puheenjohtaja, SM, erikoissuunnittelija Mika Junninen, OM, suurlähettiläs, kulttuurien väliset vuoropuheluprosessit Pekka Metso, UM, Elina Lemmetty, UM, neuvotteleva virkamies Pirjo Lillsunde, STM, kehittämispäällikkö Merja Mikkola, THL, opetusneuvos Heli Nederström, OKM, erityisasiantuntija Annika Finberg, RISE, erityisasiantuntija Sami Peltovuoma, RISE, opetusneuvos Satu Honkala, OPH (varajäsen opetusneuvos Kristina Kaihari, OPH), erikoistutkija Anna Santaholma, Suojelupoliisi, tarkastaja Teemu Metsäpelto, Suojelupoliisi, poliisitarkastaja Timo Kilpeläinen POHA (viransijainen poliisitarkastaja Sami Ryhänen, POHA, poliisitarkastaja Pekka Heikkinen, POHA, erityisasiantuntija Hannele Häkkinen, Suomen Kuntaliitto (varajäsen erityisasiantuntija Anu Wikman-Immonen, Suomen Kuntaliitto), asiantuntija Anneli Portman, Helsingin kaupunki (varajäsen oppilashuollon päällikkö Vesa Nevalainen, Helsingin kaupunki), rikostarkastaja Konsta Korhonen, Oulun poliisilaitos, Oulun paikallisen yhteistyöverkoston vetäjä, riskienhallintapäällikkö Heikki Vähäkuopus, Turun kaupunki, Turun paikallisen yhteistyöverkoston vetäjä (varajäsen osastopäällikkö Ritva Jykelä, Turun kaupunki), riskienhallinta- ja turvallisuuspäällikkö Jouni Perttula, Tampereen kaupunki, Tampereen paikallisen yhteistyöverkoston vetäjä, projektikoordinaattori Milla Perukangas, Kirkon Ulkomaanapu (varajäsen projektikoordinaattori Habiba Ali, Kirkon Ulkomaanapu), asiantuntija Matti Cantell, Setlementtiliitto, Hunderra Ali Assefa, Nuoret Muslimit ry (varajäsen Adam Adam Nuoret Muslimit ry), hallituksen jäsen Kosar Mahmoodi, Nuorten Muslimien Foorumi NMF (varajäsen hallituksen jäsen Abdel Bettahar, Nuorten Muslimien Foorumi), Pazilaiti Simayijiang, Youth Against Violent Extremism.

Työpaja Grooming ja rekrytointi 3.6.2019:

Katja Vallinkoski, Helsingin yliopisto, Anneli Portman, Helsingin kaupunki, Milla Perukangas, Kirkon Ulkomaanapu, Tommi Kotonen, Jyväskylän yliopisto, Konsta Korhonen, Oulun poliisilaitos, Maarit Suhonen, Pelastakaa Lapset ry, Habiba Ali, Kirkon Ulkomaanapu, Merja Mikkola, THL, Hajar Mahdavi, Mahdin Nuoret, Tarja Mankkinen, SM.

Työpaja Uskonnolliset yhteisöt 19.6.2019:

Annika Finnberg, RISE, Abbas Bahmanpour, Resalat Islamilainen Yhdyskunta, Anneli Portman, Helsingin kaupunki, Anna Hyvärinen, Suomen Ekumeeninen Neuvosto, Stiven Naatus, Kirkkohallitus, Ann-Sofie Nyström, Opetushallitus, Hanne von Weissenberg, Tampereen hiippakunta, Jouni Perttula, Tampereen kaupunki, Suaad Onnisekä, Vesalan peruskoulu, Helsingin kaupunki, Ulla Siirto, Kirkkohallitus, Atik Ali, Suomen Muslimiverkosto, Heikki Nenonen, Haagan kirkkoherra, Milla Perukangas, Kirkon Ulkomaanapu, Paula Kemell, Resalat Islamilainen Yhdyskunta, Pia Jardi, Suomen Islamilainen Neuvosto, Anas Hajjar, Suomen Islamilainen Neuvosto, Satu Honkala, Opetushallitus, Abdul Mannan, Pohjois-Suomen Islamilainen Yhdyskunta, Elina Hellqvist, Kirkkohallitus, Teemu Pauha, Helsingin yliopisto, Mustafa Kara, Tampereen islamin yhdyskunta, Pekka Heikkinen, Poliisihallitus, Mina Bahmanpour, Mahdin Nuoret ry, Pirjo Lillsunde, STM, Arslan Taskin, Suomen Islamilainen Diyanet Yhdyskunta, Tarja Mankkinen, SM, Susanna Sutinen, SM.

Työpaja Nuoret 3.6.2019:

Katja Vallinkoski, Helsingin yliopisto, Heli Nederström,, OKM, Anneli Portman, Helsingin kaupunki, Hajar Mahdavi, Mahdin nuoret ry, Oussama Yousfi, Helsingin Diakonissalaitos, Ahmed Abdulkarim, Helsingin Diakonissalaitos, Joel Linnainmäki, Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi, Essi Kurki, Helsingin kaupunki, Ann-Sofie Nyström, Opetushallitus, Suvi Autiosaari, Pakolaisnuorten tuki ry, Abbas Bare, Pakolaisnuorten tuki ry, Abdulqadir Mohamed, Pakolaisnuorten tuki ry, Konsta Korhonen, Oulun poliisilaitos, Toni Kuoremäki, Suomen YK-nuoret, Katri Vainio, Suomen Somalia-verkosto ry, Pia Koirikivi, Helsingin yliopisto, Saija Benjamin, Helsingin yliopisto, Milla Perukangas,, Kirkon Ulkomaanapu, Annukka Kurki, Kirkon Ulkomaanapu, Habiba Ali, Kirkon Ulkomaanapu, Petteri Näreikkö, Changemaker, Merja Mikkola, THL, Yassine Yousfi, Muvenna-hanke, Ibrahim Sehic, Muvenna-hanke, Salman Galid, Nuorten Muslimien Foorumi NMF ry, Tarja Mankkinen, SM, Sara Latvus, Kirkon Ulkomaanapu, Mohamed Hassan, African Talent and Change Foundation.

Opetustoimi

Opetustoimen osuuden laatimiseen ovat osallistuneet Helsingin yliopiston tutkijat Katja Vallinkoski, Saija Benjamin ja Pia-Maria Koirikivi.

Vankiloissa tapahtuva radikalisoituminen ja vapautuvat vangit (valmisteluryhmä):

Annika Finnberg, Rikosseuraamuslaitos, Ritva Elomaa, KRP, Jouni Niskanen, HPL, Mika Junninen, OM, Katja Nissinen, HPL, Sami Peltovuoma, Rikosseuraamuslaitos, Antti Hyyryläinen, KPR, Sami Ryhänen, Poliisihallitus, Merja Mikkola, THL, Tarja Mankkinen, SM.

Oulussa 14.5.2019 järjestetty työpaja:

Elina Hyvönen, Oulun kaupunki, maahanmuuttajapalvelut, Kari Broström, Oulun kaupunki, konsernipalvelut, Mikko Nissinen, Oulun kaupunki, sivistys- ja kulttuuripalvelut, Priyanka Sood, Oulun kaupunki, monikulttuuripalvelut, Petri Walter, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Hannu Kokko, Maahanmuuttovirasto, Mirja Pikkarainen, Rikosseuraamuslaitos, Oulun arviointikeskus, Juha Rautiainen, Rikosseuraamuslaitos, Oulun vankila, Risto Ottavainen, Supo, Vesa Hiltunen, Supo, Irmeli Korhonen, Oulun poliisilaitos, Merja Rasinkangas, Oulun poliisilaitos, Milla Kynkäänniemi, Oulun poliisilaitos, Konsta Korhonen, Oulun poliisilaitos, Tarja Mankkinen, SM.

Turussa 6.5.2019 järjestetty työpaja:

Habib Hasan, Turun kaupunki, Petteri Iltanen, RISE, Ritva Jykelä, Turun kaupunki, Kimmo Kulmala, Lounais-Suomen poliisilaitos, Irina Laasala, RISE, Joni Lindeman, Puolustusvoimat, Jyri Mikkola, Turun kaupunki, Ilkka Myllymaa, Turun Aikuiskoulutuskeskus, Ann-Sofie Nyström, OPH, Miia Nääppä, Turun kaupunki Ankkuritiimi, Milla Perukangas, KUA, Mika Salonen, Lounais-Suomen poliisilaitos, Janne Sundqvist, Turun Ammattikorkeakoulu, Reetta Vainio, Lounais-Suomen poliisilaitos, Sari Vanhanen, Siirtolaisuusinstituutti, Taina Viljanen, Diakoniakeskus, Jarno Virjonen, SPR, Heikki Vähäkuopus, Turun kaupunki, Märit Welin, Turun kaupunki, Anu Parantainen, Turun kaupunki, Marikki Sjöström, Turun kaupunki, Mika Ranta, Turun väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyn yhteistyöverkosto, Ibrahim Sehic, Muvenna-hanke, Yassine Yousfi, Muvenna-hanke.

Poliisihallituksen 12.6.2019 järjestämä työpaja:

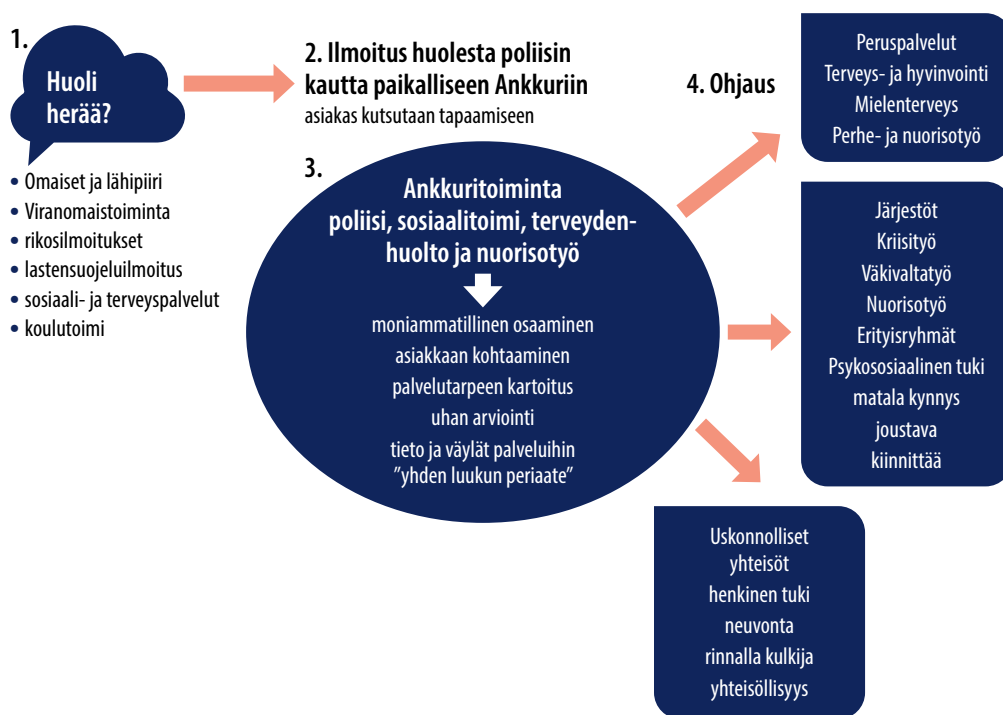
Jarno Saarinen, Kaakkois-Suomen poliisilaitos, Mikko Uusimäki, Pohjanmaan poliisilaitos, Harri-Pekka Pohjolainen, Itä-Suomen poliisilaitos, Petteri Liimatainen, Hämeen poliisilaitos, Tuomas Korhonen, Sisä-Suomen poliisilaitos, Hannu Väänänen, Länsi-Uusimaan poliisilaitos, Teemu Huttunen, Lounais-Suomen poliisilaitos, Lauri Nikula, Oulun poliisilaitos, Jarmo Heinonen, Helsingin poliisilaitos, Sami Suosalmi, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Reko Silvenius, Lapin poliisilaitos, Tarja Mankkinen SM.

Tutkijat työpaja 14.6.2019:

Pia-Maria Niemi, Helsingin yliopisto, Ann-Sofie Nyström, Opetushallitus, Suaad Onniselkä, Helsingin kaupunki, Teemu Pauha, Helsingin kaupunki, Anneli Portman, Helsingin kaupunki, Juha Saarinen, Kings College, Lontoo, Daniel Sallamaa, Helsingin yliopisto, Anna Santaholma, SUPO, Karri Soppi, Opetushallitus, Teemu Tammikko, Finnish Institute of International Affairs, Lotta Tuomaala-Järvinen, Helsingin kaupunki, Kati Vahtera, Maahanmuuttovirasto, Katja Vallinkoski, Helsingin yliopisto, Leena Malkki, Helsingin yliopisto, Tarja Mankkinen, SM.

Liite 2

Palveluun ohjausprosessin kuvaus vinkistä tuen piiriin

Liite 3

Toimenpideohjelmassa käytettyjä lyhenteitä ja käsitteitä

Aatemaailma	Väkivaltaisessa ekstremismissä väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen. Aatemaailmalla tarkoitetaan tässä toimenpideohjelmassa ajatusrakennelmia, jotka ovat yhteisiä jollekin ihmisryhmälle, ja joiden lähtökohtina ovat tulkinnat ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista, ihmisarvosta, pyhästä sekä ei-pyhästä tai vastaavista sekä yksilön toimintaa ohjaavista uskomuksista.
Ankkuritoiminta	Ankkuri on moniammatillista työtä, jota on tehty 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Ankkuriryhmät toimivat poliisilaitosten yhteydessä eri puolilla maata. Ankkuritoimintaan osallistuvat poliisi, sosiaalitoimi, terveystoimi, opetustoimi ja usein myös nuorisotoimi. Ankkuritoiminta kohdistuu lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaiden) hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisyyn. Lisäksi Ankkuri pyrkii ehkäisemään väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumista ilman ikärajoja. Vuoden 2018 tehdyn kyselyn mukaan noin 200 eri alojen ammattilaista osallistuu Ankkuritoimintaan.
CTED	Counter-Terrorism Committee Executive Directorate. YK:n päätöslauselmien 1373 (2001) ja 1624 (2005) mukaisesti YK:n turvallisuusneuvoston Terrorismin vastaista komiteaa (CTC) avustava toimielin, joka toteuttaa turvallisuuskomitean päätöksiä, tekee maa-arvioita YK:n jäsenmaissa siitä, miten nämä ovat toteuttaneet terrorismin vastaisia päätöslausemia sekä tukee jäsenmaita terrorismin torjunnassa.
Daesh	Irakin ja Syyrian alueella toimiva terroristijärjestö, jonka verkostot ulottuvat Eurooppaan, Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkaan. Käytetään myös lyhenteitä IS, ISIS ja ISIL.
ETYJ	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö.
EU	Euroopan Unioni.
EN	Euroopan neuvosto. Euroopan poliittinen yhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestö.
EXIT-toiminta	Toimintamalli, jolla tuetaan henkilöitä, jotka haluavat irtaantua väkivaltaisesta ääriajattelusta.
Ihmisoikeudet	Ihmisoikeudet on kirjoitettu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Suomen valtio on luvannut turvata nämä oikeudet kansalaisilleen ja kaikille ihmisille, jotka ovat Suomessa.
Indoktrinaatio	Indoktrinaatiolla tarkoitetaan toimintaa, jossa henkilö otetaan opetuksen kohteeksi ja häneen vain siirretään tietyt opit ja opetukset. Henkilöllä ei ole mahdollisuuksia tai valmiuksia itsenäisesti arvioida opetuksen sisältöä. Liittyy aivopesuun ja ideologiseen vaikuttamiseen.
IS	Islamic State. Irakin ja Syyrian alueella toimiva terroristijärjestö, jonka verkostot ulottuvat Eurooppaan, Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkaan. Käytetään myös lyhenteitä ISIL, ISIS ja Daesh.

ISIL	Islamic State in Iraq and Levant. Irakin ja Syyrian alueella toimiva terroristijärjestö, jonka verkostot ulottuvat Eurooppaan, Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkaan. Käytetään myös lyhenteitä IS, ISIS ja Daesh.
ISIS	Islamic State in Iraq and Syria. Irakin ja Syyrian alueella toimiva terroristijärjestö, jonka verkostot ulottuvat Eurooppaan, Aasiaan, Afrikkaan ja Amerikkaan. Käytetään myös lyhenteitä IS, ISIS ja Daesh.
KAVI	Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
KRP	Keskusrikospoliisi.
MIGRI	Maahanmuuttovirasto.
Nordic Safe Cities	Nordic Safe Cities on verkosto, jossa on mukana laajasti kaupunkeja eri Pohjoismaista. Verkoston yksi tavoite on ennalta ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia, joka uhkaa kaupunkien ja kaupunkilaisten turvallisuutta ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkii rapauttamaan Pohjoismaisia arvoja ja sosiaalista koheesiota.
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö.
OM	Oikeusministeriö.
OPH	Opetushallitus.
Perusoikeudet	Perusoikeudet tarkoittavat oikeuksia, jotka on mainittu Suomen perustuslaissa. Ne ovat perusarvoja ja tärkeitä asioita kaikille. Perusoikeudet takaavat, että jokaisella on oikeus elää. Perusoikeuksia ovat mm. oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, vapaus liikkua, oikeus suojella yksityiselämäänsä, sananvapaus, kokoontumisvapaus, yhdistymisvapaus, uskonnonvapaus.
POHA	Poliisihallitus
RAN	EU:n yhteydessä toimiva Radicalisation Awareness Network.
RISE	Rikosseuraamuslaitos.
Resilienssi	Resilienssillä tarkoitetaan joustavuutta ja kykyä selviytyä muutoksista. Resilienssillä voidaan tarkoittaa myös vastustuskykyä esimerkiksi vaikuttamisyriytyksiä vastaan.
SOTE	Sosiaali- ja terveystoimi.
SM	Sisäministeriö.
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö.
SUPO	Suojelupoliisi.
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
Uskontojen välinen dialogi/vuoropuhelu	Uskontojen välisen dialogin tavoitteena on lisätä ymmärrystä eri kulttuureista ja uskonnoista tulevien ihmisten välillä, vähentää radikalisoitumista ja vahvistaa yhteiskuntarauhaa.
Viharikos	Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntapaa, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan. Suomen rikoslaki ei tunne määritelmää viha- tai rasistinen rikos. Rikoslain rangaistuksen koventamisperusteissa on kuitenkin otettu huomioon teon rasistinen vihamotiivi, jota vuonna 2011 laajennettiin huomioimaan myös muut vihamotiivit (RL 6 luku 5 § kohta 4, 13.5.2011/511).

Koventamisperusteen lisäksi rikoslaissa mainitaan joitakin rikoksia, joiden tunnusmerkistöön sisältyy vihamotiivi. Näitä rikosnimikkeitä ovat syrjintä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

VTH Vankiterveydenhuolto.

Väkivaltainen ekstremismi

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla perustellen.

Väkivaltainen radikalisoituminen

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan se aatemaailmalla perustellen. Radikalisoitumisprosessin edetessä yksilö alkaa hyväksyä ja ihannoimaan väkivaltaa riippumatta siitä, millaisella aatemaailmalla tai eri aatteista otetuilla vaikutteilla hän väkivaltaa perustelee.

YK Yhdistyneet Kansakunnat.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi